

A múzeum a XXI. században – A közösségek múzeuma

Pályázat
a Ludwig Múzeum – Kortárs Művészeti Múzeum
igazgatói álláshelyének betöltésére

Bencsik Barnabás
művészettörténész

2013. április 12.

Tartalomjegyzék

Előszó

Bevezető

A múzeumok változó társadalmi szerepe és felelőssége a XXI. században

A közösségek múzeuma

A Ludwig Múzeum – Kortárs Művészeti Múzeum nemzetközi pozíciójának változása az elmúlt öt évben és a nemzetközi integráció új stratégiái

A Ludwig Múzeum – Kortárs Művészeti Múzeum középtávú szakmai fejlesztési koncepciója

Ludwig Múzeum – Szolgáltatások nyitott közösségeknek

A művészet bemutatásának jelenlegi és jövőbeni formái

A művészet értelmezésének jelenlegi és jövőbeni metodikai és eszközei

Nemzetközi példák, követendő gyakorlatok

Tervek az online jelenlét további növelésére –

Új technológiák, közösségi hálózatok, social media

Ludwig Múzeum – Módszertani Kompetencia Központ

Tanfolyamok, akkreditáció

Múzeumpedagógiai fejlesztések koordinációja

Gyakornoki program

Önkéntes program

Együtműködések

A Ludwig Múzeum és a kurátorképzés

Múzeumpedagógia

A múzeumpedagógiai fejlesztések irányai a következő években

Az „élethosszig tartó tanulás” stratégiája

Ludwig Múzeum – a hazai és nemzetközi kutatói közösségek

A művészettörténeti kutatások irányai a következő években

Tervezett kutatási tematikák és konferencia tervek

Részletes szakmai programterv a következő öt évre

Ludwig Múzeum – Kiállítási stratégia

Az elmúlt öt évben megvalósított kiállítási stratégia ismertetése, lényeges irányai és jellemzői

A stratégiai célt szolgáló szakmai feladatok

A Ludwig Múzeum nemzetközi együttműködő partnerei

A Ludwig múzeumok és alapítványok kínálta lehetőségek

Kapcsolódások nemzetközi szervezetekhez, szakmai kapcsolati háló bővítése
A gyűjtemény anyagának kiállításokon történő bemutatása, a gyűjteményfejlesztés
transzparenszé tétele

A főbb tematikai hangsúlyok az elmúlt öt évben és azok folytatásaként tervezett
jövőbeni kiállítások

Egyéni kiállítások
Csoportos kiállítások

Külföldre irányuló kiállítások – már megvalósult és folyamatban lévő projektek

Ludwig Múzeum – Gyűjteményezési politika

A gyűjtemény mint élő archívum

Az elmúlt öt évben megvalósított gyűjteményezési stratégia

A gyűjteményezési politika új irányai és súlypontjai

A Ludwig Múzeum az új Múzeumi Negyedben, a Ludwig Múzeum és a Magyar
Nemzeti Galéria jelenkori anyagának egyesítése

A gyűjteményfejlesztés lehetséges forrásai, a bővítés irányai és hatékony módszerei

A feldolgozás módja, rövidebb és hosszabb távú eredmények megjelenítésének
formái

ACAX – Nemzetközi Kortárs Képzőművészeti Iroda

Társművészeti programok

A Ludwig a MüPában

Kommunikáció és szponzoráció

A kommunikációs stratégia főbb hangsúlyai, eddigi megfontolások és eredményei

Kulturális turizmus

Szponzoráció

Előszó

A Ludwig Múzeum – Kortárs Művészeti Múzeum igazgatói posztjára benyújtott pályázatom tartalmi részleteinek kifejtése előtt fontosnak tartom egyértelművé tenni azt az egyszerre személyes és szakmai pozíciót, amelyből kiindulva a beadott pályázati anyag létrejött.

2008-ban, öt évvel ezelőtt nyertem el azt a lehetőséget és egyúttal felelősséget, hogy a kortárs képzőművészet területén töltött majdnem két évtized után döntő befolyással lehetek a hazai szintér egyik legjelentősebb, s legnagyobb szakmai kihívást jelentő intézményének, a Ludwig Múzeumnak kiállítási és gyűjteményezési stratégiájára, nemzetközi pozíciójának erősítésére.

Ezt a hatalmas szakmai kihívást soha nem tekintetem olyan feladatnak, amelynek akár a legfelkészültebb és legrátermettebb vezetők is, kizárólag egyéni erőbefektetéssel, magányos küzdelemben megfelelhettek. Meggyőződésem, hogy egy múzeum működtetése igazi csapatmunkát igényel, és a vezető elsődleges feladata ennek a szakmai teamnek a felépítése és folyamatos motiválása, annak az érzékeny egyensúlyi helyzetnek a fenntartása, amelyben a személyes szakmai ambíciók a legnagyobb mértékben esnek egybe az intézmény által képviselt szemlélettel, megvalósítandó feladatokkal. Első munkanapomtól kezdve maximális bizalommal fordultam a múzeum már tapasztalt munkatársaihoz, és a későbbiek során, a múzeum új munkatársainak megválasztásánál is mindvégig az volt a leglényegesebb szempont, hogy a szakmai kritériumok érvényesítésén túl minél magától értetődőbben illeszkedjenek a dinamikusan formálódó szakmai közösségbe. Az újabb és újabb, egyre nagyobb kihívást jelentő kiállítási projektek sikeres megvalósítása és a közönség felől érkező pozitív visszaigazolások rövid idő alatt megtöbbszörözték a közösen megélt sikerek kohéziós erejét, létrehozva egy olyan inspiráló és kreatív légkört, ahol mindenki a maximumot akarta a közös munkában kihozni magából. Biztos vagyok benne, hogy e nélkül, a munkatársaim részéről megnyilvánuló odaadó elkötelezettség nélkül nem tudtuk volna a Ludwig Múzeumot az elmúlt öt évben ilyen szilárd szakmai alapokra helyezni.

Meggyőződésem szerint a múzeum következő öt évét arra a szakmai teljesítményre kell alapozni, amelyet az elmúlt öt évben a munkatársaimmal együtt létrehoztunk, amelynek meg vagyunk győződve az értékeiről és tisztában vagyunk a hazai szintér nemzetközi bekapcsolódásában betöltött fontosságával – amint azt a mellékelt támogató nyilatkozatok is megerősítik és visszaigazolják. A pályázatom felvállalja az eltelt öt év minden közösen elért megkérdőjelezhetetlen eredményét és esetleges hiányosságát, ezért a szöveg több ponton is hivatkozik a közösen megvalósított programunkra. Többes szám első személyben fogalmazom meg a következő öt év jövőképét is, amit ezzel a szakmai közösséggel együtt szeretnénk, sikeres pályázat esetén, valóra váltani.

Bevezető

A múzeumok változó társadalmi szerepe és felelőssége a XXI. században

A XX. század nyolcvanas éveitől eredeztethető múzeumi fordulat világszerte alapvetően megváltoztatta a művészeti múzeumok szerepét, működés módját, jelenlétüket a kortárs társadalmi közegben. A kulturális reprezentáció elméletében és gyakorlatában végbement változások következtében a múzeumok tekintélyelvű pozíciója meggyengült, viszonyuk a kánonképzéshez és annak fenntartásához, valamint a társadalmi nyilvánosságához kritikai alapokra helyeződött. A múzeum a **kortárs kritikai diskurzusok** terepévé és egyúttal célpontjává vált, ezek pedig folyamatosan írják át a múzeum szerepét, feladatait, a kulturális nyilvánosságban betöltött státuszát. A korábban a gyűjtés – megőrzés – feldolgozás – bemutatás klasszikus négyesével leírható múzeumi alapfunkciók fokozatosan újabakkal bővültek, s a kutatások nyilvánossága, a múzeumok tudásgeneráló- és közvetítő szerepe is egyre kiterjedtebbé vált, így egyre nagyobb hangsúly került a szélesebb társadalmi kommunikációra, a többszólamúságra, a kísérletezésre, az új és újabb szakmai és tudományos nézőpontok megjelenítésére és képviselésére. Ezt a folyamatot ugyanakkor átszötte és a múzeumi világot új kihívások elé állította a piaci elvárások, a média-, a szabadidő- és a szórakoztatóipar egyre intenzívebben megjelenő ereje, amely elől a múzeumok egyre kevésbé tudnak és akarnak kitérni, hisz nem csak társadalmi presztízsüket kívánják megőrizni, hanem finansiális stabilitásuk biztosítása érdekében is talpon kell maradniuk a látogatói figyelemért folytatott versenyben.

A múzeumi tárgyak és kiállítások sohasem önmagukban jelennek meg, és nem önmagukat jelentik, általuk egy intézmény és egy korszak szegmense, komplex kulturális állásfoglalása válik megismerhetővé. A múzeum tehát egy folyamatosan alakuló diszkurzív teret is jelent, amely nemcsak megjeleníti és leképezi a különböző társadalmi és kulturális változásokat, hanem aktívan alakítja és értelmezi is azokat.

A kortárs művészeti múzeumok alapvető feladata **új témák** és értelmezési lehetőségek bemutatása, amelyek között különösen hangsúlyosan kell megjelennie a korábban a múzeumi reprezentációból kiszorult egyéni és közösségi identitások, társadalmi csoportok, területek, művészi alkotásmódok képviselésének, a **műltfeldolgozásnak**, a történelmi folyamatok új szempontok szerinti, új érzékenységeket követő megismerésének és bemutatásának.

Ahogy a XX. század második felétől kezdve a művészet egyre inkább társadalmi gyakorlatként vált értelmezhetővé (azaz többé nem volt az alkotó–befogadó intim viszonylatára szűkíthető), úgy lett a múzeum és a kiállítás is társadalmilag releváns térré. Az ennek elméleti alapvetéseivel és gyakorlati tapasztalataival foglalkozó **új muzeológia** a kizárólag műtárgyközpontú megközelítés helyett a múzeumok társadalmi szerepére helyezi a hangsúlyt, nem megkérdőjelezve természetesen a múzeumi gyűjtemények kulcsszerepét, mint a tudásképzés egyik leglényegesebb kiindulópontját.

Ez a megváltozott szerep sokat köszönhet a múzeumokat ért számos kritikának, melynek jó részét maguk a művészek kezdeményezték; de formálták ezt a kisebb, flexibilisebb művészeti intézmények kínálta tapasztalatok éppúgy, mint a társadalmi múzeumok (pl. etnográfiai, természettudományi gyűjtemények) gyakorlata vagy a kultúra egyéb területeit reprezentáló intézményekkel való interakció.

Mindemellett, hogy a múzeum megtartotta klasszikus funkcióit, azaz kiemelt szerepet játszik működésében a gyűjteményezés, a megőrzés, a feldolgozás és a bemutatás, e klasszikus négyes mellé az utóbbi időkben egy újabb jelentős kihívás társult: a kortárs művészet intézményeinek mára közösségi központtá, kreatív inspirációs közeggé, akadémiaiá

és kísérletező laboratóriummá is kell válniuk.¹ Ez a diszkurzív tér nem csak a szakmai párbeszédre nyitott, tudományos szintű tudástermelő helyszín, hanem identitáserősítő és identitásképző funkciója is van, visszajelzéseket ad közönségének az értékek fel- és elismeréséről, a valahová tartozás, a kötődés megerősítésére: így rajzolódik ki a múzeum, mint **közösségi központ**. A múzeum *mint akadémia* új tudást hoz létre és ennek továbbadását vállalja fel, sok esetben épp a klasszikus paradigmák közötti réseket tágítva, elfelejtett történeteket, közösségeket, csoportokat, életműveket állítva fókuszába. A **laboratórium** a múzeumot a kísérletezés, az innovatív gondolkodás fejlesztésének, a társadalmi képzelőerő fokozásának gyakorlóterepeként, a gondolatok és ideák megvalósításának korlátozásmentes műhelyeként mutatja be. Ez magában foglalhatja a szerepét az új művek létrehozásában, ilyenkor a múzeum mint produkciós partner nyújt segítséget a művésznek; de irányulhat új kiállítás és eseményformák, új kommunikációs módok és technikák kidolgozására is. A múzeum tehát aktívan formálja saját magát és közönségét, illetve engedi magát az új kezdeményezések és a bővülő közönségrétegek által formálni.

A közösségek múzeuma

A múzeum nem csak különböző közösségeket reprezentál és szólít meg, hanem presztízsétől és társadalmi beágyazottságától függően **új közösségeket létrehozni** is képes, legyenek ezek hosszabb távú, nagyobb kohéziós erővel rendelkező vagy változékonyabb, alkalmi jellegű társulások. Ahogy az általa reprezentált témák, szemlélet- és bemutatási módok egyre sokszínűbbé válnak, úgy bővül a múzeumok társadalmi bázisa is. Ez nem azt jelenti, hogy a dialógus kezdeményezése kizárólag a múzeum lehetősége vagy kötelezettsége volna. Amennyiben elég nyitott, rugalmas és a közönség számára megközelíthető a működési módja, akkor képes arra, hogy reagáljon olyan igényekre és kezdeményezésekre is, amelyek nem a saját falain belül fogalmazódnak meg.

A kortárs múzeumok egyik legfontosabb szerepe a mindenkor aktuális kulturális kánonok **kritikai újraértelmezése**. Ellentmondásosnak tűnő szerep ez, hiszen hagyományosan a múzeumot épp a kánonképzés intézményének ismertük meg, mégis, pontosan e hagyomány predestinálja a múzeumot arra, hogy ezt az általa jól ismert területet megújítsa azáltal, hogy önkritikusan, elfogulatlan önreflexióval szemléli saját történetét. A kánon kritikai analízise nem sikerülhet más tudományterületek, szakmai közösségek és a társadalom minél szélesebb spektrumát képviselő közönségrétegek bevonása nélkül. A kulturális mainstream szempontjából marginalizált közösségek és tudásformák megismerése és képviselete, a velük való dialógikus viszony kialakítása a biztosítéka annak, hogy a múzeum ne váljon saját múltja foglyává, ne történeti rekvizitumként tekintsünk rá.

A kortárs muzeológia egyik legsokatmondóbb segédfogalma a múzeum mint **kontaktus-zóna** metaforája. A posztkolonialista etnográfia-elméletben gyökerező kontaktus-zóna az „a társadalmi tér, ahol a kultúrák találkoznak, összeütközésbe kerülnek, birokra kelnek egymással.”² A múzeumi kontextusba James Clifford etnográfus, kultúrakutató által beemelt fogalom azt a kultúrák közötti interaktív zónát írja le, amelyben a múzeum és

¹ Charles Esche az intézmények „bemutatótermi” funkciójának alternatívájaként említette ezeket. In: *What's the Point of Art Centres Anyway? – Possibility, Art and Democratic Deviance*. http://www.republicart.net/disc/institution/esche01_en.htm

² Mary Louise Pratt: *Arts of the Contact Zone*. In: *Imperial Eyes. Travel Writing and Transculturation*. London and New York, Routledge, 1992, pp. 6–7.

gyűjteménye egy folyamatos történelmi, politikai és morális kapcsolatrendszerként értelmezhető.³

A múzeum így folyamatosan változó **transzkulturális tér**, amely monolit egységek helyett bizonyos preferenciák és elköteleződések szerint a kultúrák párbeszédét hirdeti és készíti elő. Teheti ezt gyűjteményezési és kiállításpolitikája mentén – de ennek eszközévé válhatnak a múzeumi terek kialakítás módjai, az installációs formák, az oktatási programok és a más intézményekkel, kezdeményezésekkel, közösségekkel való együttműködések is.

A Ludwig Múzeum – Kortárs Művészeti Múzeum nemzetközi pozíciójának változása az elmúlt öt évben és a nemzetközi integráció új stratégiái

A 2008-ban írt pályázatomban így értékeltem a Ludwig Múzeum térségben betöltött pozícióját:

„... [a] Múzeum az elmúlt időszakban nem tudott lépést tartani a környező országokban zajló élénk művészeti folyamatokkal, és a 90-es évek végére, a tágabb közép- és kelet-európai régióban korábban kivívott rangos pozíciója napjainkra szinte teljesen erodálódott.”

Majd mindezek ellenére megfogalmaztam azt az akkor távolinak tűnő célt, ami az elmúlt öt évben az intézmény minden szakmai döntését meghatározta:

„Mindezeket a körülményeket figyelembe véve mégis úgy vélem, hogy a Ludwig Múzeum – Kortárs Művészeti Múzeum egy határozott és következetesen megvalósított stratégiával, kiállítási és gyűjteményezési politikával, a szakmai és intellektuális kapacitások koncentrálásával képes lesz reprezentálni a **közép- és kelet-európai** térség művészetének legjelentősebb történeti és jelenkori tendenciáit, nemzetközi művészeit és ennek révén integrálni a hazai művészeti színteret is a globális művészeti körforgásba, s így hosszú távra megalapozhatja mértékadó pozícióját a térségben.”

Azt gondolom, szerénytelenség nélkül megállapíthatjuk, hogy ha a célt nem is értük el, de jelentős lépést tettünk abba az irányba, hogy a Ludwig Múzeum pozícióit megszilárdítsuk, nemcsak a közép- és kelet-európai régióban, hanem a tágabb, globális művészeti színtéren is.

A kilencvenes évek nyugat-európai múzeum boomjához hasonló növekedés ugyan nem történt ebben a régióban, azonban a kortárs művészeti **múzeumok új épületeinek** száma, valamint társadalmi, kultúrpolitikai jelentőségük egyértelműen megnőtt. Jóllehet, az alapításokat követően több esetben is megtört a kezdeti lendület – leggyakrabban finansziális okok állták útját a további aktív működésnek – a **ljubljanai Moderna galerija** (alapítás: 1947, az új épületet 2011-ben adták át), a zágrábi Muzej suvremene umjetnosti (MSU; 1954 / 2011) vagy a krakkói **MOCAK** (Muzeum Sztuki Współczesnej; 2011) olyan, jelentős gyűjteménnyel rendelkező múzeumok, amelyek változó dinamikával bár, de alakítják azt a kulturális teret, amelyhez a Ludwig Múzeum is tartozik a régióban. Fontos megemlíteni még a **MOMA Warsaw** (Muzeum Sztuki Nowoczesnej), amely (egymást mindig újra felülíró kultúrpolitikai és városépítészeti szempontok miatt) 2008 óta működik saját, állandó épület nélkül, mégis dinamikus programot visz és kiterjedt nemzetközi gyűjteményt épít mintegy az „instabil múzeum” paradigmátikus közép-európai modelljeként. Az említett múzeumok összefüggésében megjegyzendő, hogy a Ludwig Múzeum a régióban szinte egyedülállóként

³ James Clifford: *Routes. Travel and Translation in the Late Twentieth Century*. Cambridge. Harvard UP, 1997

nem kényszerült választani a kiállítási programok és a gyűjteményfejlesztés között, és mára olyan gyűjteménnyel rendelkezik, amely a nemzetközi pozícionálás mellett kiemelt hangsúlyt fektet a közép- és kelet-európai térség kortárs művészetének történeti kontextusban való bemutatására.

A teljesség igénye nélkül a továbbiakban szeretnék néhány olyan indikátort megemlíteni, amely a pozitív irányú elmozdulást igazolja:

A múzeumban 2008 és 2013 között megrendezett 42 kiállításból 12, azaz több mint a kiállítások negyede kapcsolódott valamilyen módon a szűkebb közép- és kelet-európai régióhoz, ami nagyon jelentős fókuszot reprezentál. Az öt év során, nem beleszámítva a gyűjteményes kiállításokat, amelyeknek értelemszerű a régiós hangsúlyuk, öt olyan kiállítást rendeztünk, amelyek valamilyen történeti, vagy tematikus metszet mentén, párhuzamosan jelenítik meg a régió országainak lokális művészeti teljesítményeit. Rendkívül fontosak ezek a kiállítások, mivel még mindig feltűnően kevés olyan átfogó igényű tárlatot kezdeményeznek a térség intézményei, amelyek tudatosan felvállalnák az ilyen **geopolitikai perspektívában** megjelenő összehasonlítás szakmai kihívásait. Még izgalmasabb szakmai szempontból a koncepció, ha radikálisan szakítva a hidegháború évtizedeiből átöröklött beidegződésekkel, olyan szituációkat teremtünk a kiállítótérben, ahol egymás mellé, közvetlen érzéki élményként megélhető összehasonlításba kerülnek olyan művek, amelyeknek erre korábban esélyük sem lett volna. Ilyen áttörést, és rendkívül pozitív meglepetést keltett végül nemzetközi szakmai körökben is az *Édentől keletre* című kiállítás fotó- és hiperrealista, keleti és nyugati művészeknek korábban soha létre nem hozott konfrontálása a kiállítótérben, vagy legutóbb *A meztelen férfi* című kiállításon, a XX. század közép- és kelet-európai munkáinak párhuzamos bemutatása, együtt a korszak világklasszisaival. A régió művészeinek **egyenrangú bemutatása** és a szélesebb nemzetközi szakmai közönség felé történő közvetítése jelentős mértékben növelte az elmúlt időszakban a múzeum presztízsét. Nagyban hozzájárult ehhez a presztízsnövekedéshez az a tény is, hogy több esetben sikerült olyan jelentős életműveket elsőként a Ludwig Múzeumban bemutatnunk nagyléptékű, retrospektív kiállítások keretében, amelyek később külföldi intézmények számára is izgalmassá váltak. Olyannyira, hogy meghívást is kaptak külföldi bemutatkozásra. Az elmúlt időszak negyvenkét kiállításából, nyolc saját kuratori koncepció alapján megvalósított, **utazó kiállítás** volt. A pályázat további részében ezek a megvalósult és tervezett projektek részletesen bemutatásra kerülnek.

További jelentős indikátora a szakmai pozíciók megszilárdulásának a kiállítási együttműködésekén túl, a különböző kutatási projekteken való együttműködés és a közös pályázás nemzetközi támogatói forrásokhoz. Ebben a vonatkozásban is egyértelmű az intézményi fejlődés, csak tavaly öt nemzetközi projektben pályáztunk közösen több mint tíz országban működő intézménnyel.

Az évek óta elhúzódó és az egész európai kulturális és múzeumi intézményrendszert sújtó gazdasági válság új típusú, innovatív és korábban nem alkalmazott együttműködési konstrukciók kialakítására készíti az intézményeket, s ez a helyzet egyúttal új lehetőségeket is teremt a nemzetközi körforgásba való integrálódás vonatkozásában. A finanszírozások bizonytalanná válása, a nagy költségvetésű kiállítások számának csökkenése, az együttműködési kényszer fokozódása a költségcsökkentés érdekében, mind olyan tényezők, amelyek átgondolt és rugalmas stratégia esetén, **hatékony nemzetközi jelenlétet** tudnak biztosítani egy elismert és szakmailag megalapozottan működő múzeumnak, még akkor is, ha pénzügyileg nincs erős pozícióban. A Ludwig Múzeum az elmúlt években felhalmozott szakmai reputációjára és munkatársainak kiterjedt szakmai kapcsolatrendszerére alapozva, nagy eséllyel vehet részt a következő évek nemzetközi együttműködéseiben.

A Ludwig Múzeum – Kortárs Művészeti Múzeum középtávú szakmai fejlesztési koncepciója

Ludwig Múzeum – Szolgáltatások nyitott közösségeknek

Ahhoz, hogy a múzeum a korábbiakban megfogalmazott komplex kihívásoknak megfeleljen, ismernie kell a már meglévő és a potenciális közönsége igényeit, és abból kiindulva kell meghatározni a részükre nyújtott szolgáltatások tartalmi és formai kínálatát. A múzeum egyéni látogatóinak szociológiai és életkori összetételénél jóval tágabb a múzeum kiállításai mellett nyújtott különböző kulturális szolgáltatásokat igénybe vevők köre. Ez nyilvánvaló, hiszen a múzeumi programok fő célja mellett, hogy tudatos, a kortárs művészet értékei iránt elkötelezett látogatókat neveljen, az, hogy minél szélesebb spektrumú közönség számára tegye vonzóvá és **élményszerűen átélhetővé** a múzeum gyűjteménye és kiállításai által megjelenített nyitott, kritikus és kreatív gondolkodásmódot. Így találkozik a Ludwig Múzeummal az óvodás, a hátrányos helyzetű általános iskolás, a fogyatékkal élő, a gyermekét a családi délelőttre elhozó szülő és a szervezett csoporttal érkező nyugdíjas. A Ludwig Múzeum szolgáltatásainak egyrészt elérhetőnek és a vonzóknak kell lennie az oktatási- és kulturális intézmények és különböző civil közösségek számára, másrészt pedig olyan programokat is fel kell mutatnia, amelyek olyan közönségnek is szólnak, akik rendszeres kultúrafogyasztóknak tekinthetők, de a kortárs művészethez eddig még nem találták meg az utat.

A művészet bemutatásának jelenlegi és jövőbeni formái

A művészeti műfajok, műformák egyre gazdagabbá válása, valamint folyamatosan újraalakuló viszonyuk a társadalmi nyilvánossághoz, a művészet tereinek és intézményeinek szerepét is alapvetően megváltoztatta. A múzeum már régen nem csupán a (képző)művészet bemutatásának kizárólagos helyszíne, jelentősége azonban – éppen komplexitása miatt – továbbra is megkerülhetetlen. A steril, homogén, szenttelen kiállítótér, a „white cube” kritikája – amely a modern és kortárs művészet bemutatásának kiemelt platformjává vált a XX. század harmincas éveitől – rengeteg munkával látta el a művészeket és ennek következtében magukat az intézményeket. Ennek konzekvenciái az elmúlt évtizedekben beépültek az intézményi, így a múzeumi praxisba is.

A kiállítótér mellé így lépett egyenrangú partnerként a **múzeumokat övező köztér** vagy egyéb **városi helyszínek**, kisebb projekt-terek vagy a múzeum eredetileg nem kiállító-funkciójú terei.

A Ludwig Múzeum – Kortárs Művészeti Múzeumban a művészet bemutatásának elsődleges terepét a kiállítások képezik, ehhez kapcsolódóan és ezen túlmenően azonban számos más formával dolgozunk, a jövőben pedig újabbak kipróbálására és bevezetésére teszünk kísérletet.

A múzeum három szintjén jelenleg általában, időben egymáshoz képest eltolva, három kiállítás látható, melyek közül egy a gyűjtemény valamely kurátori szempontrendszer követő, mindig megújított bemutatása, kettő pedig időszakos kiállítás, egy művész vagy egy adott téma köré rendezve.

Érzékelve a múzeumi-kiállítótéri munka kötöttségeit, egyben attól a szándéktól vezérelve, hogy minél láthatóbbá tegyük a múzeum tevékenységét a nem-múzeumlátogatók számára is, a Ludwig Múzeum 2010-ben létrehozta projektterét, a **LudwigInzertet**. A

LudwigInzert kísérleti projektként több mint egy évig működött a nyolcadik kerületben, a Józsefvárosi Galéria tereiben. Kísérletező művészeti műhely, diszkurzív programhelyszín, kisebb léptékű kiállítások tere, a várossal és a helyiekkel aktív kapcsolatot tartó, közösségi projekteket megvalósító helyszín volt a **LudwigInzert**, amely hosszabb távon sikerrel tudta volna ellensúlyozni a Ludwig Múzeum intézményi dimenzióiból adódó nehézkedését. A 2011 végén sajnálatos módon megszakadt program ez alatt a rövid, kísérleti periódus alatt is számos ponton visszaigazolta egy térileg önálló, a várossal aktív kapcsolatot fenntartó agilis és flexibilis közösségi projekttér létjogosultságát, ezért terveink szerint a következő időszakban egy új, de hasonló jellegű helyszínen újra el szeretnénk indítani.

Itt olyan kiállításokat és eseményeket tervezünk, amelyek műhelymunkán vagy valamilyen speciális fókuszú kutatáson alapulnak, aktívan bevonják a helyi közösségeket és lehetőséget adnak a kiállítás formájának „munka közbeni” átalakítására, újrendezésére.

A művészet értelmezésének jelenlegi és jövőbeni metodikái és eszközei

A múzeumi kiállításokhoz kapcsolódó múzeumpedagógiai munka és az értelmező, diszkurzív tevékenységek feladata, hogy számos, egymástól olykor igen eltérő szocio-kulturális háttérű és esztétikai igényű közönségre tegye a látottakat, valamint hozzásegítse a látogatókat ahhoz, hogy a kiállítások, előadások, foglalkozások által közvetített tudás a valóságról és önmagáról alkotott képének árnyaltabb értelmezéséhez is aktívan hozzájáruljon.

A művészet értelmezésének rétegei a múzeum szerepének, lehetőségeinek tudatosításával és újraírásával kezdődnek. Változó mértékben bár, de az utóbbi évekre a hazai múzeumok önértelmezését is átalakította a tény, hogy a XXI. századra a múzeum tekintélyelvűségét és monologizáló beszédmódját súlyos társadalmi kritikák érték, egyértelművé vált az igény egy nyitott, **partnerséget ajánló, párbeszédre épülő** helyzeteket kínáló új múzeummodellre.

Az értelmezés a kiállítások témáinak és a gyűjtemény bemutatásának módjaival folytatódik. Ennek módszertana sok elemből áll, és minden kiállítás esetében változik attól függően, hogy az adott téma mennyire alapozhat a látogatói közös tudásra, milyen könnyen adja magát, milyen vonatkozásai vannak az aktuális hazai társadalmi valósággal és művészeti közeggel. A kiállítás installálásának módja már maga is értelmez, a bejárési útvonal meghatározása, a művek sorrendje, a falak színe és a feliratok, képaláírások elhelyezkedése és hosszuk, stílusuk meghatározó módon orientálja a nézőt a térben, és megnyitja számára a múzeum által kínált első értelmezési rétegeket.

A művészet értelmezésének a múzeumpedagógia eszköztárában különféle módozatai vannak. Így a frontális, egyoldalú kommunikációra építő **tárlatvezetésektől** kezdve, a diskurzust, az **irányított párbeszédet** és vitát is magába építő programokon át a komplex foglalkozásokig, illetve projektmunkáig. Ezek sajátos életkorhoz, érdeklődési körhöz, felkészültséghez kötöttek, ezért mindegyiknek van létjogosultsága, miközben feltétlenül tovább kell lépni abba az irányba, hogy minél több alkalmat teremtsünk a látogatóknak arra, hogy a kortárs művészet kiállítótérben megjelenő alkotásaihoz kapcsolódó, jól irányított, élő diskurzusok résztvevői legyenek. Ennek helyszíne elsődlegesen a múzeumi kiállítótér, de a múzeum **webes** felületei és a **közösségi média** által kínált technikai lehetőségek a jövőben mindenképp intenzívebben kihasználható területet jelentenek.

Amennyiben az adott projekt költségvetése ezt lehetővé teszi, a kiállításokhoz **katalógusokat** készítünk, illetve a könyvtárban elérhetővé és kutathatóvá tesszük az adott művészekkel, témákkal foglalkozó egyéb szakirodalmat.

A múzeum kiállításai esetében következetesen arra törekedtünk, hogy website-ról elérhető bevezető szöveg, **sajtóanyag**, szöveges és képes interpretációkat felvonultató **leporellők** kísérőkiadványokként segítsék elő a közönség számára a befogadhatóságot. Az elmúlt öt évben minden kiállításához, a kurátori koncepció összefoglalását tartalmazó **magyar és angol nyelven** is hozzáférhető információs füzetet, illetve leporellőt jelentettünk meg. Ezek a kiadványok a szélesebb közönséget orientálták a kiállítások tartalmi struktúráit, a kortárs művészet különféle tendenciáit és a művészek programjait illetően. A múzeum **saját kutatómunkán alapuló kiállításaihoz** azonban olyan katalógusokat, illetve kapcsolódó **tanulmányköteteket** jelentettünk meg, amelyek a művészettörténet évtizedes hiányait pótolják, vagy középgenerációs művészek tevékenységének első monografikus szintű, komoly és reprezentatív feldolgozását jelentik. A 13 kiadvány közül szakmai és közönség szempontból a **Gyűjteményi katalógus** (2010) jelentette a legnagyobb feladatot, de **Csörgő Attila** (2010), **Gerber Pál** (2010), **Megyik János** (2012) retrospektív, illetve monografikus kötetei a tudományos feldolgozás egészen magas szintű igényével jöttek létre.

Egy másik típusú kiadványsorozatba illeszkednek a nemzetközi kutatói hálózatban előkészített katalógusok, amelyek nagy előrelépést jelentettek a kortárs művészet eddig feldolgozatlan részterületei, valamint a hatvanas és hetvenes évek művészetének láthatóságában és régiós kontextualizálásában. Ebben a sorozatban valósult meg Közép- és Kelet-Európa videoművészetére reflektáló rendkívül sikeres **Transitland** (2009), az **Amerigo Tot - Párhuzamos konstrukciók** (2009), **Mladen Stilinović – Sing!** (2011), az **Új viszonylatok. Moholy-Nagy László** (2011), **A fényjátékosok – Kepes György és Frank J. Malina** (2010), valamint az **Édentől keletre** (2012) című többszerzős (nemzetközi és magyar) tanulmánykötetek.

A rendszeres tárlatvezetések mellett minden kiállításához kapcsolódóan szervezünk ún. **exkluzív tárlatvezetéseket** is, ahol a kiállítás témájához kapcsolódó szakterületek és társművészetek egy-egy képviselője kínál új értelmezési lehetőségeket.

Specifikusabb kérdéseket analizál a **szabadegyetem-program**, amely különböző kapcsolódó tudományterület kutatói, előadói segítségével egy-egy résztémát jár körbe és tesz megközelíthetővé a közönség számára.

Szintén a kiállításokhoz kapcsolódnak a gyermekfoglalkozások és a kifejezetten segítséggel élő, **mozgáskorlátozott** illetve **fogyatékkal élő fiataloknak** kidolgozott speciális programok; valamint a **nyugdíjas közösségeknek** szóló művészeti programok, amelyek szakemberek által mediált beszélgetések keretében igyekeznek a kiállítások és a gyűjtemény által felvetett témákat közelebb hozni a látogatókhoz.

Mediációs eszköztárunkat terveink szerint bővítenénk újabb speciális szempontú tárlatvezetésekkel, a képzőművészet iránt érdeklődő, a társművészetek területéről érkező alkotók bevonásával **workshopok** és beszélgetések formájában.

A művészet minél szerteágazóbb szempontrendszeren alapuló értelmezését elősegítendő a fentebb felsorolt metódusokat a jövőben még szélesebb közönség számára szeretnénk elérhetővé tenni, mert sikerükről és hasznosságukról számos pozitív visszajelzést kapunk.

Nemzetközi példák, követendő gyakorlatok

Az időszaki kiállítások, a gyűjteményt különböző koncepciók szerint bemutató és értelmező tárlatok, vagy az egyes művek befogadását segítő elemzések esetén számos alkalommal fordultunk már más nemzetközi intézmények példatárához, tanulva kommunikációs stratégiájukból éppúgy, mint a múzeumpedagógiai programok felépítéséből, a kapcsolódó rendezvények tematikájából.

Az olyan kiállítások esetében, amelyek más művészeti intézménnyel együttműködésben jöttek létre, magától értetődően kínálkozik a partnerintézmények gyakorlatának feltérképezése. Így nyerhettünk bepillantást többek között a Tate Liverpool, a Zachęta – Narodowa Galeria Sztuki, Varsó; az MSU Zágráb; a MUDAM, a Luxembourg; a LENTOS Kunstmuseum Linz; vagy a Jeu de Paume, Párizs múzeumpedagógiai gyakorlatába.

Mivel a budapesti Ludwig Múzeum egy **nemzetközi múzeumi közösség aktív tagja**, így módszertani kérdésekben rendszeresen egyeztetünk úgy a bécsi **MuMoK**, mint a **kölni Museum Ludwig** vagy az aacheni **LudwigForum** kurátoraival, kommunikációs és múzeumpedagógiai szakembereivel.

Mindezekon túl követendő példának tartjuk többek között a londoni **TATE Modern** közönségkommunikációs stratégiáját, annak követhetőségét, rétegzettségét, transzparenciáját; a szakmai kutatások nyilvános bemutatását (Tate füzetek); valamint a kiállításokhoz kidolgozott oktatási anyagok felépítését (on-line elérhető „Resource pack for Teachers and Educators”), s azt a programot, amely felkészíti a pedagógusokat a Tate Modern kiállításainak magabiztos interpretálására (Teachers’ programmes at Tate). Számos más kezdeményezés mellett inspirálónak tartjuk az eindhoveni **Van Abbemuseum** tevékenységét, nyitottságát, a múzeumi szerepek folyamatos újraírására tett kísérleteit, így például a *Curious Museum* programot, amelynek keretében akár a látogatók is alakíthatják a kiállított művek bemutatását, formálhatják a hozzájuk fűzött szöveges információkat, a helyszínen „kommentelhetik” a látottakat.

Ígéretes kapcsolatfelvétel történt nemrégiben az amszterdami **Stedelijk Museummal** múzeumpedagógiai tapasztalatcsere kezdeményezésére, és a közeljövőben további szakmai tanulmányutakat lehetővé tevő nemzetközi, elsősorban EU forrásokra alapozó pályázaton kívánunk elindulni a Ludwig Múzeum programjaival azonos szellemiséget képviselő partnerintézményekkel közösen.

Tervek az online jelenlét további növelésére –

Új technológiák, közösségi hálózatok, social media

A múzeum költséghatékony és korszerű kommunikációjának megvalósításában kiemelt szerepet szánunk az online felületeknek, ennek során nagy hangsúlyt kap a közösségi oldalak lehetőségeinek szakszerű és tudatos kiaknázása – ezzel megszólítva a fiatalabb, új technológiákra fogékony látogatóinkat. További cél a már jól működő webes felületeink mobil eszközökre optimalizálása, mellyel minden látogató könnyedén tájékozódhat a jövőben programjainkról, egyszerűen vásárolhat múzeumi belépőt és foglalhat időpontot tárlatvezetéseinkre, előadásainkra.

A **Facebook** használatával elsődleges célunk a látogatókkal való közvetlen kommunikáció fenntartása – ezen a felületen naprakész visszajelzéseket kapunk az aktuális kiállításainkról, könnyedén visszakövethetjük a látogatók elégedettségét és igényeit (pl. a nyitva tartás módosításának hatásai, látogatói élmények stb.). Az azonnali visszacsatoláson túl ez a felület kiválóan alkalmas a figyelemfelkeltésre, a látogatóknak segít jobban megérteni a kiállítást, figyelmük irányítható bizonyos problémákra, gondolatokra, párbeszédre. A Facebook adatbázisának segítségével könnyedén adhatunk fel a célcsoportunknak megfelelő célzott hirdetéseket – mely hirdetési forma jelentősen olcsóbb és hatékonyabb, mint bármely más jelenleg rendelkezésünkre álló online és offline hirdetési felület. Jelenleg több mint 36.000 követőnkkel állunk folyamatos online kapcsolatban.

A **Blog** segíti látogatóinkat kiállításaink mélyebb megértésében és lehetőséget nyújt a látogatók számára a szubjektív visszajelzésekre. A blog elsődleges funkciója, hogy a szűk szakmai érdeklődő rétegen túl nagyobb csoportokat is megszólítsunk a könnyebb és izgalmas

hangvételnél köszönhetően. Ezen túl a blog működése jelentősen hozzájárul a keresőoptimalizáláshoz, használatával nagyobb forgalmat irányíthatunk honlapunkra, könnyebben népszerűsíthetjük kiállításainkat. Az index.hu-val való további együttműködésnek köszönhetően, kiemelt helyet kapunk oldalunkon – mellyel ismét szélesebb körökhöz jut el üzenetünk.

Az **Instagram** használatával a csak vizuális kommunikációra fogékony, elsősorban mobil központú felhasználók látókörébe törhetünk be – az Instagram működésével egy nagyon szűk, de a múzeum szempontjából annál fontosabb fizetőképes AB státuszú látogatói csoportot tudunk megcélozni – az általuk elért megosztások, hozzászólások tovább növelik csatornánk értékét.

A **Foursquare** napjaink „Lonely Planet”-je, egy olyan alkalmazás, amellyel a turisták kiválaszthatják, felfedezhetik, véleményezhetik a városban megtalálható helyszíneket. Célunk, hogy a jövőben is kiemelt szerepet kapjunk ebben a turista-kalauzban – amihez naprakész információkkal, állandó kedvezményekkel és eseményeink pontos leírásaival járunk hozzá a jövőben is.

A **Twitter** használatával elsősorban az újságírói szakmát és a véleményvezéreket célozzuk meg, azt a modern gondolkodású percre-kész hírekre éhező, (blog)írói réteget, akik hasonló hírmorzsák formájában követik a világ változásait.

A **Pinterest** használatával a webáruházunk látogatottságát és az eladásokat kívánjuk növelni, ez a közösségi felület remekül megfelel annak, hogy a felhasználók a shopunkban árusított ajándéktárgyak hírét terjesszék.

Az **Issuu** felületének köszönhetően print kiadványainkat tehetjük könnyen online elérhetővé a felhasználók számára – ez az eszköz elsősorban a leporellók online változataként jelenik meg kommunikációnkban.

A **YouTube** azon túl, hogy ingyenes online felületet biztosít videóink tárolására – ezzel tehermentesítve a múzeum web szervert – remek interaktív felületet biztosít számunkra, és lehetőséget nyújt arra, hogy reklámfilmjeink vírusként terjedjenek az online felületeken. A YouTube használatával célunk kiváltani a jövőben a drága, elavult Audio Guide eszközöket egy korszerű és ingyenes QR kódokon alapuló tárlatvezetési rendszerrel.

A **QR** kódok használatának segítségével a látogatókat általunk meghatározott web helyekre irányíthatjuk, így a kódok megfelelő elhelyezésével akár egy komplex Audio Guide programot is helyettesíthetünk. A képek mellett elhelyezett kódok a mobil eszközön a képhez tartozó videó vagy hangfájl nyitják meg – így juttatva a látogatót bővebb információhoz (pl. egy videó használatával láthatjuk a műtárgyat mozgás/használat vagy akár készítés közben).

A jövőben célunk csatlakozni a **Google Art** projekthez is, mely abban nyújt segítséget a múzeumunknak és a gyűjteményünkben szereplő magyar művészeknek, hogy műveik nagyobb nemzetközi publicitást kapjanak.

Korábbi tapasztalataink felhasználásával a virtuális és kiterjesztett valóság különböző típusait is alkalmazni kívánjuk következő kiállításainknál – megfelelő partnerek bevonásával virtuális múzeumok felépítése is szerepel terveinkben, melyek a kiállítás bezárása után archívumként, referenciaként, de akár profitot termelő „második” kiállításaként is funkcionálhatnak majd. Készülünk a **Google, LG, Vuzix** és a **Sony** okos szemüvegeinek térhódítására is, melyek segítségével kiegészíthető tartalmakat jeleníthetünk meg a kiállítótérben – vagy akár a város más pontjain is.

A **hírleveleink** feliratkozóit is tovább kívánjuk növelni az elkövetkező években – hiszen ez az a kapcsolattartási forma, mellyel tematikusan (Kiállítás, Események, Film, Családi programok, Múzeumpedagógia, Könyvtár stb.), különböző csoportokat érhetünk el a legrészletesebb programjainkkal – ez a kiadványunk a legmeghatározóbb alapkőve kommunikációnknak, ezért életben tartását, fejlesztését és precíz, pontos szerkesztésének fenntartását a későbbiekben is kiemelten kell kezelni.

A **Webáruház** üzemeltetésével tervünk a kiadványaink hatékony értékesítése és a múzeumban üzemelő MuseumShop kínálatának bemutatása az online térben – a különleges és egyedülálló termékínálattal újabb látogatókat csalogathatunk Múzeumunkba – összekötve a vásárlást a kultúra fogyasztásával.

A **Mobil optimalizált** weboldal elengedhetetlen a jövőben, hiányában értékes látogatói körtől eshetünk el – ma már fontos, hogy bárki és bármikor könnyedén időpontot foglalhasson tárlatvezetéseinkre, előadásainkra mobil eszközét használva. A felhasználói-látogatói igényeket szem előtt tartva célunk a honlapunk korszerű mobil optimalizációja is.

Ludwig Múzeum – Módszertani Kompetencia Központ

A Ludwig Múzeum az elmúlt időszakban eleget tett az alapító okiratban megfogalmazott országos **módszertani központ feladatainak**, illetve folyamatos szakmai tevékenysége során ezzel összefüggésben valósította meg a kortárs művészeti **Módszertani Modell-Programját (MMP)**.

A Ludwig Múzeum Módszertani Modell-Programja fontosnak tartja, hogy a múzeum közművelődési- és ismeretterjesztő-programjai mellett a múzeum szakmai stábjá (az ACAX, a kiállítási, a gyűjteményi és a múzeumpedagógiai osztály munkatársai) minél több oktatási, továbbképzési célzatú, szakmai programokat szervezzen és valósítson meg, amelyek a következők:

- tanfolyamok, akkreditáció
- múzeumpedagógiai fejlesztések koordinációja
- gyakornoki program
- önkéntes program
- együttműködések

Tanfolyamok, akkreditáció

Az elmúlt évek során áttekintettük a szakterületünket érintő képzések akkreditációs követelményeit és felmértük a megvalósítás gyakorlati feltételeit, összevetve az intézmény pénzügyi és humán erőforrások biztosította lehetőségeivel. Megvizsgáltuk a felnőttképzésekre vonatkozó irányadó jogszabályokat, amelyek értelmében megállapítható, hogy a Felnőttképzési Akkreditációs Testületnél történő intézményi vagy program akkreditációra jelenlegi költségvetési, szervezeti és helyiség kapacitásaink mellett nincsen lehetőségünk.

A jelenlegi adottságok mellett csak korlátozott formában lehetséges továbbképzéseket elindítani. A technikai és az oktatási helyiségekre vonatkozó hiányosságok kiküszöbölésén túl, a programok elindításához legszükségesebb egy olyan oktatásszervező munkatárs státuszának a biztosítása, aki megszervezi és összehangolja az egyes képzések résztvevőit és oktatóit. A tanfolyamok mindegyikében közreműködnek belső munkatársak, és felkért külsős szakemberek.

Rendkívül fontos ugyanakkor leszögezni, hogy a Ludwig Múzeumban felhalmozódott szaktudás, szakmai tapasztalat és az elmúlt évek során kifarrott metodikai gyakorlat a kollegák által képviselt elkötelezett és minőségelvű pedagógiai attitűddel párosulva, olyan **pótolhatatlan múzeumpedagógiai értéket** képvisel, amelyet további pénzügyi és humán erőforrások biztosításával a hazai múzeumi terület javára mindenképpen hasznosítani kell. A középtávú terveink között szerepel, hogy a tervezett szakmai és szakirányú továbbképzésekhez a feltételeket megteremtsük úgy, hogy a Múzeumi Negyedbe tervezett új múzeumi épületben már rendelkezésre álljanak a tervezett oktatási kapacitásokat biztosító

helyiségek, hogy költözés után gördülékenyen tudjuk elindítani, illetve folytatni ez irányú tevékenységünket.

Az alábbiakban részletesen ismertetjük a Ludwig Múzeum munkatársai által jelenleg ellátott tevékenységi köröket, amelyek továbbfejlesztése és kibővítése lesz a tervezett szakmai fejlesztés fő irányvonala:

Szakmai továbbképzések

- A tervezett szakmai tanfolyamainkat, a 2013-as előkészítést követően a kulturális szakemberek szervezett képzési rendszeréről, követelményeiről és a képzés finanszírozásáról szóló rendelet keretein belül tervezzük megindítani. Ezen e területen a múzeum már komoly sikereket ért el az elmúlt években – tapintható kiállítás, országos tapintható rajzverseny, Integrált családi délelőttök, megértési nehézséggel élő gyerekek számára –, ezért tekintjük fontosnak az itt szerzett tapasztalatokat formalizált keretek között átadni azoknak a múzeumoknak, múzeumi szakembereknek, akik szintén kiemelt intézménypolitikai kérdésnek tartják az **akadálymentesítést**.
- A 2012-es évben a Ludwig Múzeumban már második éve futó **Integrált Családi Délelőttre** irányuló jelentős szakmai- és közönségérdeklődés, annak az igénynek a kielégítésére sarkalta a múzeumot, hogy az Integrált Családi Délelőtt kidolgozása, megrendezése alatt összegyűlt szakmai tapasztalatokat, más múzeumokban dolgozó múzeumpedagógusokkal is megossza. Mivel a program más múzeumok érdeklődését is felkeltette, a Ludwig Múzeum hasznosnak ítélte, hogy az érdekelt múzeumok integrált családi délelőttjeinek szakmai megalapozásához workshopokat indítson el, amely megfelelő szakmai megalapozottságot jelent a későbbiek folyamán az akkreditált képzés beindításához a tervezett Kompetencia Központ keretei között.
- A workshopok munkája 2012 őszétől havi rendszerességgel elindult, amelyben az Integrált Családi Délelőtt foglalkozás rendszeres munkatársai (G. Farkas Rita, Hajdú Franciska, Mag Krisztina) és Scholtz Krisztina gyógypedagógus vesznek részt.

Mindemellett a Ludwig Múzeum szakmai osztályai 3-4 órás **Hogy csináljuk mi?** címmel komplex programokban mutatják be tevékenységüket szakmai, elsősorban múzeumi szakemberek, csoportok számára, ahogy a múzeum folytatja szakmai tárlatvezetéseit, a szakmai közönség számára rendezett programjait is:

- A múzeum restaurátorai az általános és középiskolai osztályok mellett továbbra is fogadnak egyetemi hallgatói csoportokat (PPKE) a restaurátor műhelyben, és részt vesznek az MNM gyűjtemény és raktárkezelő emeltszintű tanfolyam (OKJ) képzési feladataiban.
- Az ACAX szervezésében folytatódik a **Check-in Budapest** kurátori vizitorprogram, amelynek keretében biennálék és rangos intézmények vezetői és kurátori, független szakemberek, nemzetközi folyóiratok kritikusai ismerkedhetnek meg a hazai művészeti gyakorlatokkal, a szintér aktuális tendenciáival, továbbá nyilvános előadásokon bemutatják kutatási területüket, projektjeiket, valamint saját szcénájukat.
- Folytatjuk „*A marginalitás elméleti és kritikai problémái napjaink művészetében*” című előadás-sorozatot.

- 2013 novemberében megrendezzük a **XI. országos, múzeumpedagógiai konferenciánkat** és azt követően minden évben, ahogy eddig is.
- A múzeumpedagógiai osztály idén is folytatja a művészetpedagógiai műhelysorozatát, a **Ped.kedd**-et, az új kiállításokhoz kapcsolódóan.
- 2012-ben megkezdjük az akkreditációs program kidolgozását a **Közösségi Média –Web2** területén, amely a rendkívül elterjedt és hatékony közösségi felhasználások múzeumi adaptációját segíti elő.

Múzeumpedagógiai fejlesztések koordinációja

A Kompetencia Központ szempontjából ezen a területen azt tartjuk a legfontosabbnak, hogy a magyar közoktatásban részt vevő rajztanárok, továbbá minden más, a vizuális kultúrával foglalkozó tanár a Ludwig Múzeum jövőben megvalósuló **akkreditált továbbképzésein** keresztül megalapozott kortárs művészeti ismeretekhez jusson. A képzések tartalma felöleli a kortárs elméleti és történeti ismeretek mellett a XX. századi művészettörténetet, a klasszikus avantgárd legjelentősebb tendenciáira fókuszálva, kiemelten kezelve a múzeumi, muzeológiai és pedagógiai, didaktikai ismereteket. A képzések több munkaformára épülnek: előadás, interaktív foglalkozás, egyéni és csoportos alkotómunka.

A programok kidolgozásában számítunk az oktatási terület szakértőire az MROE-n keresztül, valamint a művészeti múzeumok, kortárs művészeti kiállítóhelyek múzeumpedagógusaira (Múcsarnok, Paksi Képtár, Nagy Kunszt stb.), így a múzeumpedagógia koordináció egyszerre valósulna meg a legfontosabb partnereinket képező oktatási szereplőkkel.

Gyakornoki program

A Ludwig Múzeum 2010-ben az évekre visszamenően működő gyakornoki programot **szervezettebb formába** öntötte: meghatározta a gyakornokok fogadásának rendjét és a lehetséges szakterületeket, ahová a kortárs művészet iránt érdeklődő egyetemistákat várja. A kötelező vagy önkéntes múzeumi gyakorlatot végző hallgatók így az egyes osztályok munkájába bekapcsolódva ismereteket szerezhetnek a muzeológia, a kiállítás-rendezés, a múzeumpedagógia, a kommunikáció valamint a nemzetközi kapcsolatok területén egyaránt. Évente három határidővel jelentkezhetnek az érdeklődők a programban való részvételre, a tavaszi félévre, nyári gyakorlatra, és az őszi félévre.

A Ludwig Múzeum gyakornoki programjának keretében, 2012-ben 48 gyakornokot fogadtunk (15 belföldi és 6 külföldi felsőoktatási intézményből). Az öt szervezeti egység mellé bekerült 2012-ben a Ludwig Múzeum Igazgatói Tikárság és Jogi osztálya is. A gyakornokok jogi kérdésekkel kapcsolatos feladatok előkészítésében vettek részt.

Az eddigi tapasztalatok azt mutatják, hogy a programban részt vevő hallgatók az itt szerzett ismereteiket, tapasztalataikat dolgozatokba, szakdolgozatokba is beépítik. Csak néhány példa: a 2012. tavaszi programban résztvevő egyik gyakornok felvételt nyert a MOME design- és művészetmenedzsment MA szakára. A felvételi során sokat jelentett a múzeumi gyakornoki feladatok során szerzett tapasztalat és tudás. A 2011-es évben a Ludwig Múzeumban gyakornoki feladatokat végző másik hallgató például a gyakornoki munka során (*Helyszíni szemle* c. kiállítás előkészítése) kialakult munkakapcsolat következményeként St.Auby Tamás művéről írta a szakdolgozatát (Moholy-Nagy Művészeti Egyetem, Budapest Design-és művészetelmélet BA), majd részben a Ludwig Múzeumban szerzett tapasztalatok és tudás eredményeként felvételt nyert a Moholy-Nagy Művészeti Egyetem, Budapest

Designelmélet MA szakára, és párhuzamosan az Universität für angewandte Kunst, Wien educating/curating/managing, exhibition theory & practice MA szakára.

A magas presztízű – és a gyakornoki programra jelentkezők nagy száma és a programot elvégzők pozitív visszajelzései alapján –, egyértelműen sikeresen működő gyakornoki programot a következő években is hasonló intenzitással és szellemben fogjuk működtetni.

Önkéntes program

Magyarországon, követve a jól működő külföldi mintákat, az utóbbi években egyre több intézmény, köztük főként múzeumok hirdették meg önkéntes programjukat. Ehhez a kezdeményezéshez csatlakozott a Ludwig Múzeum is a Módszertani Modell-Programja keretében.

A múzeum 2012 szeptemberében elindított önkéntes programja már nemzetközi múzeumi körökben is felkeltette a szakma érdeklődését, az intézményi konzultációk során körvonalazódott, hogy a külföldi kortárs művészeti múzeumoknál is azonos tendenciák figyelhetők meg: a **közönség egyre intenzívebben érdeklődik** a kortárs művészeti folyamatok megismerése iránt, izgalmasnak és szellemi értelemben vett kihívásnak tartja azt a lehetőséget, hogy az intézmény belső működésébe bevonjanak önkénteseket.

Az önkéntes program célja, hogy elősegítse a múzeum napi működését, javítsa a múzeumi szolgáltatások minőségét és szolgáltatási körét, növelje a múzeum látogatottságát, valamint hogy hozzájáruljon a múzeumi látogatás pozitív élményéhez. A program kialakításánál további fontos szempont volt, hogy a múzeum olyan projekteket hirdessen meg, amelyek új, hozzáadott értéket hoznak létre nemcsak a múzeum, hanem a munkába bekapcsolódó önkéntesek számára is.

A meghirdetett pozíciókra közel háromszázan jelentkeztek. A motivációs levelek és személyes interjúk alapján 110 jelentkező csatlakozhatott a múzeum önkéntes programjához. A munka megkezdése előtt a jelöltek részt vettek egy több lépcsős képzésen, további feltételként fél éves szerződést írtak alá, amelyben havi 12–20 óra munkavégzést vállaltak. Kilenc olyan projekt indulhatott el az önkéntesek bevonásával, amelyek szinte a teljes múzeumi szakmai munkát lefedik, és olyan új szolgáltatások bevezetését teszik lehetővé, amelyekre eddig emberi és anyagi erőforrások hiánya miatt nem kerülhetett sor. A programban részt vevő önkéntesek munkájának koordinálására létrejött egy külön web oldal is, ezen keresztül egy naptár segítségével az önkéntesek előre önállóan tudják beosztani a munkára szánt szabadidejüket.

A múzeumi önkéntesek többsége művészeti, pedagógia és kommunikációs végzettséggel rendelkezik vagy most folytat ilyen irányú felsőfokú tanulmányokat, elsősorban budapesti lakosok, munkahellyel már rendelkeznek, csak nagyon kis számban jelentkeztek olyan munkanélküliek, aki átmeneti lehetőségnek tartják a múzeumi munkában való részvételt. A személyes interjúkon kiderült, hogy többségük rendszeresen jár kortárs művészeti kiállításokra, folyamatosan követi a múzeum Facebook oldalát, és ami a múzeum dolgozóinak különösen pozitív megerősítést jelent, valamennyien elismerően nyilatkoztak az itt folyó munkáról és kihívásnak tartják a projektjeinkbe való bekapcsolódás lehetőségét.

A Ludwig Múzeum szakmai munkatársai a jelentkezőket érdemi és képzettségükkel arányban lévő, felelősségteljes munkafolyamatokba vonják be. A kiállítási osztály és a múzeumpedagógiai osztály munkáját art mediátorokként és közönségszervezőkként segítik, a gyűjteményi osztályon a műtárgyakhoz kapcsolódó kutatásban vesznek részt az elsősorban művészettörténész diplomával rendelkező önkéntesek, a kommunikációs osztályon marketing asszisztensek és informátorok dolgoznak. A kiállítási és gyűjteményi, valamint a

múzeumpedagógiai munkában részt vevő önkéntesek művészettörténészek és pedagógusok, a kommunikációs osztályon dolgozók különböző cégeknél dolgozó marketing és kommunikációs szakemberek.

Az **önkéntes artmediátorok** először 2012 őszén Lakner Antal kiállításában, majd 2013 januárjától az *Égbolt másik fele* című gyűjteményi kiállításban vették át az addig megbízási szerződéssel foglalkoztatott fiatal szakemberek helyét. Fontos szerep hárul rájuk a kiállítások, a kortárs művészet bemutatásában és az értelmezésében, valamint a közösségek múzeuma eszmény formálásában és gyakorlati megvalósításában, már csak abban az értelemben is, hogy az önkéntesek, s az őket felkészítő múzeumi szakembergárda azonos értékeket valló, cselekvő közösséggé formálódik.

Az elmúlt évben indított önkéntes programunk átütő szakmai és közösségi sikere igazolta várakozásainkat és megerősíti azt a hosszabbtávú tervünket, hogy az önkéntes program fejlesztésével tegyük intenzívebbé a szűkebb társadalmi közösségünkhöz fűződő kapcsolatunkat, „társadalmasítsuk” a kortárs művészeti gondolkodásmód értékeit és nem utolsó sorban bizonyos mértékig ellensúlyozzuk a folyamatos forráscsökkenés következtében előálló kapacitáshiányokat, hogy az intézményi működés szakmai színvonalát továbbra is fenn tudjuk tartani.

Együttműködések

Az elmúlt évek során a következő szakmai és művészeti felsőoktatási intézményekkel alakítottunk ki változatos formában szakmai együttműködéseket:

- A múzeumpedagógiai osztály szakmai együttműködést folytat a **MOKK** stábjával. 2008 óta rendezünk a „Szórakoztatva tanulni, tanulva szórakozni – Projekt módszer a múzeumpedagógiában” című tanfolyam keretében workshopokat, illetve előadást tartunk a MOKK oktatási kabinetjében (Szentendre) a *Múzeumi kommunikáció az oktatás szolgálatában* tanfolyamon a „Középiskolás korosztállyal való kommunikáció” címmel.
- A Ludwig Múzeum szakmai munkatársai közreműködésével aktív részt vállalt a **Magyar Képzőművészeti Egyetem** kortárs művészetelméleti és kurátori valamint az **ELTE** múzeumpedagógiai szakirányú képzésében.
- Intenzív kurzusok formájában együttműködünk a **MOME** Elméleti tanszékével és a Design- Művészetmenedzsment Digitális Múzeumkurzusával, valamint a MOME Tárgyalkotó tanszékével. 2012 őszétől a BME informatikus hallgatói is bekapcsolódtak a projektbe. E kurzus alatt okos „videoguide-ot” fejlesztettünk az új gyűjteményi kiállításához. Elsősorban anyagi kérdés, hogy teljes egészében megvalósul-e a projekt 2013-ban. Ebben az együttműködésben a múzeumon belül a múzeumpedagógiai osztály és a kommunikációs osztály vesz részt aktívan.
- A *MOME Laboratory XY – Emberi méltóság és a MOME generáció* című kiállításán az egyetemen a XXI. században végzett fotográfusok és alkotótársaik kaptak bemutatkozási lehetőséget. Az emberi méltóság fogalmát értelmező kiállításon közel negyven fiatal alkotó több mint száz munkája szerepelt.
- A múzeum kurátorai aktív részvételével zajlik a tranzit.hu által kezdeményezett kurátori szótár megalkotása és tanulmánykötet létrehozása.
- A múzeum együttműködik az ELTE és a PPKE Művészettörténet Tanszékével, a MOME-val és a Magyar Képzőművészeti Egyetemmél: a művészettörténész és kurátori képzésén résztvevő hallgatók diploma projektjeit értékeli, és rendszeresen részt vesz a vizsgabizottság munkájában.

- A Ludwig Múzeum a Budapesti **Corvinus Egyetem** Gazdálkodástudományi Karának Gazdaságföldrajz és Jövőkutatás Tanszékével közösen egy projektfelületet valósít meg a Kulturális turizmus tantárgy keretén belül.

A fentebb felsorolt és korábban létrejött együttműködések gyakorlatilag lefedik a kortárs képzőművészet szakmai utánpótlásáról gondoskodó intézmények szinte teljes körét. A következő évek legfontosabb feladata lesz, hogy a Ludwig Múzeum a jelenleginél sokkal rendszeresebb és intenzívebb kapcsolatot alakítson ki szakmai súlyuknak megfelelően, a vidéki és a határon túli művészeti és oktatási intézményekkel.

A Ludwig Múzeum és a kurátorképzés

Magyarországon kurátori ismereteket rendszerezetten, gyakorlati és elméleti képzést is magában foglalóan a kétezres évek vége óta van lehetőségük tanulni az egyetemi hallgatóknak – részben a **Moholyi Nagy Művészeti Egyetem Design- és Művészetelmélet BA és MA** szakán, de leginkább a Magyar **Képzőművészeti Egyetem Képzőművészet-elmélet BA és MA** szintű képzésén. A „kurátorszakok” persze nemzetközi gyakorlatban sem jelentik e szakma elsajátításának kizárólagos iskoláit. Éppen a kurátori munka komplexitása miatt számos művészeti és társadalomtudományos képzés is utat jelenthet e szakmához, hiszen a kollégák jó részét a gyakorlati munka képezte, és képezi tovább jelenleg is.

A kurátori szakma elméleti és gyakorlati tudást egyaránt feltételező praxis. A Ludwig Múzeumban dolgozó kurátorok, művészettörténészek, a múzeumpedagógiai képzésben dolgozó szakemberek szintén kiterjedt elméleti és gyakorlati tudással és tapasztalatokkal rendelkező kollégák, akik rendelkeznek tudásuk átadásának képességével is. Mind önkéntesként, mind gyakornokként számos olyan fiatal kolléga dolgozott az elmúlt években a Ludwig Múzeumban, akik vagy az említett két hazai egyetem kurátorszakos hallgatói, vagy éppen a múzeumban végzett munkájuk eredményeképp felvételiztek ezekre a szakokra. Hasonlóan más egyetemek (elsősorban az ELTE és a **Pázmány Péter Katolikus Egyetem**) hallgatóihoz, az **MKE** és a **MOME** hallgatóinak is lehetőségük van a szakmai gyakorlatukat a Ludwig Múzeumban tölteni. Ilyenkor a kiállítási vagy a gyűjteményi osztály egyik munkatársával szoros együttműködésben dolgoznak (kvázi tutori rendszerben), általában egy-egy kiállítási projekten. A legalább 120 órás gyakorlatok lehetőséget biztosítanak arra, hogy a hallgatók egy kiállítás előkészítése, „üzemeltetése” kapcsán valamennyi folyamatba betekintést nyerjenek. A tutor az adott egyetemmel is kapcsolatban van, úgy a hallgató múzeumi munkáját, mind annak értékelését velük egyeztetve végzi.

A Ludwig Múzeum több munkatársa is rendszeresen oktat művészettörténeti-, valamint kurátorképzésben, lehetőséget teremtve ezáltal a múzeumi munka és az ehhez kapcsolódó teoretikus feladatok több szempontú megközelítésére és az egyetemi oktatási programokba való integrálására.

Az elmúlt évek gyakorlata követendő modellt teremtett a kurátorképző intézményekkel és kurátor-szakos hallgatókkal való együttműködésben, amit a múzeum a jövőben is folytatni és erősíteni kíván. A már aktív kurátorok továbbképzése kapcsán (legyenek ők a múzeum munkatársai vagy a programokban részt vevő „külsősök”) kiemelendők a nemzetközi és hazai koprodukcióban megvalósuló kutatási és kiállítási projektek, amelyekhez workshopok és konferenciák kapcsolódnak, mint a tudás fejlesztésének, a gyakorlati tapasztalatok átadásának terepei.

Múzeumpedagógia

A Ludwig Múzeum elmúlt évekbeli múzeumpedagógiai stratégiájának legfontosabb eleme az volt, hogy egy stabil keretrendszerrel dolgozzunk ki, amely lehetőleg minden látogatócsoportnak, korosztálynak élményszerű programokat kínál. A stabilitás azt jelenti, hogy a programok hosszútávon fenntarthatóak legyenek, amelyhez egyszerre van szükség kiszámítható finanszírozásra – bár megjegyzendő, hogy a múzeumpedagógia viszonylag kis pénzügyi ráfordítást igényel –, és rátermett belső és külső munkatársakra, segítőkire.

A stratégia két pilléren nyugszik. Az egyik pillér a szűkített értelemben vett múzeumpedagógiai tevékenység, míg a másik a kiterjesztett múzeumpedagógiai tevékenység. Az elsőben a szervezett iskolai csoportok számára előkészített és megtartott foglalkozások, míg a másodikban a családi-, a speciális- és a „**life long learning-programok**”, az egyedi, nagy események valamint a tárlatvezetések szerepelnek.

Programjaink mindegyikében fontos szerepet szánunk annak, hogy a látogatók tisztában legyenek a múzeum küldetésével és specifikumaival, valamint azzal a pedagógiai feladattal, hogy a kiállításokon, az egyes műtárgyakon keresztül erősítsük a világot, a kultúrát, a művészet iránti nyitottságot és cselekvő-kritikai befogadói attitűdöt.

A múzeumpedagógiai osztály működésében jelentős szerepe van a gyakornokok fogadásának. Ez a feladat még hatványozottabban jelentkezik a múzeum Gyakornoki programjának beindulása óta (2010). A gyakornokok tevékenységei között szerepel többek közt a múzeumpedagógiai programok, elsősorban a felnőtt és ismeretterjesztő programok előkészítése; anyaggyűjtés, felhasználásra kerülő eszközök, kellékek megtervezése, a programokon való hospitálás illetve asszisztálás, kommunikációs tevékenység, címlista-bővítés és egyéb adatregisztráció stb. A többéves tapasztalat azt mutatja, hogy a múzeumpedagógusok és a gyakornokok közötti **intenzív munka** rendkívül hasznos mindkét fél számára. A jól felkészített gyakornok komoly tényezője lehet egy-egy projektnek, míg a Ludwig Múzeumban eltöltött gyakornoki idő akár egy sikeres karrier elindításához is jó referenciaként szolgálhat.

Az elmúlt évek során tovább erősítettük a hazai múzeumpedagógiai pozíciókat, amelyet a visszatérő iskolák, pedagógusok, a velünk együttműködésre lépő felsőoktatási, múzeumi intézmények, civil szervezetek nagy száma igazol vissza, illetve azok a családok, felnőtt látogatók, akik szívesen választják újra és újra programjainkat.

A múzeumpedagógiai fejlesztések iránya a következő években

A múzeumpedagógiai programstruktúrát nem kívánjuk alapvetően megváltoztatni, de mindenképpen szeretnénk, ha bizonyos területek az elkövetkezőkben még nagyobb hangsúlyt kapnának. A legtöbb magyar gyerek iskolai keretek között jut el múzeumba, éppen ezért, még ha az iskoláknak továbbra is anyagi és szervezési nehézséget jelent az iskolán kívüli programok menedzselése, olyan tartalommal, valós együttműködéssel megtöltött kampányokat kell elindítani, amelyek tovább fokozhatják a kortárs művészet, illetve a Ludwig Múzeum iránti érdeklődést. Ennek a törekvésnek lehet egy innovatív formája a „**Fogadj örökbe egy műtárgyat!**” akció.

Az iskolák, s elsősorban a középiskolák figyelmét kívánjuk azzal fokozni, hogy megújítjuk a versenykínálatunkat is. A 2013-ban immár harmadik alkalommal megtartott **Gondolattúra a Ludwigban** című műelemző egyéni versenyt kiegészítjük egy csapatoknak szóló, a vitát, a diskurzust előnyben részesítő megmérettetéssel is. Mindezekben fontos partnerünk a Mérei Ferenc Fővárosi Pedagógiai és Pályaválasztási Tanácsadó Intézet és Fővárosi Vizuális Nevelési Módszertani Központ.

Ugyanezen korosztály felé nyitunk azzal is, hogy bekapcsolódunk az érettségihez szükséges közösségi szolgálat lehetőségét kínáló intézmények közé. 2016. január 1-jétől kötelező érettségi előfeltétele lesz az **50 órás közösségi szolgálat**. Megtörténtek az első egyeztetések az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézettel.

A múzeumnak nyitottnak kell lennie arra, hogy maga kezdeményezzen további együttműködések, s így találja meg az iskolákat, ugyanakkor rugalmasnak kell lennie ahhoz, hogy a legkülönbébb szakmai bázisú iskolák **oktatási programjaihoz**, illetve a legkülönbébb pályázati programokhoz partnerként kapcsolódni tudjon, hiszen ma ezek biztosítják a legnagyobb kulturális mozgásteret az iskolák számára. Mindennek feltételei rendelkezésre állnak a múzeumban.

A középtávú programjaink között szerepel, hogy a múzeumpedagógusok kortárs művészekkel együttműködve olyan **oktatási csomagokat** állítsanak össze (a Tate Modern „Resource pack for Teachers and Educators” anyagához hasonlóan), amelyekkel a tanárok önállóan is képesek lesznek a foglalkozások megtartására a kiállítóterben. A csomagok használatát workshopokon mutatjuk be.

Az elmúlt években, a szakmai stáb egyre intenzívebben dolgozik együtt a múzeumpedagógusokkal az **időszaki kiállításokhoz kapcsolódó programok** előkészítése során. Ez a közös munka még látványosabb, ha a múzeum önálló, saját kutatásain alapuló kiállításról van szó. A kurátorokkal és a muzeológusokkal való együttműködést a jövőben még tovább kívánjuk bővíteni. Az ismeretterjesztő és a szakmai programok konkrét megvalósulásában is egyre nagyobb szerepet kapnak mint előadók, tárlatvezetők és beszélgetőpartnerek, így a **Ped.kedd**, művészetpedagógiai műhely avagy a **Félkör** című programok keretében.

A múzeum alapvető célja, hogy lehetőleg minden kiállítását múzeumpedagógiai eszközökkel is artikulálja, és ezt a jövőben is rendkívül fontosnak tartja. A múzeum általános megítélése szempontjából kulcskérdés, hogy a gyűjteményi kiállításokhoz legyen minél nagyobb számú programkínálat, amely több szempontból, több korosztály számára vezeti fel azokat az ismereteket, tematikákat és kérdéseket, amelyek a kortárs művészet befogadásához szükségesek. Ezért a gyűjteményi kiállításokhoz kapcsolódó foglalkozások az alapvető technikákról, műfajokról, a befogadás alapmozzanatairól szólnak. Ezekbe a programokba egyre aktívabban kívánjuk bevonni a múzeum könyvtárát is – **könyvtár-pedagógiai** formában –, illetve a múzeum restaurátorait, gyűjteménykezelőit. Az időszaki kiállításokon keresztül lehet eljutni a kortárs művészet társadalmi relevanciájú, izgalmas és aktuális kérdésfelvetéseihez: környezet-tudatosság, gender-kérdések, a média szerepe, kisebbségek, tolerancia stb.)

A hétfégi családi programjaink egyre nagyobb látogatottsággal zajlanak. Igen népszerűek a rendszeresen jelentkező **Családi délelőtt** mellett a kéthetente megrendezett **Integrált családi délelőttök**, amelyeken az egészséges gyerekek megértési nehézséggel élő gyerekekkel dolgoznak együtt. (Ez a programunk 2012-ben Múzeumpedagógiai nívódíjban részesült.)

Az elmúlt évek során egyre népszerűbbé vált a múzeumban rendezett **Szülinapi Lumi Party** programunk, amely egy olyan keresett és jól jövedelmező szolgáltatássá válhat, amelyben az üzleti szempont a legfontosabb intézményi céljainkkal, pl. a gyermekek múzeumi élmények befogadására nevelésével esik egybe.

Az elkövetkező időszakban tovább tervezzük növelni a **nyári táborok** számát, amit egyrészt a tapasztalható, jelentős érdeklődés, másrészt annak a szakmai szempontnak az érvényessége indokol, hogy a tábori keretek között lehet igazán komoly és mély művészi gyerekprojekteket megvalósítani.

Fontos változást hozhat – és nemcsak a gyereklátogatók szempontjából –, az „**Artagora**” közösségi térnek a kialakítása a múzeum gyűjteményi kiállításában, már a

tervezés alatt álló új múzeumépület tereiben, ahol kényelmes körülmények között, tapintható műtárgyakon, könyveken, audiovizuális, és más szemléltető eszközön keresztül kiscsoportban vagy egyénileg nyílik mód a kortárs művészeti ismeretek bővítésére.

Az „élethosszig tartó tanulás” stratégiája

Az élethosszig tartó tanulás rendkívül sok komponensből felépülő folyamat. A korszerű tudás, a változó kihívásoknak eleget tevő kompetenciák elsajátítása, szinten tartása különböző forrásokból származhat. A kortárs művészeti múzeumnak is egy ilyen forrássá kell válnia ebben a tanulási folyamatban. A kiállításokat „dinamikus tananyagként” tekintjük ebből a szempontból, amelyeknek a használhatóságát, aktivizálását hol lazább, hol formalizáltabb keretek között kívánjuk biztosítani. A jövőben szeretnénk, ha még tovább növekedne azoknak a látogatóknak a száma, akik részesülnek bizonyos múzeumi szolgáltatásban. Ez jelenleg minden ötödik látogatóról mondható el.

Az élethosszig tartó tanulás legfontosabb fórumai a Ludwig Múzeumban a **szabadegyetemi előadásorozataink**, és a sikeresen működő senior programunk, a **Tea – jó társaságban**, de természetesen ezt az ügyet szolgálják a tárlatvezetések is.

A **szabadegyetemi előadások** tematikája, az első kurzus kivételével (*Ami a tananyagból kimaradt* címmel, 2010/I. félév) konkrét kiállításokhoz kötődnek, ugyanakkor fontosnak tartjuk, hogy visszatérjünk az „alapokhoz” is, így olyan sorozatokat is fogunk indítani, rotációban a tematikus programokkal, amelyek a leglényegesebb művészeti, kortárs művészeti alapismereteket veszik számba.

A Tea – jó társaságban című senior program mellett elindítjuk a hónap műtárgyához kapcsolódó **Félkör** című beszélgetős programot is.

- **Múzeum a felnőtteknek**

A múzeum a felnőttek számára nyújtott programok mellett minden kiállításához rövid, kétnyelvű, informatív kiadványt mellékel. Emellett a kiállítás falfeliratai is segítik az elmélyültebb élmény-generálást, ahogy ezt támogatja az önkéntes artmediatori szolgáltatás is a gyűjteményi kiállítóterben. Mindebben még komoly tartalékok vannak. De a családok számára összeállított **Családi koffer** anyagában is található, a gyerekeknek szóló feladatok, játékok mellett, felnőtteknek szóló információ. A múzeumlátogatás komplexitását, komfortérzetét növeli a látogatással összhangban működő könyvtári olvasó, és a múzeumi térben kialakított shop, a hordozható múzeumi székek, illetve a kialakításra váró, már fentebb említett közösségi tér, az „**Artagora**” is a gyűjteményi kiállításában.

- **Az egyes korcsoportok speciális igényei**

Múzeumpedagógiai tevékenységünk legtöbb elemében igyekszünk alkalmazkodni a látogatói igényekhez. Ezt a kérdőíveken, véleménykártyákon, egyéni visszajelzéseken alapuló folyamatot állandóan fenn kell tartani. Mindez módosíthatja, alakíthatja egy program tartalmi vonatkozásait, ahogy az időbeliségét is. A bejelentkező csoportok esetében ez utóbbit meglehetősen szabadon lehet kezelni, ugyanakkor a meghirdetett programok esetében nagy körültekintéssel kell eljárni. Így változott már (és alighanem a jövőben is eszerint fog alakulni) a szabadegyetem, a Ped.kedd programok, vagy a tárlatvezetések kezdési ideje is.

- **A fogyatékkal élők részére biztosított szolgáltatások**

Az akadálymentesítés szellemében nemcsak szombatonként, az Integrált Családi délelőttön, hanem a hét többi napján is fogadunk, előzetes bejelentkezés után, akadályos élő csoportokat. 2013-tól a gyengén látók speciális igényeit figyelembe véve bővítjük a tapintható kiállításunkat, melynek elhelyezésére előreláthatólag a gyűjteményi kiállítóteremben, az „Artagora” terében kerül sor.

- **A tárlatvezetések különböző formái, a speciális vezetések további lehetőségei**

Az eddigi gyakorlat szerint rendszeresen biztosítottunk a látogatóknak ingyenes, magyar nyelvű tárlatvezetéseket (hétfőként, szombat és vasárnap 16.00 órától) szakképzett művészettörténészeink és artmediátorok, egyetemi hallgatók vezetésével az időszakos és gyűjteményi kiállításokban. Rendelhetők magyar és idegen nyelvű (angol, német, francia) vezetések is. Az elkövetkező időszakban is fenn kívánjuk tartani, igyekszünk növelni az ingyenes, exkluzív tárlatvezetések számát is.. Továbbá a szülők számára a *Családi Délelőttök* és *Szülinapi Lumi Party* alatt is biztosítottunk egy-egy múzeumi sétát, tárlatvezetést.

Folytatjuk a **Pszichológiai tárlatvezetést**, s tervezzük beindítani – a Művészetek Palotája szellemiségéből adódóan – a zenével egybekötött tárlatvezetéseket, fiatal zenészek részvételével.

- **Egyenlő hozzáférés – Busszal a Ludwig Múzeumba szolgáltatás újraindítása**

Továbbra sem mondunk le arról, hogy újra megteremtsük a feltételeit a kedvezményes, illetve ingyenes Múzeumbusz szolgáltatásunk működésének. Ennek megvalósítására több lehetőség kínálkozik: egyrészt számítunk a gazdasági szférára szereplőinek támogatására, de mód nyílik önkormányzatokkal vagy olyan iskolákkal való együttműködésre is, amelyek már rendelkeznek megfelelő járművel. Erre azért is nagy szükség van, mert a múzeum jelenlegi szakmúzeumi státusza nem teszi lehetővé, hogy a hozzánk érkező vidéki csoportok igénybe vehessék azt a MÁV-kedvezményt, amely díjmentes utazást biztosít a múzeumlátogatáshoz. Az egyenlő hozzáférést addig is a **Ludwig Szerda** akciónkkal biztosítjuk, amelynek keretében vidéki, illetve hátrányos helyzetű iskolai csoportoknak nyújtunk ingyenes múzeumpedagógiai programot.

- **Digitális tudásbázis**

Szükséges a Ludwig Múzeum honlapját megújítani, hozzáigazítani a megváltozott felhasználói szokásokhoz, s ennek során tervezzük a múzeumpedagógiai felületeken is a szükséges fejlesztéseket. Fontos, hogy tovább egyszerűsítsük, egyértelműbbé tegyük a struktúrát, valamint hogy minél több használható, és könnyen megtalálható információt közöljünk, azaz mélyebb betekintést adjunk az érdeklődőknek az egyes programjainkba (pl. képes forgatókönyv az ajánlott foglalkozások mellé), hogy később az elkészült tanári oktatási csomagok is letölthetők legyenek. Emellett új digitális, a vizualitás eszközrendszerét tudatosító gyerekjátékokat, valamint képek feltöltésére alkalmas gyerekgalériát kívánunk telepíteni a honlapunkra.

Mindamellet az is célkitűzéseink között szerepel, hogy látogatóink a virtuális térben már most is megtalálható teljes gyűjteményi anyagot valóban „használni” kezdjék, melyhez többek között hozzátartozik a művek (szintén részben pályázati forrásokból történő, jelenleg is zajló) keresőszavakkal való ellátása is, részben a könnyebb kereshetőség érdekében, részben hogy e kulcsszavak segítségével maguk a látogatók tudjanak saját gyűjteményeket, archívumokat létrehozni. Ezeknek a privát, felhasználói gyűjteményeknek, archívumoknak a

használatához, kezeléséhez egy saját kezelőfelület bevezetését is tervezzük (egy, a kurátori gyakorlatban már bevett alkalmazás, a Kapsul mintájára).

Ludwig Múzeum – a hazai és nemzetközi kutatói közösségek

Az elmúlt öt év során bevett gyakorlattá vált a Ludwig Múzeum működésében, hogy a kiállítások többségét **nemzetközi együttműködésben** megvalósuló **tudományos kutatómunka** előzi meg. Ilyen példaértékű, kutatáson alapuló kiállításként jött létre a múzeum egyik kurátora és egy külsős szakember munkájának az eredményeként a *Fényjátékosok. Kepes György és Frank J. Malina a tudomány és a művészet metszéspontján* című programunk, amely a Magyarországról elszármazott világhírű képzőművész életművét állította párhuzamba az amerikai, ugyancsak kelet-európai gyökerekkel rendelkező fizikus munkásságával, művészet és tudomány kapcsolatát vizsgálva. A kiállításához a múzeumban szervezett nemzetközi konferencia is kapcsolódott.

Az ugyancsak magyar származású Yona Friedman életművét bemutató kiállítás is nemzetközi együttműködésben valósult meg. Friedmant, a XX. század második felében kibontakozó városépítészeti gondolkodás egyik kiemelkedő és sokoldalú alakját szinte „fel kellett fedezni”, s bemutatását csak az életmű megelőző, saját kezdeményezésű kutatása tette lehetővé. Yona Friedman budapesti kiállítása után a nemzetközi érdeklődés érezhetően megnövekedett iránta.

A magyar származású világhírű vagy kevésbé ismert művészek életművének bemutatásához kapcsolódó kutatómunka a múzeum azon alapvető küldetésével összhangban folyik, hogy a magyar művészetet, tágabb értelemben a közép- és kelet-európai régió, az egykori szocialista blokk művészetét nemzetközi keretek közé illesztve, a nemzetközi szakma és közönség számára értelmezhetővé tegyük, illetve a másik irányból, a kortárs művészet nemzetközi fejleményeit befelé, önmagunkra vonatkoztatva értelmezzük.

A fotórealizmus nyugat-európai, amerikai kontextusban való értelmezését első ízben kutatta és mutatta be a múzeum az egykori kelet-európai országok művészetének összefüggésében az *Édentől keletre* című kiállításon. *John Cage* születésének 100. évfordulójáról világszerte számos kiállításon emlékeztek meg, de csak a Ludwig Múzeum kutatta és mutatta be első ízben Cage „vasfüggöny” mögötti tevékenységét és hatását. Mindkét kiállítás előkészítésébe bevontuk a régió szakértőit is. *A meztelen férfi* című kiállítást több mint kétéves kutatói együttműködés előzte meg a linzi Lentos Múzeum kurátoraival. Ennek eredményeként a releváns magyar, illetve régiós művek Linzben, nemzetközi összefüggésben is láthatóak lettek. A hatvanas évek művészetét bemutató *Nagyítások* című kiállítás példaértékű a hazai és a nemzetközi együttműködések tekintetében is. A **Magyar Tudományos Akadémia Bölcsészettudományi Központjának Művészettörténeti Intézetében** kezdeményezett *A hosszú hatvanas évek* munkacsoporttal együttműködésben folytatott kutatás előzi meg, amelyet a közép- és kelet-európai régió országainak művészete felé tágítunk. Ennek érdekében több pályázatot nyújtottunk be a Nemzetközi Visegrádi Alaphoz, illetve az Európai Unióhoz. A Nemzetközi Visegrádi Alap által támogatott nemzetközi workshop ez év áprilisában valósul meg.

A hazai tudományos gondolkodást, tájékozódást kívánja a múzeum elősegíteni magas színvonalú, egy-egy égetően fontos probléma köré szervezett **előadás-sorozattal**. A *marginalitás elméleti és kritikai problémái napjaink művészetében* című sorozatban a világ élvonalába tartozó, különböző geopolitikai nézőpontot képviselő elméleti szakemberek járták körül a mai, hidegháború utáni állapotot. A sorozat párbeszédhelyzetet teremtett, mivel az előadásokhoz hazai szakembereket kértünk fel, hogy közvetlenül reflektáljanak,

vonatkoztassák azokat a mi mai helyzetünkre, s ily módon az elméleti kérdéseket adaptálni kellett a hazai viszonyokra.

A múzeum tudományos munkájának fontos részét képezi a **hagyatékok feldolgozása**. Az elmúlt időszakban két jelentős munka folyt ezen a téren: a múzeum munkatársa a művész özvegyével együtt, mintegy két éven tartó munkával elvégezte Hajas Tibor hagyatékának teljes rendszerezését, katalogizálását, digitális feldolgozását és tárolását. Egy másik munkatársunk pedig dr. Végh László magán archívumának ugyanilyen jellegű feldolgozását. Dr. Végh az 1958–1970 közötti időszak underground kultúrájának központi figurája volt. Az első kísérleti zeneművek szerzőjeként, az improvizáció és a performativitás bevezető akcionistajaként a modernizmus kulturális produktumait közvetítette az információhoz nehezen hozzáférő underground közeg számára. Archívuma hatalmas, egyedülálló gyűjteménye a korszak képzőművészeti dokumentumainak, zenei felvételeinek, melyből rekonstruálható a hatvanas évek kulturális kontextusa. A múzeum és dr. Végh között létrejött írásos szerződés értelmében az eredeti dokumentumok hagyatéki úton a Ludwig Múzeum tulajdonába kerülnek.

A múzeum képviselőiben a szakembereink rendszeresen részt vesznek **nemzetközi konferenciákon**, az utóbbi években Varsóban, Krakkóban, Zágrábban, Berlinben, Luxembourgban, Velencében stb. adtak elő. A konferenciákon való részvétel mellett a múzeum maga is szervez nemzetközi tudományos konferenciákat.

A művészettörténeti kutatások irányai a következő években

A múzeumban folyó kutatások modellje lehet **A hosszú hatvanas évek-kutatási program**, amely a hazai intézmények együttműködésén, a közös ismeretszerzésen és megosztáson, valamint a kutatások nemzetközi, régiós irányban történő támogatásán alapul, a közös múlt feldolgozása, komparatív vizsgálata érdekében. A rendszeres megbeszéléseket és közösen benyújtott nemzetközi pályázatokat nemzetközi workshopok követik. Ezt a típusú kutatási együttműködést, közös gondolkodást a jövőben folytatni és fejleszteni kívánjuk. A lehetséges együttműködő hazai társintézmények között szerepelnek, azok, amelyekkel már együtt dolgoztunk: az MTA Bölcsészettudományi Kutató Központ, Művészettörténeti Intézet; ELTE Művészettörténeti Tanszék; Magyar Képzőművészeti Egyetem Kurátorképző és DLA Iskola, illetve újabbak; a Magyar Nemzeti Galéria, Szépművészeti Múzeum munkatársai, ELTE Művészetelméleti és Médiakutatási Intézet, Néprajzi Múzeum stb.

A nemzetközi kutatási együttműködések tekintetében, azokkal az intézményekkel, amelyekkel együtt nyújtottunk be **pályázatokat**, rendeztünk **workshopokat**, már kialakult az együttműködés, és folytatni kívánjuk a közös munkát, illetve bővíteni és elmélyíteni szeretnénk a két- és többoldalú együttműködéseket. A régióbeli együttműködések a közös múlt feldolgozását és a jelenleg még csak a kutatás kezdeti fázisában tartó komparatív szempontú vizsgálatok megerősödését segítik elő. **Eddigi és további potenciális partnerek:** Moravská Galerie, Brno; Galerie für Zeitgenössische Kunst, Lipcse; Latvian Centre for Contemporary Art, Riga; Slovak National Gallery, Pozsony; Museum of Contemporary Art Vojvodina, Novi Sad; National Museum of Contemporary Art, Bukarest; Adam Mickiewicz Egyetem, Poznań; Zachęta Gallery, Varsó.

A régión kívüli, ún. kánonképző intézményekkel is felvettük a kapcsolatot, köztük a **New York-i Museum of Modern Art**tal. A következő öt év tudományos tervei között szerepel a MoMA „**C-Map**” (Contemporary and Modern Art Perspectives in a Global Age) kutatási programjához való csatlakozás, melynek révén a hazai művészet nemzetközi láthatóságát, integrációját segítjük elő. Hasonló együttműködés megkezdése előtt állunk a

párizsi **Pompidou** Központtal, az amszterdami **Stedelijk** Múzeummal, valamint a **Tate** Galleryvel.

A grazi Universalmuseum Joanneum „**Translocal network**” (Łódź, Brno, Tallin, Graz stb.) kutatási programjához való csatlakozás egyrészt a saját gyűjtemény kutatását segíti elő, másrészt a kutatásban résztvevő intézmények gyűjteményeinek kölcsönös megismerését, az egyes múzeumok történetén, kapcsolatrendszerén keresztül, s nem utolsósorban a kurátorok mobilitásának elősegítésével.

Tervezett kutatási tematikák és konferencia tervek

- **Az évtizedkutatás folytatása**

A hatvanas évtized vizsgálatát követően, annak folytatásaként, a hetvenes évek művészetének kutatása, a hazai szakemberekkel együtt, különös tekintettel a hazai neoavangárd feldolgozatlan területeire és azokra az életművekre, privát archívumokra, amelyek letétként, illetve hagyatékként a múzeumba kerültek, kerülnek. Ehhez nemzetközi kutatócsoport felállítása, a meglévő kapcsolatokra támaszkodva.

- **Előadássorozat**

A marginalitás elméleti és kritikai problémái napjainkban című tekintélyes nemzetközi teoretikusok részvételével megvalósult előadássorozat folytatásaként a kortárs művészet egy-egy kérdésére fókuszáló elméleti sorozatok megvalósítása, nemzetközi pályázatok útján elnyert támogatásokból (EU, Nemzetközi Visegrádi Alap, Erste-Patterns stb.)

Tervezett témák:

- biennále kultúra, globális mega-kiállítások és azok hatása
- a muzeológiai kérdései – speciálisan a kortárs művészeti múzeumokra fókuszálva
- történelem, történelmi emlékezet a kortárs művészetben, az erőszak képei, szorosan kapcsolódva a tervezett megemlékező kiállítássorozathoz.

A nemzetközi pályázatok nem egyszerűen az anyagi háttér biztosítását jelentik, hanem szellemi közösségek, kutatói hálózatok kiépítését is. A múzeum által kezdeményezett pályázatok mellett társ pályázóként bekapcsolódunk nemzetközi kutatásokba, workshopokba is. Az EU kultúraprogramjához pályázva társ pályázóként részt veszünk a Pármai Egyetem által kezdeményezett projektben, amelynek témája a cenzurális okokból meg nem valósult, betiltott, vagy korlátozott nyilvánosságú képművészeti alkotások és ezek létrejöttének kontextusa a XX. és XXI. században. A tervezett projekt két év alatt egy **közép- és dél-európai fókuszú** kutatás kezdetét jelenti, amely egyrészt felkutat és dokumentál politikai okból **cenzúrázott műveket**, másrészt a különböző típusú cenzúrák módszereit, eszközeit is vizsgálja és segít kontextusuk értelmezésében. A cenzúrázott művekből kutatható digitális adatbázis épül, ahol minden anyag eredeti nyelven és angolul is elérhető lesz.

A **történelmi évfordulókra** emlékező, többéves kiállítás-sorozathoz, történészek bevonásával **interdiszciplináris-kutatócsoportokat** állítunk fel, az egyes kiállításokhoz történészek és más társadalomtudományi területek kutatóinak bevonásával. (Lásd bővebben a Kiállítási stratégiáról szóló fejezetben.)

A gyűjtemény további feldolgozását és **népszerűsítését** elősegítendő az egyes művekhez tervezzük a **“Ludwig füzetek”** munkacímen futó sorozat kiadását, amely egyes művekre vagy műcsoportokra vonatkozó dokumentumokat, tanulmányokat tartalmaz, magyar és angol nyelven. (Lásd bővebben a Gyűjtemény tudományos feldolgozását leíró fejezetben.)

Összhangban azzal a célkitűzéssel, hogy a Ludwig Múzeum a közép- és kelet-európai régió aktív művészettörténeti kutatóműhelyévé váljon, egyfajta tudáskoncentráló szerepet töltsön be, **évente** egy alkalommal megjelenő **tanulmánykötet** kiadását tervezzük **East-Central Station** címmel. A kötet a közös kutatómunkák eredményeit összegzi, illetve egy-egy teoretikus problémát jár körül régiós megközelítésben, magyar és angol nyelven. A hosszabbtávú cél az, hogy az évkönyv a régió referenciális forráskiadványává váljon, amely a legjelentősebb kutatók bevonásával reprezentálja a térség közös múltját és jeleníti meg a komparatiztikai megközelítés szakmai érvényességét.

Részletes szakmai programterv a következő öt évre

Ludwig Múzeum – Kiállítási stratégia

A Ludwig Múzeum – Kortárs Művészeti Múzeum, országos szakmúzeumként, az alapító okiratában meghatározott feladatok szerint, a magyarországi intézmények között egyedülálló módon a magyar kortárs művészet alkotásai mellett nemzetközi kortárs művészetet is gyűjt. Ludwig Múzeumként része a Költőtől Szentpéterváron át Pekingig tartó, több mint tíz intézményből álló **múzeumi hálózatnak**, amely évtizedek alatt felépített szakmai reputációjával egészen egyedülálló presztízst jelent nemzetközi viszonylatban.

A múzeum, geopolitikai helyzetét kihasználva, gyűjteményének adottságait és méretét figyelembe véve, az elmúlt időben egy olyan gyűjteményi és kiállítási stratégiát alakított ki, amely a **közép-európai régió** egyik legjelentősebb kortárs művészeti intézményévé tette, egy olyan regionális központtá, amely a **tágabb nemzetközi horizonton** is egyértelmű kristályosodási ponttá vált. Emellett, természetesen nagyon fontosnak tartjuk a régió túl nemzetközi **kortárs képzőművészeti tendenciák** bemutatását is, a kelet-nyugati (Kelet-Európa – Nyugat-Európa / Észak-Amerika) csapásirány mellett az észak-déli tengely mentén (Skandinávia, Baltikum, Afrika stb.), illetve a közel-keleti (Libanon, Izrael stb.) és távol-keleti (Japán, Kína stb.) térség kortárs kultúrájának prezentációját.

Az elmúlt öt évben megvalósított kiállítási stratégia ismertetése, lényeges irányai és jellemzői

A nemzetközi képzőművészeti életbe integrálódás elengedhetetlen feltétele a magyar és külföldi résztvevőkkel közösen szervezett, együttműködésen alapuló kiállítások és programok kezdeményezése és megvalósítása. Az intézmény **szakmai integrációja** szempontjából fontos, hogy a nemzetközi művészeti élet legjelentősebb alkotói is hangsúlyosan jelenjenek meg a programban, a Ludwig Múzeummal azonos pozíciójú külföldi partnerintézményekkel együttműködésben. Optimális esetben a több partner együttműködése jelentős **utazó kiállítások megvalósítását** is eredményezheti, és a különböző helyszíneken megvalósult kiállítás új megközelítésmódjai növelik a hozzáadott szellemi értéket. Új szempontokat kínálnak a művek és a vizsgált kérdések, jelenségek összetettebb értelmezéséhez, újraértelmezéséhez, **új kontextusba helyezéséhez**. Mindezekben a szakmai megfontolásokon túl az elmúlt évek nemzetközi szinten is kritikussá vált finanszírozási gyakorlata egyre inkább előtérbe helyezi az együttműködésekkel fakadó **költségmegosztások pénzügyi racionalitását** is.

Egy kiállítás jellegét és üzenetét, a tartalmán túl, alapvetően meghatározzák létrejöttének körülményei, mindazok a szándékok és motivációk, amelyek egy adott kiállítás koncepciójának megfogalmazódását, formálódását, majd megvalósulását befolyásolják. Ezért van kultúrpolitikai és stratégiai jelentősége annak, milyen feltételek között, s hogyan születnek a kiállítási koncepciók. Egy intézmény kiállítási politikája annál kiegyensúlyozottabb, minél többféle konstrukcióban létrejövő kiállítást tud folyamatosan és hosszú távon a programjában megjeleníteni.

A Ludwig Múzeum – Kortárs Művészeti Múzeum kiállítási programját a múzeum 2008-ban meghatározott új kiállítás- és intézménypolitikájának megfelelően alakítottuk, melyben elsősorban az innovatív, **saját kezdeményezésű**, és saját szellemi forrásokra alapozva létrehozott kiállítások, a **hiánypótló** és kultúrtörténeti jelentőségű tárlatok, az aktuális **társadalmi kérdésekre** érzékenyen reagáló kiállítások kaptak szerepet. Fontosnak tartottuk a kortárs képzőművészet aktuális trendjeiről **átfogó képet adó** kiállítások megrendezését, a közepgenerációhoz tartozó kortárs magyar képzőművészek műveinek bemutatását az ún. „**mid-carrier**” **retrospektív** kiállítás keretében, a kortárs művészet különféle területeinek, **magas- és tömegkultúra**, zene és képzőművészet egymásba oldódásának kimagasló példáit bemutató kiállítások megrendezését, valamint a közép- és kelet-európai kortárs képzőművészet kiemelkedő életműveinek bemutatását.

A múzeum kiállítás- és intézménypolitikájának megfelelően elsősorban a múzeum kurátorai által kezdeményezett, saját produkcióban, illetve nemzetközi együttműködéssel készített egyéni illetve tematikus, nemzetközi csoportos kiállításokat valósítottunk meg, szándékaink szerint egyrészt a kortárs magyar képzőművészet nemzetközi kontextusba helyezésére, másrészt a professzionális értékrend megerősítésére és a hazai **kanonizációs mechanizmus** hiteles működtetésére törekedve. A kiállítások részben saját erőből, részben széleskörű, nemzetközi együttműködés keretében, átfogó és kiterjedt kutatások eredményeképp, illetve új nézőpontok, kontextusok feltárásával valósultak meg.

A folyamatos hazai és a nemzetközi pozitív visszajelzések, a látogatottság és a szakmai elismerések mind igazolják a múzeum sokszínű, magas színvonalú, ugyanakkor izgalmas és progresszív kiállítás- és intézménypolitikájának innovativitását, az elmúlt évek során tovább növekedett nemzetközi presztízsét. Mindezek alapján az elkövetkező években nem indokolt a kiállítás-politika radikális átalakítására, sokkal inkább a meglévő kapcsolatrendszer által kínált lehetőségek elmélyítésére és szakmai finomhangolására van szükség.

A stratégiai célt szolgáló szakmai feladatok

A legfontosabb stratégiai cél, a Ludwig Múzeum – Kortárs Művészeti Múzeum mint regionális és nemzetközi jelentőségű kortárs művészeti gyűjtemény és kiállítóhely intézményi pozíciójának megerősítése érdekében a jövőben is törekedni kell a következő szakmai feladatok megvalósítására:

- a meglévő szakmai együttműködések elmélyítése, közös projektek kidolgozásán keresztül, ill. további kapcsolatok kialakítása a szomszédos országok, a közép- és kelet-európai térség legjelentősebb kortárs képzőművészeti múzeumaival és intézményeivel
- a Ludwig Múzeum pozíciójának megerősítése a Ludwig múzeumok és alapítványok nemzetközi hálózatában, szoros együttműködés kialakítása a külföldi Ludwig-intézményekkel.
- nemzetközi összefogásban, intézmények közötti együttműködésben létrejövő kutatások, kiállítások, projektek megvalósítása, nemzetközi, több helyszínen

megvalósuló kiállítások kezdeményezése, bekapcsolódás ezek kidolgozásába, ill. jelentősebb nemzetközi utazó kiállítások fogadása

- a térség művészetének legjelentősebb történeti és jelenkori tendenciáinak, nemzetközi művészeinek bemutatása révén a hazai művészeti színtér integrálása a globális művészeti körforgásba, hozzájárulás az elmúlt évtizedek művészetének kanonizálásához
- reprezentatív egyéni és csoportos kiállítások rendezése a hazai színtér és a térség legjelentősebb, potenciális vagy már nemzetközi élvonalbeli kortárs művészei számára és egyúttal jelentős mű/művek akvizíciója a múzeum gyűjteménye számára. A Ludwig Múzeum mint a régió egyik „referencia” intézményének nemzetközi visszhangot keltő kiállításai megerősítik a múzeum szerepét a professzionális értékrend megerősítésében és a kanonizációs mechanizmus hiteles működtetésében.
- a régió feltörekvő művészeinek, a középgenerációk hazai és külföldi alkotói művészetének bemutatása
- a kortárs képzőművészet aktuális trendjeit, nemzetközi tendenciákat bemutató egyéni és csoportos kiállítások rendezése
- hiánypótló és kultúrtörténeti jelentőségű kiállítások rendezése
- a LudwigInzert korábban működő, kísérletező jellegű kiállítási programjának újraindítása külső projekthelyszínen

A Ludwig Múzeum nemzetközi együttműködő partnerei

Az elmúlt években számos intézménnyel sikerült szorosabbra fűzni szakmai kapcsolatainkat rendszeres gyűjteményi kölcsönzések, megvalósult, folyamatban lévő és tervezett együttműködések, kutatások, workshopok, kiállítások formájában: P.S.1 Contemporary Art Center, New York; FRAME Finnish Fund for Art Exchange, Helsinki; Fotostiftung Schweiz, Winterthur; di ChromA, Madrid; Les Films de la Pleiade, Paris; Nederlands Fotomuseum, Rotterdam; Mudam, Luxembourg; Hamburger Kunsthalle – Galerie der Gegenwart; InterSpace, Szófia; transmediale, Berlin; TATE Liverpool; Fondazione Sandretto Re Rebaudengo, Torino; Siemens Stiftung, München; Zachęta – National Gallery of Art, Varsó; The Renaissance Society Chicago; House of Photography, Deichtorhallen Hamburg; Martin Munkácsi Hagyaték, F.C. Gundlach Alapítvány; National Taiwan Museum of Fine Arts; Gemeentemuseum Den Haag; La Fábrica, Madrid; Museum Moderner Kunst Stiftung Ludwig Wien; Ludwig Forum für Internationale Kunst, Aachen; Lentos Kunstmuseum, Linz; Jeu de Paume, Párizs; MNAC Bukarest; Robert Mapplethorpe Foundation, New York; Nederlands Fotomuseum, Rotterdam; International Center of Photography, New York; Gemeentemuseum Den Haag; Łaźnia Centre for Contemporary Art, Gdańsk stb.

A már folyamatban lévő együttműködésekén túl, a jelenlegi szakmai és személyi feltételek fennállása esetén határozott együttműködési szándékáról biztosította a Ludwig Múzeumot többek között a Tate Liverpool, az amszterdami Stedelijk Museum, a helsinki Kiasma Museum of Contemporary Art, az MSU Belgrade, a Muzeum Sztuki Łódź.

A Ludwig múzeumok és alapítványok kínálta lehetőségek

A nemzetközi együttműködésben megvalósuló kiállítások előkészítése és kivitelezése során jelentős előrelépéseket tettünk mind a Ludwig Múzeum saját munkatársai

kapcsolatrendszerének bővítése, mind a múzeumnak a Ludwig múzeumok és alapítványok nemzetközi hálózatába történő intenzívebb bekapcsolása terén.

A gyűjtemény kiemelkedő darabjának, Claes Oldenburg művének kivételes kölcsönzése (MUMOK, Museum Ludwig, Köln) és a *Helyszíni szemle – a múzeum a múzeumról* című kiállítás kivételes kölcsönzései (Marcel Duchamp és Thomas Struth művei) mellett a Peter und Irene Ludwig Stiftung támogatta többek között a gyűjteményi katalógus és az *Édentől Keletre*, valamint a **John Cage**-kiállításához kapcsolódó katalógus megjelentetését. Az alapítvány rezidenciaprogram támogatása tette lehetővé a *Hatalmi játszmák* című kiállításra Tanja Nellesmann-Poulsen új művének megalkotását, és az egyik legeredetibb, máris nagy nemzetközi figyelmet kivívott, fiatal cseh képzőművész, **Kateřina Šedá Tükörhegy** című művének megvalósítását.

Széles körű nemzetközi együttműködéssel valósult meg az *Édentől keletre. Fotórealizmus: valóságváltozatok* című kiállítás, melynek előkészítése során a közép- és kelet-európai tendenciák és művek kutatására helyeztük a hangsúlyt. A budapesti Ludwig Múzeum kiállításának célja az volt, hogy a korábban Bécsben (MUMOK, 2010), majd Aachenban (2011) bemutatott, a Ludwig gyűjtemények anyagára építő megközelítések mellé a közép- és kelet-európai régió hasonló tendenciáinak mozgósításával a művészek művei által képviselt újabb pozíciókat rendeljen, a hidegháborús realizmus összetettebb értelmezéséhez kínálva így szempontokat. A kutatás eredményeként erősödött a Múzeum közép- és kelet-európai intézményi és művészi hálózata, egy hosszabb távon is élő kutatói network alakult ki, egy népszerű, és az alapkutatásokat a nagyközönség számára is értelmezhetővé tévő kiállítás született, valamint hazai és nemzetközi szakemberek munkájának eredményeként létrejött egy magyar és angol nyelvű tanulmánykötet és katalógus.

A következő öt évben tovább kívánjuk erősíteni a Ludwig-intézményekkel történő szoros együttműködést, a Ludwig múzeumok és alapítványok nemzetközi hálózatának szakmai közreműködését és intézményi presztízséből fakadó hatékony kapcsolati hálóját.

- A művészettörténet kanonizált mestereinek remekműveit, a Ludwig-gyűjtemények gazdag anyagát kívánjuk a magyar közönség elé tárni Kasper König és Glózer László válogatásában.
- Az aacheni Ludwig Forummal és a kölni Museum Ludwiggal együttműködésben tervezzük a Ludwig-gyűjtemények kelet-európai művein alapuló kiállítás megvalósítását.
- A 2011-es isztambuli biennále és a dOCUMENTA13 (2012) kiállításokon bemutatott alkotásai alapján a nemzetközi kortárs képzőművészeti színtér egyik legizgalmasabb művészeként számon tartott Wael Shawky egyiptomi képzőművész egyéni kiállítását tervezzük, az aacheni Ludwig Forummal együttműködésben, mely egyben a művész magyarországi premierje volna.

Kapcsolódások nemzetközi szervezetekhez, szakmai kapcsolati háló bővítése

Az intézmény szakmai integrációja szempontjából nagy jelentőséggel bír, hogy a konkrét kiállításokhoz, illetve programokhoz kapcsolódó nemzetközi szakmai kapcsolatokon túl munkatársaink (kurátorok, muzeológusok, tudományos munkatársak) jelen legyenek a legjelentősebb kortárs képzőművészeti kiállítások, mint például a Velencei Biennále, az Isztambul Biennále, a lyoni és a liverpooli biennále, a Manifesta és a Documenta szakmai seregszemléjén, hazai és nemzetközi konferenciákon, valamint a kortárs képzőművészeti kurátorok és a kortárs múzeumi szakemberek nemzetközi szervezeteinek éves rendezvényein, köztük az **IKT** (International Association of Curators of Contemporary Art) kongresszusa és a

CIMAM (International Committee for Museums and Collections of Modern Art) vagy az **ICOM** (The International Council of Museums) konferenciáján.

Ezek az események kiváló lehetőséget teremtenek az aktuális szakmai kérdések megvitatására és a múzeum nemzetközi kapcsolatainak és szakmai együttműködéseinek megerősítésére és bővítésére. Azon túl, hogy kiállítás látogatások, szervezett intézmény- és műterem-látogatások keretében betekintést kínálnak a kortárs képzőművészeti színtér széles spektrumába, a formális és informális események dialógusokat generáló helyzetek kialakulásán keresztül szavatolják az intenzív tudáscserét és a kapcsolatépítést, segítik a lokális kontextusok megértését, a kulturális és kreatív gazdaság megismerését, a művészeti intézmények szerepének újragondolását. Lehetővé teszik a hagyományos múzeumi modell alternatíváinak, vagy a különböző régiókban megvalósuló hosszú távú, flexibilis együttműködéseknek a megismerését.

Az elmúlt évek során munkatársaink rendszeresen jelen voltak ezeken az eseményeken, és kapcsolatépítéseik hatékonyságát jól bizonyítják a létrejött együttműködések. Mivel ebben a nemzetközi kapcsolatépítésben folyamatosan részt kell venni, a múzeum a jövőben is minden lehetséges eszközt meg fog ragadni, hogy ezeknek a szakmai utazásoknak a pénzügyi feltételeit előteremtse.

A gyűjtemény anyagának kiállításokon történő bemutatása, a gyűjteményfejlesztés transzparenszé tétele

Az elmúlt években a Ludwig Múzeum muzeológusai által kidolgozott koncepciók alapján rendezett új válogatásokban tártuk a látogatók elé a gyűjtemény gazdag anyagát, feltárva annak széles spektrumát és **különbőféle értelmezések lehetőségét** kínálva. Emellett fontosnak tartottuk egy feledésbe merült kiállítástípus újjáélesztését, a múzeumi gyűjtemény gyarapodását reprezentáló, a **gyűjtemény új szerzeményeit** bemutató kiállítások megrendezését.

A 2009-ben *Új szerzemények – rég nem látott művek* címmel rendezett, hagyományteremtőnek bizonyult kiállításon elsősorban a megelőző két évben vásárolt, vagy ajándékba kapott műalkotásokat mutattuk be. 2010 májusában *Félreérthetetlen mondatok. Az újragondolt gyűjtemény* címmel nyitottuk meg az újrendezett gyűjteményi kiállítást. Az új válogatás a korábbi rendezéssel szemben tematikus szempontból, a politikum és az esztétikum kapcsolatát reprezentáló műveken keresztül tekintette át a múzeum gyűjteményét. 2011 tavaszán *Valami változás – Új szerzemények 2009–2011* címmel második alkalommal rendeztünk a múzeum gyűjteményezési stratégiájának legfontosabb irányvonalait megjelenítő, a szakmai, művészeti fókusz kronológiai és geográfiai súlypontjait körvonalazó tárlatot.

2012-ben két kiállítást is rendeztünk a gyűjtemény anyagából. *A hős, a hősnő és a szerző* címmel júliusban megnyitott időszakos gyűjteményi kiállítás a művész kettős szerepéből indult ki, abból a sajátos dialektikából, hogy a művész gyakran egyszerre létrehozója és főszereplője, „hőse” is saját műveinek. *Az égbolt másik fele* címmel rendezett kiállítás az egyes műtárgyakra és a gyűjtemény egészére vonatkozó kutatómunkára alapulva, a legismertebb művek kiállításán túl, a múzeum egyik legfontosabb jellegzetességére irányítja a figyelmet: a tágabb értelemben vett „kelet” és „nyugat” párbeszédére, együttes jelenlétére az intézmény gyűjteményében és kiállításain. Újdonság, hogy a kiállítás előkészítésébe most első ízben kutató önkénteseket is bevontunk. Az új gyűjteményi kiállítás vendégeként mutatjuk be Csákány István *Szellemtartás* című, a DOCUMENTA (13) felkérésére készült nagyszabású installációját, amely Kassel után elsőként a Ludwig Múzeumban látható.

A jövőben is folytatjuk a gyűjtemény tematikus feldolgozását legalább évente egy kiállítás keretében, s egy új gyűjteményi kiállítástípus magyarországi bevezetését is

tervezzük, a Ludwig múzeumok hagyományában már ismert *Vágyaink múzeuma* címmel, amely a gyűjtemény potenciális fejlesztésének lényeges irányait vázolja fel. Erről részletesebben a gyűjteményezés kérdéseinél lesz szó.

A főbb tematikai hangsúlyok az elmúlt öt évben és a folytatásukként tervezett jövőbeni kiállítások

Egyéni kiállítások

- **A neoavantgárd klasszikusai**

A Ludwig Múzeum gyűjteménye meghatározza az intézmény akvizíciós és kiállítási programját. A Ludwig Múzeum szerzeményezési és kiállítási stratégiájának egyik legfontosabb eleme, hogy a fokozatosan felépülő gyűjtemény és a kiállítási program magas szakmai színvonalon reprezentálja a közép- és kelet-európai térség művészetének legjelentősebb történeti és jelenkori tendenciáit, nemzetközi művészeit, ennek révén integrálja a hazai művészeti színteret a globális művészeti körforgásba, és ezáltal aktív szerepet tölt be az elmúlt évtizedek művészetének kanonizálásában.

Ennek szellemében rendeztük meg az elmúlt öt évben **Braco Dimitrijević** és **Mladen Stilinović** retrospektív kiállítását, **Maurer Dóra** *Szűkített életmű* című kiállítását, **Megyik János** *A kép tere* című kiállítását, **St.Auby Tamás** *TNPU – Létnimum St.Andard Projekt 1984 W (avagy: Ez lett az egysejtűből)* című kiállítását.

A Zágrábban élő **Mladen Stilinović** (1947) a hetvenes években indult közép- és kelet-európai neoavantgárd művészek egyik legjelentősebb képviselője, aki műveivel folyamatosan jelen van a legfontosabb nemzetközi kiállításokon. A Ludwig Múzeumban megrendezett retrospektív kiállítása a legjelentősebb installációit, kollázsait, fényképeit, művészkönyveit, filmjeit, festményeit és objektjeit mutatta be. Kísérleti filmjei most első ízben szerepeltek kiállításon. A kiállításhoz kapcsolódóan átfogó, angol nyelvű katalógust jelentettünk meg az Erste Stiftung támogatásával.

A Nemzeti Kulturális Alap által támogatott életműkiállítás-sorozat keretében valósult meg Maurer Dóra és Megyik János kiállítása és a kiállítások reprezentatív katalógusa.

Maurer Dóra (1937) az 1970-es évek óta a magyar képzőművészeti élet egyik meghatározó alakja. Több műfajban is tevékenykedik: festményei mellett grafikákat, fotókat, filmeket, kollázsokat, installációkat készít. A geometria, színelmélet, az érzékelésről szóló elméletek felhasználásával készülő művei valójában játékos kísérletek, melyek a megfigyelő tudós attitűdjét tükrözik.

Megyik János (1938) festészet–szobrászat–építészet határterületén definiálható munkásságának középpontjában a táblakép struktúrájának a modellezése áll. A nagyszabású tárlat Megyik munkásságát az ötvenes évek végétől napjainkig született műveiből válogatva, azok reprezentatív bemutatásával idézte meg.

Ezt a sorozatot folytatva az elkövetkező években a következő kiállításokat tervezzük:

Az eredetileg textilművész végzettségű **Attalai Gábor** (1934-2011) a magyar konceptualizmus korai szakaszának egyik legizgalmasabb alkotói közé tartozott. És bár neve itthon csak egy viszonylag szűk kör számára volt ismert, többek között a land art, a body art egyik első magyarországi képviselőjeként, intenzív nemzetközi kapcsolatai révén, számos külföldi gyűjteményben megtalálhatók a munkái. A 2011-ben elhunyt Attalai Gábornak ez lenne az első jelentős, a teljes életművet bemutató (sajnálatos módon: posztumusz) kiállítása, melyhez életmű-katalógust is tervezünk.

Károlyi Zsigmond (1952) következetesen építkező pályáján a festészet és a fotográfia, a figuratív és monokróm festészet, a virtuális és a való világ közötti viszonyt, ezek átmeneteinek, határátlépéseinek összetett kérdéseit vizsgálja. Konceptuális művészetében ugyanakkor az anyag használatának érzéki öröme is megjelenik. Munkásságának jelentős részét képezik elméleti szövegei, valamint pedagógusi munkája: a kilencvenes évek eleje óta az MKE Festő Tanszékének vezetőjeként, illetve tanáráként számos fiatal művészre hatott. Életművének első, átfogó bemutatójához szeretnénk megjelentetni oeuvre-katalógusát is.

A két magyar művész kiállításán túl nemzetközi, intézmények közötti együttműködésben tervezzük megvalósítani a belgrádi születésű, ma New Yorkban élő világhírű képzőművész, performansz-művész **Marina Abramović** (1946) (tervezett időpont: 2014 júliusa, partner: Ujazdowski Castle, Warsaw) kiállítását, valamint a horvát konceptuális művészet jelentős képviselőjének, **Goran Trbuljak**nak (1948) a tárlatát (partner: MoMA, New York). Trbuljak a hatvanas évek végén indult művészgeneráció egyik legkövetkezetesebb életművét építette fel; műveiben a művész szerepének, az intézményrendszer mechanizmusainak kérdéseit vizsgálja, sajátos közép-európai szemszögből. A kolozsvári születésű **Ana Lupaş** (1940) - Trbuljakhoz hasonlóan - a múzeum gyűjteményében is szerepel művével. Ana Lupaş azon kiemelkedő nemzetközi művészek egyike, akik az alkotás szofisztikált folyamatán keresztül folyamatosan tágították a konceptuális művészet értelmezési lehetőségeit. Kiállítását a párizsi Centre Pompidou-val való együttműködésben tervezzük.

- **A „mid-career retrospective” kiállítások**

Különösen nagy hangsúlyt fektetünk **a régió feltörekvő művészeinek, a középgenerációk hazai és külföldi alkotói művészetének bemutatására** csoportos, tematikus és egyéni kiállítások keretében, és a kiállításokon keresztül a még elérhető áron beszerezhető művek megszerzésére a gyűjtemény számára. A Ludwig Múzeumban a magyar és régiós művészek részére megrendezésre kerülő egyéni kiállításoknak fontos funkciójuk van mind a művész életpályája, mind az intézmény szempontjából. Az önálló kiállításnak nem csak a művész életkorát, szakmai pályafutásának adott stádiumát kell megfontolás tárgyává tenni, hanem a kortárs szcéna egészét figyelembe véve a Ludwig Múzeumban megrendezett kiállításnak kánonképző szerepet is be kell töltenie, az ehhez szükséges katalógus, sajtókampány, szakmai visszhang biztosításával. Az egyéni kiállításnak egy konszenzusos értékítélet reprezentációjának kell lenni, azzal a konzekvenciával, hogy a pozitív ítélet megerősödik és koherens módon az életmű minden vonatkozására kiterjed (közgyűjteményi vásárlások, állami elismerés stb.).

Az elmúlt időszakban „mid-career retrospective” kiállítás keretében volt látható **Csörgő Attila** (1965) nagysikerű *Arkhimédészi pont* című kiállítása, amely a művész kilencvenes évek elejétől folyamatosan és következetesen épülő, nemzetközi díjakkal is elismert életművéről adott átfogó képet. A Ludwig Múzeum kiállítása a budapesti bemutatót követően a projekt létrehozásában együttműködő partnerintézményekben – 2010-ben a Mudam, Luxembourgban, és 2011-ben a Hamburger Kunsthalle – Galerie der Gegenwartban – került a nemzetközi közönség elé.

Gerber Pál (1956) retrospektív kiállítása a művész közel huszonöt éves pályafutását mutatta be. Életművének mélyebb megismeréséhez és megértéséhez kívánt segítséget nyújtani a kiállításhoz kapcsolódóan összeállított életmű-katalógus, számos elemző tanulmánnyal.

A közel húsz éve New Yorkban élő és alkotó **Rita Ackermann** (Bakos Rita, 1968) munkáiból számos egyéni és csoportos kiállítást rendeztek az Egyesült Államokban és Európában egyaránt. Egyéni kiállítása elsősorban festményekből, rajzokból, nyomatsorozatokból és videókból állt és a Ludwig Múzeum olyan hazai, illetve magyar

származású alkotókat bemutató sorozatába illeszkedett, akiknek munkássága még kevésbé ismert Magyarországon.

A 2010-ben megkezdett sikeres kooperáció eredményeként jött létre a **Société Réaliste: empire, state, building** című kiállítása a párizsi Jeu de Paume együttműködésében és a 2011-es párizsi bemutatót követően 2012 tavaszán került megrendezésre a Ludwig Múzeumban. A Société Réaliste francia-magyar művészkollektíva (Gróf Ferenc – Jean-Baptiste Naudy) egy szellemes és erősen politikai töltetű, a nemzeti kultúrpolitikai kérdésekre is reflektáló, kifejezetten a Ludwig Múzeum kiállítótereire kidolgozott installációt hozott létre. A kiállításához kapcsolódó könyv az Éditions Amsterdam, Paris, az Éditions du Jeu de Paume, Paris és a Ludwig Museum, Budapest közös kiadásában jelent meg. A kiállítás pozitív, nemzetközi visszhangjának köszönhetően 2012 őszére a projektet meghívta a bukaresti MNAC (Kortárs Művészeti Nemzeti Múzeum) is, továbbnövelve a nemzetközi intézményi kooperáció sikerét. Ugyancsak a Ludwig Múzeumbeli kiállításnak köszönhetően kaptak a művészek meghívást egy hasonló projekt elkészítésére a Sanghaji Biennáléra.

Lakner Antal (1966) a kilencvenes években indult hazai művészgeneráció nemzetközileg legelismertebb alkotói közé tartozik. Sajátos, sorozatgyártottnak tűnő, a design és az ipari formatervezés jellegzetességeit magukon viselő tárgyai és gépei számtalan egyéni és csoportos hazai, illetve nemzetközi kiállításon szerepeltek. Rendkívül népszerű *Workstation/Munkaállomás* című kiállítása Lakner Antal művészetének eddigi legátfogóbb, retrospektív jellegű bemutatása volt.

Az elkövetkező öt évben is folytatni kívánjuk ezt a sorozatot. 2013-ban a belgiumi Netwerk – centre for contemporary art, Alsttal együttműködésben valósítjuk meg **Ősz Gábor** kiállítását. A Hollandiában élő és alkotó Ősz Gábor művészetében a fény mint fizikai jelenség, valamint a film és a fotográfia technikai alapja egyaránt fontos szerepet játszik.

A továbbiakban többek között a Szlovákiában élő **Németh Ilona**, a Berlinben élő **Németh Hajnal**, a **Kis Varsó**, **Komoróczky Tamás**, **Ujj Zsuzsi**, **Csákány István** és **Kaszás Tamás**, valamint a cseh **Eva Kotátková**, a litván **Žilvinas Kempinas**, a szlovák **Roman Ondák**, a román **Ciprian Mureșan**, a bosnyák származású **Danica Dakić**, az albán származású **Anri Sala** és három lengyel festő, **Wilhelm Sasnal** – **Marcin Maciejowski** – **Rafał Bujnowski** kiállítását tervezzük.

A Szlovákiában élő **Németh Ilona** (1963) a közép- és kelet-európai régió elismert alkotója, aki installációiban, köztéri projektjeiben az identitások rétegzettségét (ezen belül a női test politikumát) a köztér és a privát terek társadalmiságát, a tárgyak és a műalkotások kontextusváltásait vizsgálja. Köztéri, leggyakrabban hely-specifikus installációk, intervenciók mellett installációi, ready made-ként bemutatott tárgyai a terek és a testek viszonyát vizsgálják.

Németh Hajnal (1972) a videó, a számítógépes print, ill. a manipulált fotó műfajában alkotó művész munkáiban a fantázia és a valóság elemei érzékeny, sokszor ironikus módon keverednek. Multimédiális műveiben – szerepjátékok, átváltozások révén – többnyire saját magát használja modellként. Az 54. Velencei Biennálén *Összeomlás-Passzív interjú* című multimédiás installációja volt látható a Magyar Pavilonban.

A **Kis Varsó** művészpáros tagjai, **Gálik András** (1970) és **Havas Bálint** (1971) végzettségük szerint szobrászok, műveik azonban leginkább olyan térplasztikák, installációk, újrarendezett műegyüttesek, amelyek elsősorban a társadalom és kisebb közösségeinek történelmi és kultúrtörténelmi meghatározottságait és a kollektív emlékezet konfliktusos mozzanatait vizsgálják. Munkáik reflektálnak a köztéri szobrászatra, az emlékművek és a köztéren megjelenő politikai reprezentáció jelenségeire is. A 2003-as Velencei Biennálén a *Nefertiti teste* című munkájukkal szerepeltek, és azóta is számos rangos nemzetközi csoportos és egyéni kiállításon vettek részt (Manifesta 8, Münster AZKM, Lipcse GFZK stb.).

Komoróczy Tamás (1963) installációi, videói, számítógépes printjei a média és vizuális környezetünk képeit és technikáit, fogyasztási módjait használják fel, imitálják és ezek működési mechanizmusait értelmezik. Metafizikai reminiszcenciákkal átítatott művészetére egyaránt jellemző az analitikus és kutató szemlélet, és a játékos kísérletező kedv. Legutóbbi kiállítása a Trafó Galéria egész terére komponált komplex environment, amely egy újabb fejezete a művész mém-elméleti alapokra épülő alkotói módszerének.

Ujj Zsuzsi, fotós, performansz művész és alternatív dalszerző, a magyar zenei és művészeti underground különleges alakja. Életművében a vizuális művészetek, a zene és az írott szövegek, a költészet egymás mellett vagy egybefonódva jelennek meg. Korai, főleg a nyolcvanas évekből származó performanszaival és azok fotódokumentációival a magyarországi nőművészet eredeti alkotója.

Csákány Istvánt (1978) a szobrászat és ehhez kapcsolódóan a köztéri intervenciók egyik legegényibb látásmódot képviselő megújítójaként tartják számon. Munkáival érzékenyen viszonyul az adott helyszín társadalmi és történelmi kontextusára. *Ghost Keeping* című installációja a DOCUMENTA 13 felkérésére készült, jelenleg a Ludwig Múzeum *Az égbolt másik fele* című gyűjteményi kiállításán vendégszerepel. A mű a látható társadalmi nyilvánosságból teljesen eltűnt munkásosztályt poétikusan megidézve a társadalom radikális átalakulására reflektál.

Kaszás Tamás (1976) elsősorban tárgyakat, installációkat, valamint köztereken megjelenő murális műveket készít. Szülőhelye, Dunaújváros a közelmúlt történelme és a geopolitikai viszonyok által súlyosan meghatározott környezetet jelentett számára. A „szocialista iparváros” építésze, társadalmi összetétele és kulturális hagyományainak emlékei szinte minden munkájában jelen vannak. 2011-ben Loránt Anikóval készített installációja az Isztambuli Biennálén szerepelt.

Eva Kotátková (1982) kedvelt technikái a rajz, videó, fénykép által rögzített performanszok, melyekben a művész olykor játékosan, olykor tragikusan idézi fel gyerekkori traumáit és értelmezi közvetlen környezetét és önmagát.

Žilvinas Kempinas (1969) különleges elemeket, vagy egyszerű tárgyakat felhasználva hoz létre installációként értelmezett aktív-dinamikus kiállításokat. Kedvelt motívuma a letekert mágnes- szalag (pl. kazetták szalagja). A szalag használata mellett a legközönségesebb fizikai jelenségek, a fény, a hang, a gravitáció érzékszervek számára korábban titokban maradt, meghökkentő és poétikus tulajdonságait aknázza ki műveiben.

Roman Ondák (1966) az emberi emlékezés mechanizmusaira alapozott installációi, performanszai és grafikai mindennapi eseményekből és tapasztalatokból teremtenek meg egy újfajta kritikus dimenziót. Művein keresztül élet és alkotás kapcsolatát különböző perspektívából láthatjuk. *Measuring the Universe* című munkájában egy mindenki által ismert gyerekkori szokásból indult ki: a látogatók a teremőrök segítségével fekete tollal a kiállítótér falán megjelölik testmagasságukat, nevüket és a látogatásuk időpontját, és ezzel a gesztussal, a lassan egyre feketébbé váló falon a nézők hozzák létre a műalkotást.

Ciprian Mureşan (1977) művészi attitűdjének középpontjában a kelet-európai kulturális ikonok dekonstrukciója áll. A grafikától, szobrászattól kezdve a fényképezésen át a videóig, minden műfajban otthonosan mozog. Műveiben a már ismert történelmi, kulturális és szociális elemeket új kontextusokba helyezi át, hogy ezáltal feltárja a hétköznapi élet rétegzettségét, a történelemmel való átítatottságát, meghatározottságát.

Anri Sala (1974) főként a videó műfajában alkot. *Dammi i colori – Add nekem a színeket* című videoinstallációja Tirana átváltozásait tükrözi a színek által. Munkáiban a poszt-szocialista társadalmi változások dinamikáját, konfliktusait, hang és kép viszonyát vizsgálja, köztük a *1395 Days without Red* című videóban, vagy *Intervista* című munkájában.

Danica Dakić (1962) videói és fotói a szerepjátszás, elidegenedés, elmozdulás témakörét elemzik. Hely-specifikus videó-vetítései, „hangprojektjei” az identitás és nyelv testi és globális aspektusait, valamint a kollektív és egyéni tapasztalatok közti feszültséget elemzik.

Wilhelm Sasnal (1972), noha több médiumban alkot, elsősorban festőként tartják számon. Művein banális, mindennapi tárgyakat, történelmi személyiségeket, krakkói városképeket, barátait ábrázoló pillanatképeket láthatunk, melyeknek gyakran az internet a kiindulópontjuk. A képi redukció és a kétdimenzióssá alakítás jellemzi illusztrációkra emlékeztető alkotásait, melyeknek másik fontos alkotóelemük a kommunista és a poszt-kommunista rendszerek egymással való kapcsolata. A *Marcin Maciejowski* (1974) képein megjelenő fotó-szóképek a digitális világ sebességét az analóg lassúságával ötvözik. Gyakran mindennapi jeleneteket, abszurd nyelvi gegeket, ironikus pillanatokot jelenítenek meg. Festői stílusának tömörsége gyakran a modernizmust idéző ironikus gesztus. *Rafał Bujnowski* (1974) Wilhelm Sasnalhoz hasonlóan a „Ładnie” csoport alapító tagja. A festészetet és a konceptuális művészetet ötvözi. Festményei a tudatos és kísérletező konceptuális festészet példái.

- **A fotókiállítás mint történelmi és kortárs médium**

A Ludwig Múzeum – Kortárs Művészeti Múzeum alapító okirata az intézmény által ellátandó feladatok felsorolásánál következetesen kortárs művészetről szól hazai és nemzetközi viszonylatban, ugyanakkor emellett fontosnak tartjuk a **modernizmus klasszikus mestereinek és a klasszikus modern fotóművészet magyar származású kiemelkedő alkotóinak műveit bemutató kiállítások** rendezését. A kortárs művészetet meghatározó előzmények bemutatása segíti a kortárs művészet, a mai vizuális kultúra értelmezését; a művészettörténelmi kapcsolódások is tisztábban kitapinthatóak, ha a klasszikussá vált XX. századi alkotók, a látogatók tömegei által már eleve ismert nevek remekműveit is bemutatja a múzeum. A mai vizuális kultúrára döntő hatással bíró, világhírűvé lett magyar művészek sorában, **Robert Capa, Kepes György, Munkácsi Márton és Moholy-Nagy László** munkáit mutatta be a Ludwig Múzeum – Kortárs Művészeti Múzeum egy-egy nagyszabású kiállítás keretében.

A kortárs képzőművészet egyik legjellemzőbb aspektusa a társadalmi érzékenység, társadalmi, gazdasági, politikai kérdések vizsgálata, intézmény- és médiakritika, hogy különböző szemléletmódok és megközelítések ütköztetése révén készítsen múlt és jelen kérdéseinek, problémáinak, jelenségeinek újragondolására, átértékelésére. **A kortárs képző- és fotóművészet aktuális trendjeit, nemzetközi tendenciáit bemutató egyéni és csoportos kiállításokkal** a jelen hazai és nemzetközi diskurzusaihoz kívánunk hozzájárulni.

A nagy gazdasági világválság idején készült fényképsorozatok nemcsak a fotózszurnalizmus iskolateremtő példái, hanem a fotóművészet kiemelkedő, szimbolikus, sokat idézett és felhasznált alkotásai is, hatásuk mindmáig meghatározó a társadalmi érzékenységű látásmód számára. A *Válságjelek / Things are Drawing to a Crisis – Walker Evans, Theo Frey, Kálmán Kata és mások* címmel 2009-ben megrendezett kiállításon különböző földrajzi térségből érkezett, ismert és kevésbé ismert fotográfusok munkáit mutattuk be, olyan művészek fényképeit, akik fontosnak tartották ábrázolni a gazdasági válság mindennapjait, a társadalmi egyenlőtlenség ma is fájdalmasan aktuális katasztrófáját, és akik a szolidaritás lehetséges módját mutatták fel éppen azáltal, hogy a szegénység, a társadalmi egyenlőtlenség általános fogalmát a lokális mindennapok szintjén ábrázolták drámai erővel.

Anton Corbijn (1955), a világ egyik legismertebb portréfotósa és videoklip rendezője a zenével egyenértékű módon járult hozzá olyan együttesek sikeréhez, mint a Depeche Mode, a U2, a Nirvana vagy a Joy Division. A Ludwig Múzeumban megrendezett kiállítása annak a sorozatnak a része, amely a pop-kultúra és a magas művészet találkozásából született

életműveket mutatja be, és amelynek kezdetét Keith Haring 2008-as nagy sikerű bemutatója jelentette.

Allan Sekula (Erie, Pennsylvania, 1951) dokumentarista fotó- és videoművészete révén vált ismertté. A hetvenes évek elején induló pályája kezdetétől fogva a vizualitás, azon belül a „művészi ábrázolás” hagyományos konstrukciója foglalkoztatta. A kiállítás a varsói Zachęta – Narodowa Galeria Sztuki és a chicagói The Renaissance Society együttműködésében jött létre.

Robert Mapplethorpe (1946–1989) kétségkívül a fotográfia történetének meghatározó alakja, e műfaj egyik legfontosabb huszadik századi alkotója. A New York-i Robert Mapplethorpe Foundation anyagából rendezett reprezentatív válogatása e kivételes alkotó botrányoktól sem mentes életművét mutatta be. A Robert Mapplethorpe Foundation, a C/O Berlin, a stockholmi Fotografiska és a milánói Forma együttműködésének eredményeként Magyarországon első alkalommal volt látható ilyen nagyszabású tárlat Mapplethorpe műveiből.

2013 tavaszán mutatjuk be a hágai Fotómúzeum **Pieter Hugo: *This Must Be The Place. Válogatott munkák 2003–2012*** című kiállítását. Pieter Hugo (1976) Fokvárosban élő, dél-afrikai kortárs fotográfus fókuszában Afrika társadalmi és gazdasági konfliktusai, az átalakulóban lévő kontinens aktuális gazdasági kihívásai és társadalmi problémái állnak. Dél-Afrika mellett Ghánában, Nigériában és Ruandában készített fotósorozatai önálló egységek, melyek egy-egy lokális témát értelmeznek. A megszokott ábrázolásokkal szemben Pieter Hugo progresszív látásmódján keresztül Afrika egy másik arcát ismerheti meg a közönség.

További terveink között szerepel **David Goldblatt, Robert Frank, Akram Zaatari, Boris Mikhailov, Wolfgang Tillmans** műveinek bemutatása.

David Goldblatt (1930) világhírű dél-afrikai fotóművész. 1948-ban kezdett el fotózni, a dél-afrikai fajüldözés eseményeit dokumentálva vált nemzetközileg is elismertté. 1998-ban kiadták *Dél-Afrika. A dolgok struktúrája akkor és most* című könyvét, mely azt a lesújtó szociális tanulságot fogalmazza meg, hogy a társadalmi struktúrák a fajüldözés korszaka óta sem változtak sokat.

Robert Frank (1924) 1958-as *The Americans* című könyvével tett szert nemzetközi hírnévre, amelyben a kívülálló szemszögéből, egy friss és árnyalt nézőpontból figyelte az amerikai társadalmat. A szubjektív dokumentarizmus leghatásosabb képviselőjeként, több filmet is rendezett és társrendezett, legfontosabbak közé tartozik a Rolling Stones turnéjáról készített dokumentumfilmje 1972-ből. Patti Smith és a New Order együttes számára is rendezett videoklipeket.

Akram Zaatari (1966) libanoni fotós, filmrendező, archívummal dolgozó művész, kurátor. Munkája főként az arab világ fényképészeti anyagának tanulmányozásából, gyűjtéséből és archiválásából áll. A háború utáni Libanon problémáit tanulmányozza: azt a módot, ahogyan a televízió a terrort és a háborút, a vallási és nemzeti ellenállási törekvések gondolatmenetét közvetíti, valamint a képek készítésének és elterjedésének folyamatát analizálja. 2013-ban ő képviseli Libanont a Velencei Biennálén.

A jelenleg Berlinben és Harkovban élő és alkotó *Boris Mikhailov* (1938) fényképein a konceptuális művészet és a társadalomábrázoló, dokumentarista irányzatok hatását fedezhetjük fel. Műveiben az egyén helyzetét vizsgálja a poszt-szocialista Kelet-Európában, a történelem és az ideológiák keresztútjében, fanyar humorral és gyilkos iróniával. *Case History* című sorozatában a Szovjetunió bukását követő korszak társadalmi hatásait, következményeit elemzi. Műveiben nyíltan kritizálja a poszt-szovjet korszak vadkapitalizmusát. Gyakori témái közé tartoznak a hajléktalanok, valamint a társadalom számkivetettjei.

Wolfgang Tillmans (1968) Turner-díjas német fotóművész pillanatfelvétel-szerű portréiról, beállított, mesterkéltnek tűnő életképeiről, absztrakt fotókísérleteiről ismert, generációjának egyik legismertebb fotósa. Különleges kiállítási stílust alakított ki azzal, hogy az alkotásokat nem-hierarchikus módon: a padlótól a mennyezetig, keretek nélkül helyezte el, ragasztotta a galériák falára.

- **A nemzetközi színtér reprezentánsai**

Simon Starling (1967) a kortárs művészet egyik legismertebb nemzetközi képviselője, aki 2005-ben elnyerte a fiatal brit kortárs művészeknek odaítélt legrangosabb elismerést, a Turner-díjat. Starling munkáinak létrehozását minden esetben alapos kutatómunka előzi meg. Az elsőként Budapesten bemutatott 2008-as új munkája az 1920-as években tanulmányait Angliában végző fiatal indiai maharadzsa, Yeswant Rao Holkan Indore-i palotája köré szőtt új történetén alapult, amelynek munkálatain a modernista építészet és formatervezés kiemelkedő alakjai (többek között Eckart Muthesius, Le Corbusier, Eileen Grey és Breuer Marcell) tevékenykedtek. A *Három madár, hét történet, betoldások és elágazások* című kiállítás az esseni Folkwang Múzeummal és a párizsi Galerie Doriával közösen jött létre.

A Budapesten született **Agnes Denes** (1931) kiállítása a múzeum olyan hazai, illetve magyar származású alkotókat bemutató sorozatába illeszkedett, akiknek munkássága kevésbé ismert Magyarországon, ugyanakkor jelentőségük világszerte megkérdőjelezhetetlen. Agnes Denes első között vonta be a kortárs képzőművészet értelmezési körébe az ökológiai szemléletet, s nyilvános, köztéri akciói és környezettudatos intervenciói során megteremtette a természeti környezetben, a tájban megvalósított környezet-művészet műfaját és megalkotta az öko-logika eszméjét. A *harmadik évezred művészete – egy új világkép teremtése* című retrospektív kiállítása a művész életművének nemcsak hazai, hanem eddigi legteljesebb európai bemutatója is volt.

A fiatal brit festő-generáció egyik legnevesebb alakjának, **Glenn Brown** (1966) művészetének ugyancsak eddigi legteljesebb válogatását mutatta be a Ludwig Múzeum kiállítása, amely a TATE Liverpoollal és a torinói Fondazione Sandretto Re Rebaudengo-val együttműködésben jött létre.

A következő években terveink között szerepel a kortárs **képzőművészet aktuális jelenségeit, legújabb tendenciáit** bemutató egyéni kiállítások sorában a lehetőségekhez mérten a következő művészek munkásságának bemutatása, különböző léptékű, egyéni, vagy páros kiállítások formájában: **Yael Bartana** Amszterdamban és Tel Avivban élő kortárs videóművész (1970), **Omer Fast** Berlinben élő kortárs videóművész (1972), **Harun Farocki** német filmes (1944), **Cyprien Galliard** francia képzőművész (1980, Párizs), **Kader Attia** algériai származású francia képzőművész (1970), **Walid Raad** (1967) libanoni származású, New Yorkban élő és alkotó kortárs média művész. Az elkövetkező évek tervezett kiállításai sorában tárgyalásokat kezdtünk a maastrichti Bonafanten Museummal és a budapesti Holland Nagykövetséggel **Jan Dibbets** (1941 Weert, Hollandia) holland konceptuális képzőművész 2014 végére, illetve 2015 elejére tervezett, együttműködésben megvalósuló kiállításának megrendezéséről.

Yael Bartana film, fotó- és hanganyagaiban a társadalmi folyamatokon keresztül az identitáspolitikai kérdéseit kutatja. Szülőföldjéhez, Izraelhez kapcsolódó munkáiban visszatérő elem a haza, az emigráció, a „valahova tartozás” kérdése, valamint az ott tapasztalt propagandisztikus nemzettudat kritikus megjelenítése. Az utóbbi években az ún. Lengyel-trilógiával vált ismertté, amelyben a lengyel történelem és a holokauszt tragédiáját dolgozza

fel. 2011-ben ő képviselte Lengyelországot a Velencei Biennále lengyel pavilonjában rendezett nagyszabású kiállításával.

Omer Fast videomunkában valóság/dokumentarizmus és fikció egymástól nehezen szétválasztható egységbe olvad. Műveiben sajátos narratívát teremt, amelyben az egyéni és a kollektív emlékezet kapcsolódik össze. Előszeretettel használ a hírekből, a tömegmédiából származó archív anyagokat, ezeket személyes történetekkel ütközteti. A *Spielberg listájában* azokkal a statisztákkal készített interjút az eredeti helyszínen, akik részt vettek Spielberg *Schindler listája* című filmjében. Az ő történeteikben kapcsolódik össze a második világháború a forgatással, a múlt a jelennel, a valóság a fikcióval.

Harun Farocki videoműveiben és (dokumentum)filmjeiben egyaránt a történelmi események, a politika filmes ábrázolhatóságát vizsgálja. Munkái filmesszék, amelyekben magukat az archív anyagokat és képeket, képhasználatot elemzi. Műveiben a háború, a hadsereg, és a különböző biztonsági, ellenőrző technikák, valamint az új technológiák kapcsolatára fókuszál.

Cyprien Galliard műveiben építészet és természet, evolúció és erózió kapcsolatát vizsgálja. A legkülönbözőbb médiumokon keresztül (festmény, fotó, videó) a természet szépsége és örökkévalósága keveredik annak destrukciójával. Inspirációit gyakran a land artból merítve mutatja be sajátos szemléletű alkotásait, amelyekben a köztereké, az urbanizációé és egy újfajta, személyes tájképé a főszerep.

Kader Attia gyermekkorában Algériában és Franciaországban, később Kongóban is élt, erősen hatottak rá a különböző vallások és azok identitásformáló hatásai. Műveit gyakran nevezik archeologikusnak, és a művész saját magát is inkább kutatónak tartja. *The Repair from Occident to Extra-Occidental Cultures* című munkája, amely a DOCUMENTA13-on is ki volt állítva, az algériai háború eseményei és az első világháborús traumák konfrontációján alapul.

Walid Raad műveiben Libanon jelenlegi helyzetével és közvetlen múltjával foglalkozik, különös hangsúlyt helyezve az országban 1975 és 1991 között zajló háborúkra. A traumatikus események reprezentációja és a kollektív emlékezet kérdései foglalkoztatják, valamint azok a lehetőségek, amelyekkel a film, a videó és a fotográfia képes ezeket a történéseket bemutatni. Alapítója és tagja az Atlas Group nevű non-profit kutató intézetnek is, amelynek célja napjaink Libanonjának dokumentálása.

Jan Dibbets a holland festészet történeti hagyományát folytatja konceptuális fotómunkáiban, installációiban és land art projektjeiben, melyekben a fény, a megfigyelés, a perspektíva és a tér kérdéseit vizsgálja. Munkássága a hatvanas-hetvenes évektől kezdődően számos közép- és kelet-európai művészre volt hatással, életművének bemutatását ezért is tartjuk kiemelkedő fontosságúnak.

Csoportos kiállítások

A Ludwig Múzeum tematikus csoportos kiállításai három fő irányt képviselnek, amelyek mindegyike más-más kiállítási és **kurátori működésmódot**, kutatást és partnerséget feltételez, de amelyek együtt kirajzolják a múzeum és a hazai, regionális és nemzetközi kortárs szcena együttműködésének terét.

- A múzeum gyűjteményi és kiállítási profilja szempontjából meghatározóak a közép- és kelet-európai régió művészeti tendenciáit azok történetiségében és kortárs vonatkozásaiban egyaránt vizsgáló, komparatiztikai alapelveken nyugvó, kutatás-alapú kiállítások, amelyek új szempontok szerint dolgozzák fel és mutatják be a régió

és a nemzetközi művészeti nyilvánosság egymásra hatásait és eltérő karakterisztikumát.

- Egy-egy általánosabb, nem feltétlenül régió-specifikus témát dolgoznak fel a szubjektívebb hangvételű, a kurátori koncepciónak kiterjedtebb teret biztosító kiállítások, amelyek egyes életművekből kiindulva tekintik át annak egykori és kortárs kontextusát, hatását, inspiratív erejét; vagy egy elvontabb, komplex fogalom köré rendezve fejtenek fel korszakos elképzeléseket, szintén azok kortárs reflexióival együttgondolkodva.
- A Ludwig Múzeum időről időre teret ad különböző helyi művészeti szcénák bemutatásának, egy-egy ország vagy régió fókuszba állításának. Ezekben az esetekben a kiállítások háttérét valamilyen nemzetközi intézményi és kutatói / kurátori együttműködés jelenti, a múzeum kurátora(i) az adott ország múzeumaival, kurátoraival együttműködésben dolgozzák ki a koncepciót és hozzák létre a kiállításokat.

A Ludwig Múzeum a következő időszakban is évente több csoportos kiállítás megrendezésével szeretné biztosítani, mind a nemzetközi kortárs tendenciák minél szélesebb körű és változatos bemutatását a hazai közönség előtt, mind a szakmai és intellektuális kihívások folyamatos fenntartását a kurátorok számára, amit egy-egy több mint ezer négyzetméteren megjelenő csoportos kiállítás koncepciójának kidolgozása és megvalósítása jelent.

- **Közép- és kelet-európai kulturális identitás, történeti és kortárs tematikák**

A budapesti Ludwig Múzeum első állandó kiállításának huszadik évfordulóján maga elé is tükröt tartott, amikor a múzeumot mint jelenséget vizsgálta a hazai és a régióbeli neoavantgárd művészet intézménykritikus művein keresztül, valamint kortárs művészek ironikus, szellemes, köztük számos, Magyarországon első ízben látható munkájának bemutatásával. A *Helyszíni szemle - A múzeum a múzeumról* című kiállításához kapcsolódóan 2011 őszén nagysikerű, öt részből álló előadássorozatot rendeztünk *Fejezetek a múzeum életéből. A múzeum mint intézmény* címmel, a szakma jelentős hazai képviselőinek a múzeumok keletkezését, szerepét és a kortárs művészettel való viszonyát tárgyaló előadásaival. Az előadások szerkesztett szövegét is tartalmazó, a kortárs muzeológia szempontjából hiánypótló tanulmánykötet 2012-ben jelent meg a Ludwig Múzeum kiadásában.

A korábbiakban már említett az *Édentől keletre. Fotórealizmus: valóságváltozatok* című kiállítás mellett a XX. századi avantgárd egyik kiemelkedő alakjának, *John Cage* születésének századik évfordulója alkalmából megrendezett kiállítás teremtett alkalmat a közép- és kelet-európai térség közelmúltjának művészeti történéseit korábban nem ismert metszetében történő bemutatására. *A hang szabadsága – John Cage a vasfüggöny mögött* című kiállításunkkal az avantgárd zene eredeti alkotójának életrajzából egy korábban kevésbé ismert fejezetet idéztünk fel. A hatvanas évektől a vasfüggöny mögötti országokba tett látogatásai során Cage fellépéseivel nem csak zeneszerzőkre, hanem számos fiatal képzőművészre is nagy hatással volt Közép- és Kelet-Európában. A kiállítás kurátora hazai és a régióban aktív szakértőkkel együttműködve végzett kiterjedt kutatásokat. Ennek eredményeként született a John Cage centenáriumi kiállítások sorában egyedülálló tárlat. A kiállításon képzőművészeti munkái és kottái, valamint a műveiből rendezett koncertek és performanszok mellett John Cage közép- és kelet-európai utazásainak és fellépéseinek a dokumentumait is bemutattuk, feltérképezve a helyi művészeti közeggel való kapcsolatait, és máig tartó hatását.

A kortárs művészetelméleti tendenciák nyomán egészen új nézőpontból kívántuk vizsgálni az akt szerepét és a meztelen férfi test jelentését a XX. és XXI. századi művészettörténetben a linzi **Lentos Kunstmuseummal** együttműködésben megvalósult *A meztelen férfi* című kiállításon. A kiállítás a férfikép változásait követi nyomon a XIX. század végétől napjainkig, és számos kiemelkedő művész munkáján keresztül mutatja be a férfi-identitás hegemon modelljének változását, a hagyományos férfi szerepmoделlek megkérdőjelezését, alternatívák keresését, a gyengeséggel és a sérülékenységgel történő szembenézést. A 2012 őszi linzi bemutatót követően, a budapesti Ludwig Múzeum helyszínére adaptált kiállítás a közép- és kelet-európai régió művészeti pozícióival egészült ki, alkalmat kínálva a nyugati művészettörténeti paradigma újraértelmezésére, és a művészek új kontextusba helyezésére.

2013 őszére tervezzük a *Nagyítások – a hatvanas évek művészetéből* című, széleskörű kutatásokon, hazai és nemzetközi intézményi együttműködésekben alapuló kultúrtörténeti kiállítás megrendezését. A kiállítás újraértékeli a hatvanas évek mítoszait, szellemi áramlatait, feltárja a mindeddig háttérbe szorult jelenségeket, s vizsgálja mai aktualitásukat is. A hatvanas évek, amely a nyugati világban egy színes, lázadó korszakot jelent, a közkeletű vélekedéssel szemben a közép- és kelet-európai régióban sem volt szürke, s nem is köthető szorosan egy évtized kezdő és záró dátumához. A kiállítás nemzetközi kutatómunkán alapul és kiemelt hangsúlyt helyez a közép- és kelet-európai régió országainak művészetére.

- **A kurátori koncepció mint autonóm interpretációs forma**

A már megvalósult **hiánypótló és kultúrtörténeti jelentőségű kiállítások, kutatáson alapuló feldolgozások** kategóriába tartozó kiállítások közül az alábbiakat szeretnénk megemlíteni:

2009 őszén, a centenáriumi évhez kapcsolódva, **Amerigo Tot** személyiségét és a hetvenes, nyolcvanas évek kultúrpolitikáját középpontba állító kiállítást rendeztünk *Amerigo Tot – Párhuzamos konstrukciók* címmel. Egykor ünnepezt szobrászatáról ma már itthon is keveset tudunk, rendkívül izgalmas személyisége pedig a rendszerváltozás után gyorsan kikopott a köztudatból. A kiállítás többek között a felejtés folyamatáról szólt, felvillantotta Tot legendáit, hazatérésének körülményeit, itthoni fogadtatását és műveinek utóéletét. A kiállítás egyik kulcskérdése volt, hogy milyen szerepet játszott a politikai szándék az adott korszakban, elsősorban a hatvanas években, az akkori kortárs művészeti élet alakításában?

Korábban már említett kiállításaink *A fényjátékosok: Kepes György és Frank J. Malina – a művészet és a tudomány metszéspontján*, valamint a **Yona Friedman. A nemépítés gyakorlata** e kultúr- és művészettörténeti szempontrendszer szerint is megközelíthető.

Yona Friedman a XX. század második felében kibontakozó városépítészeti gondolkodás egyik kiemelkedő és rendkívül sokoldalú alakja. Az életmű kulcsfogalmai köré szerveződött retrospektív kiállítás nagyszabású, számos nézőpontot és léptéket felkínáló kiállítási installációját – amely mintegy keretét szolgált a bemutatott rajzoknak, filmeknek, maketteknek – Yona Friedmannal együttműködve Philippe Rizzotti tervezte, és budapesti önkéntesek a francia EXYZT építészcsoporthoz tagjaival közösen építették fel. A kiállítást megelőző kutatásban és a kiállítás megvalósításában is együtt dolgoztunk építészekkel, urbanistákkal, szociológusokkal; igyekeztünk a témát több tudományág szempontjából is feldolgozni, úgy, hogy közben a közönség számára nem csupán értelmezhető, hanem élvezhető is legyen. A kiállítás szakmai és közönségsikere igazolta munkánkat: egy rendkívül összetett és élvezetes, a hagyományos múzeumi szerepeket újrafogalmazó projekt valósult meg. A Friedman életművét nemzetközi szinten is az eddigi legátfogóbb és legkomplexebb módon, a makettek, rajzok, filmek és szövegek mellett nagy léptékű építészeti installációkon

keresztül bemutató kiállítás elnyerte a Műkritikusok Nemzetközi Szövetsége (AICA) Magyar Tagozatának a 2011. évi legjobb kurátori teljesítményért járó díját.

A képzelet tudománya című nemzetközi csoportos kiállítás magyar és külföldi kortárs képzőművészek munkáinak bemutatásán keresztül az 1945–1989 közötti időszak európai és észak-amerikai kultúráját értelmezte sajátos szemszögből. A kiállított videók, rajzok és installációk megidézték a hidegháború korszakát és kultúráját: tudományos elméleteket, jövővel kapcsolatos víziókat, történeteket. A kiállítás a Ludwig Múzeum és a Siemens Stiftung együttműködéseként valósult meg.

2013 végére tervezzük az *Off-Modern. Az ésszerűség szakadárjai* című csoportos kiállítás megrendezését, amely egy 2011-ben elkezdett nemzetközi együttműködés eredményeként jön létre a Ludwig Múzeum, a Contemporary Arts Center, Cincinnati, **Svetlana Boym**, és nemzetközi művészek és kurátorok között. A kutatási, produkciós és kiállítási projekt alapja Svetlana Boym off-modern elmélete. Svetlana Boym a Harvard Egyetem Design tanszékének szlavisztika és összehasonlító irodalomelmélet professzora, képzőművész. Konceptiója szerint az off-modern nem egy elveszett izmus az avantgárd történetéből, hanem egy kortárs világnézet és észlelésmód, amely a XXI. század első évtizedében öltött alakot. Alapja egy, a modern korban háttérbe szorult intellektuális hagyomány, amely zezugos utakon jár a tudományosság és a költészet között.

Az *ID Check. – az etnocentrizmus újjáéledése* munkacímmel tervezett csoportos, hazai és nemzetközi művészek munkáit bemutató kiállítás a kulturális identitások kialakulásának, változásainak és egy egész sor új típusú, ún. hibrid identitás megjelenésének, a helyi identitáskonstrukcióknak, az etnocentrizmus felerősödésének a kérdéskörét szeretné a részt vevő művészek alkotásainak segítségével kritikai analízis alá venni. A kiállítás minél szélesebb és átfogóbb képet kíván nyújtani Európa jelenleg is akkut konfliktushelyzetéről – köztük a baszk kérdéstől a poszt-szovjet Baltikum orosz népességén át az Észak-Ír problematikáig, és a boszniai európai-mohamedán identitástól, a lengyelországi zsidók történelmi traumáján át a skót és brit nemzeti identitás reprezentációjáig – azokról a kulturális identitás alakváltozásait is befolyásoló folyamatokról, amelyek kortárs művészeti feldolgozása a szélesebb közönséget is közelebb viheti lokális társadalmi közegének megértéséhez. A meghívni tervezett művészek valamennyien intenzíven foglalkoznak a kulturális identitás kérdésével, műveiket saját szűkebb környezetük tapasztalatai alapján hozzák létre.

A tervezett kiállítások sorából kiemelendők azok a történelmi emlékezet kortárs vizsgálatával foglalkozó, több partnerintézmény és számos társtudomány képviselőjének bevonásával megvalósulóak, amelyek a XX. század egy-egy jelentős dátumához, évfordulójához kötődnek. Az – egyelőre – öt évre tervezett kiállítás-sorozat számos olyan kérdést érint, amely jelenünk jobb megértését szolgálja: a művészet társadalmi szerepvállalásától kezdve a történelmi traumák feldolgozhatóságán vagy feldolgozhatatlanságán keresztül az emlékezet, illetve az archívum kérdésköréig. Történelmi kataklizmák, társadalmi változások és sorsfordulók kerülnek górcső alá a kortárs művészet művein keresztül, köztük kifejezetten a kiállításokra készülő nemzetközi és magyar művészek munkáinak segítségével.

- **Nemzeti és lokális kultúrák kritikai reprezentációja**

A Ludwig Múzeumban hagyománya van a **távoli kultúrák kortárs képzőművészetét** bemutató reprezentatív kiállításoknak (az indiai, a kínai, a mexikói kortárs művészetet bemutató korábbi kiállítások, köztük: *Sárga istenség*, 1997; CHINaRT, 2003; *Mexikói kortárs képzőművészet*, 2004). Ezekkel a kiállításokkal lehetőséget biztosítunk e kultúrák európai

reprezentációjára, ugyanakkor szélesítjük, tágítjuk a kortárs képzőművészet európai és amerikai központúságát. A 2009 decemberében nyílt *Taiwan Calling – Határtalan sziget* című tajvani kortárs képzőművészeti kiállítás a mai sokszínű tajvani társadalomban felmerülő történelmi, szociális, etnikai, politikai és kulturális kérdések képzőművészeti reflexióit mutatta be a második világháború után született, egymást követő tajvani művészgenerációk munkásságán keresztül. A *Taiwan Calling* kiállítás a **National Taiwan Museum of Fine Arts**, a **Múcsarnok** és a Ludwig Múzeum – Kortárs Művészeti Múzeum együttműködésével valósult meg Budapesten egyszerre két helyszínen, a Múcsarnokban és a Ludwig Múzeumban.

Az európai országokhoz kötődő tárlatok közül kiemelendő a *Sarkvidéki hisztéria – Kortárs finn művészet / Arctic Hysteria – New Art from Finland* című kiállítás, amely először 2008-ban, New York egyik legfontosabb kiállítóhelyén, a MOMA – P.S.1 Contemporary Art Centerben volt látható; a FRAME – Finnish Fund for Art Exchange és az Artists' Association of Finland közös szervezésében valósult meg. A sztereotípiakutatásból és a kulturális klisék vizsgálatából kiinduló kiállítás jelentősége többek között abban állt, hogy az aktuális kultúrpolitikai megfontolásokon és a nemzetközi szintéren való megjelenésen túl lehetőséget teremtett arra, hogy az alkotók a kortárs művészet eszközeivel fogalmazhassák meg álláspontjukat önmagukról, kulturális tradíciójukról és természeti környezetükhöz fűződő viszonyukról.

A ***Hatalmi játszmák*** című kiállítás különböző nézőpontokból igyekezett megközelíteni a művészet és a társadalmi-politikai erők kapcsolatának, illetve a közösségre gyakorolt hatásának kérdéseit. A dán művészek és művészcsoportok munkáit bemutató kiállítás az együttgondolkodásra és a felelős magatartásra ösztönző szemléletmódok, valamint aktuális társadalmi és gazdasági problémák megközelítésén keresztül kívánt párbeszédet kezdeményezni a magyar közönséggel. A Ludwig Múzeum kiállítása a Budapesti Tavasz Fesztivál 2010 Vendégünk Dánia programjainak keretében jön létre a Danish Arts Council, a Danish Arts Agency, valamint a Peter und Irene Ludwig Stiftung támogatásával.

A nemzeti reprezentáción alapuló kiállítások szinte minden esetben szorosan kapcsolódnak államközi megállapodásokhoz, diplomáciai, **kultúrpolitikai prioritásokhoz**, ezek a „nagypolitikai” szempontok azonban soha nem befolyásolhatták a megvalósult kiállítás tartalmi, koncepcionális kereteit, és a semleges, vagy protokolláris reprezentáció helyett mindig törekedtünk érdemi, művészileg érvényes és valós társadalmi jelenségekre reflektáló kritikai alapállást tükröző kuratori koncepciót megvalósítani. A Ludwig Múzeum a következő évek során tervezett csoportos kiállításai vonatkozásában már tárgyalásokat kezdeményezett holland és lengyel intézményekkel.

Külföldre irányuló kiállítások – megvalósult és folyamatban lévő projektek

A 2008-ban elkezdett kiállítási stratégia megvalósításának egyik legfontosabb célkitűzése az volt, hogy a nemzetközi együttműködések keretében a Ludwig Múzeum képes legyen a hazai képzőművészeti élet legjelentősebb teljesítményeit nagyléptékű kiállítások keretében eljuttatni a külföldi közönségnek.

Sikerrel járt az a törekvésünk, hogy **Csörgő Attila: *Arkhimédészi pont*** (2009) és **A fényjátékosok: Kepes György és Frank J. Malina – a művészet és a tudomány metszéspontján** (2010) című kiállításainkat nemzetközi művészeti intézményekkel együttműködésben valósítsuk meg, és a budapesti kiállítást követően, a kiállítás anyagát további, jelentős nemzetközi kortárs képzőművészeti intézmények is bemutassák. Csörgő Attila kiállítása a budapesti premiért követően 2010-ben a **Mudam, Luxembourgban**, 2011-

ben a **Hamburger Kunsthalle – Galerie der Gegenwart**ban volt látható. A Łaznia **Centre for Contemporary Art** együttműködésével 2011-ben **Gdańsk**ban mutattuk be a Kepes György és Frank Malina művészetét feldolgozó kiállításunk helyszínre adaptált változatát, melyet a kiállítás katalógusának lengyel-angol nyelvű kiadása, továbbá nemzetközi konferencia kísért.

A 2010-ben megkezdett sikeres kooperáció és koprodukció eredményeként létrejött **Société Réaliste: empire, state, building** című kiállítás a **párizsi Jeu de Paume** együttműködésével valósult meg, és a 2011-es párizsi bemutatót követően 2012 tavaszán került megrendezésre a Ludwig Múzeumban. A kiállítás pozitív nemzetközi visszhangjának köszönhetően 2012 őszére a projektet meghívta a **bukaresti MNAC** (Kortárs Művészeti Nemzeti Múzeum) is, tovább növelve a nemzetközi intézményi kooperáció sikerét.

A korábbi évek sikeres együttműködéseinek folytatásaként 2013-ban a belgiumi **Netwerk – centre for contemporary art, Aalst** és a Ludwig Múzeum koprodukciójában valósul meg **Ősz Gábor** kiállítása, amelynek első állomása a belgiumi kiállítás (2013. áprilistól), a második helyszín pedig a Ludwig Múzeum (2013 júliusától).

A 2013 őszére tervezett **Nagyítások – a hatvanas évek művészetéből** című, széleskörű kutatásokon, hazai és nemzetközi intézményi együttműködésekben alapuló kultúrtörténeti kiállításunk kapcsán intenzív előkészítő tárgyalásban vagyunk a varsói **Zachęta National Art Gallery**-vel.

Yona Friedman életművét feldolgozó nagysikerű kiállítási projektünket 2014 nyarán tervezi bemutatni az **osloói The National Museum of Art, Architecture and Design**, 2015-ben pedig a **Haifa Museum of Art** a haifai **Technion** hallgatóinak közreműködésével (ahol Yona Friedman is tanult).

2014 nyarára tervezzük a világhírű performer művész **Marina Abramović** tematikus-retrospektív jellegű kiállítását, amely munkásságának balkáni gyökereit, eredeti politikai, társadalmi és személyes kontextusát kívánja vizsgálni. Marina Abramović munkásságát ilyen léptékben bemutató kiállítás a régióban elsőként a budapesti Ludwig Múzeumban kerül megrendezésre, a budapesti premiert követően a **varsói Ujazdowski Castle** fogadja majd, esetleges további helyszínek egyeztetése folyamatban van.

Ludwig Múzeum – Gyűjteményezési politika

A gyűjtemény mint élő archívum

Az autonóm művészetfogalom kialakulásával radikálisan kérdőjeleződött meg a műtárgyak tradicionális értékosztályozása, mely a korábbi, a kuriozitás-kabinetekig visszamenő gyűjteményezési gyakorlat alapját képezte: a XVIII-XIX. század folyamán kialakult nyilvános múzeumi gyűjteményekbe már nem régiségük, ritkaságuk, drága anyaguk vagy tökéletes művészi kivitelezésük alapján kerülnek be műtárgyak, hanem többé-kevésbé konszenzuálisnak tekinthető (ám nem ritkán vitatott) művészi értékük, tudományos jelentőségük miatt. Ezek a múzeumi gyűjtemények egy többé-kevésbé egységes és egyetemes (vagy annak tartott) művészeti kánon mentén jöttek létre, ez a kánon határozta meg a múzeumi intézmények fő feladatát és a gyűjteményi köreit, azt, mit tekintünk megőrzésre érdemesnek. A XX. század folyamán a kánon felbomlásával, az **intézménykritika** megjelenésével és az „**új muzeológia**” elméleteinek térnyerésével azonban a múzeumok elkezdtek a saját, a kiválasztásban betöltött, hierarchikus szerepüket is kritikusan szemlélni. Ezek, a pályázatom bevezetőjében is jelzett változások hívták elő azt az igényt, melynek következtében a múzeum mára nem statikus intézményként, hanem folyamatosan változó

diszkurzív térként működik, felismerve a saját intézményi létéből, és intézményi történetéből adódó felelősségét és annak korlátait is.

A gyűjtemény építésénél, őrzésénél és bemutatásánál tehát éppen ezzel az összetett viszonyrendszerrel kell elsősorban tisztában lennünk. Ahogy egy mű sem áll önmagában, hiszen behálózzák az őt létrehozó körülmények (a művész személyétől kezdve az intézményi kondíciókon keresztül a legkülönbélebb társadalmi jelenségekig és bemutatásuk kontextusáig), úgy egy gyűjtemény sem tekinthető pusztán autonóm műtárgyak együttesének. A gyűjteményi politikát mindig befolyásolják külső, úgymond művészetén kívüli tényezők is: geopolitikai megfontolások, történeti adottságok és természetesen az anyagi lehetőségek is. Ezeknek a tényezőknek a tudatosítása különösen fontos egy kortárs művészeti múzeum esetében, ahol a műveket illető konszenzus távolról sem magától értetődő.

A gyűjtemény ebben a megközelítésben „**élő archívum**”, mely saját történetét és döntéseit is kritikusan szemléli, s ebbe a vizsgálódásba másokat is bevon. A nemzetközi példaként maradva: az eindhoveni Van Abbemuseum évek óta futó *Living Archive* (Élő Archívum) elnevezésű kiállítási sorozata és kutatásai az intézmény történetének, s így a gyűjtemény alakulásának különböző mozzanatait vizsgálják, még hozzá úgy, hogy a műtárgy-gyűjtemény mellé rendelték a múzeum archívumában fellelhető dokumentumokat is. Ennek során a gyűjtemény bemutatásának, a vásárlásoknak és a legkülönbélebb múzeumi gyakorlatoknak a hátterét is feltárják, így világítva rá arra a tényre is, hogy a múzeum nem egyedül formálja gyűjteményét: a művészek, gyűjtők, a képzőművészeti galériák és kritikusok, vagyis a művészeti világ legkülönbélebb szereplői mellett a közönség maga is alakítja azt.

Ez a felfogás, és ez a kiállítási gyakorlat számunkra példaértékű: a korábban említett *Helyszíni szemle – A múzeum a múzeumról* szülő kiállítás részeként a múzeum Adattárában megtalálható dokumentumokból, a múzeum történetét bemutató képekből stb. álló digitalizált anyagból volt látható egy válogatás a könyvtárban. A jövőben a gyűjteményi kiállítások esetében is folytatni szeretnénk ezt a gyakorlatot, melynek többek között alapját képezhetnék Peter Ludwignak az általa ajándékozott és letétbe adott művekre vonatkozó saját kezű feljegyzései is, melyeket digitális formában rendelkezésünkre bocsátott a Ludwig Alapítvány.

Az elmúlt öt évben megvalósított gyűjteményezési stratégia

Peter és Irene Ludwig 1989-ben azzal a céllal adományozott a magyar államnak hetven nemzetközi képzőművészeti alkotást, hogy az általuk kezdeményezett és alapított első magyar kortárs művészeti múzeumban megteremtsék a kortárs magyar művészet számára a nemzetközi művészettel való közös bemutatás lehetőségét. Az ekkor **adományozott hetven mű** és a múzeum 1991-es alapításakor **letétbe adott további kilencvenöt** alkotás között a nyugat-európai és amerikai sztárművészek (Andy Warhol, Roy Lichtenstein, Claes Oldenburg, Jörg Immendorf, Gerhard Richter stb.) munkái éppúgy megtalálhatók, mint a nemzetközileg alig jegyzett kelet-európai vagy közép-ázsiai művészek alkotásai, valamint szovjet nonkonformista művészek munkái. A Ludwig-adomány és letét tehát önmagában is kijelöli azt a gyűjtési kört, amely a Ludwig Múzeum későbbi gyűjteményezési politikáját a mai napig jellemzi, és amelynek célja, hogy az egyetemes művészeti kánon újraértékelésével, helyet követeljen a nyugati művészettel párhuzamosan létező, és vele kölcsönhatásban álló közép- és kelet-európai művészet számára. A Ludwig gyűjtőpár nagylelkű adományának és letétjeinek köszönhetően, az ismert történelmi körülmények miatt a régió múzeumai közül egyedülálló módon a Ludwig Múzeum gyűjteménye nyújt lehetőséget arra, hogy nemzetközileg is érvényes módon tudja megtenni a régió művészetének ezt a fajta – a nemzetközi művészet összefüggéseit is megjelenítő – bemutatását. A Ludwig Múzeum

fennállása óta tehát különös hangsúlyt fektet a régió művészetének megjelenítésére, melyet a gyűjteményezési politikája is követ:

- Elsősorban a régió hatvanas-hetvenes évekbeli progresszív, kritikai művészetének vásárlásával, hiszen ezek a művek születésük idején csak kivételes esetben kerülhettek be a nagy állami múzeumok gyűjteményeibe, s így a művészettörténet hivatalos narratívájába. A rendszerváltozás óta megindult ugyan egyfajta revíziós folyamat, de sok mű, illetve művész esetében az utolsó pillanatban vagyunk, egyrészt mert a nagy, trendképző intézmények (a londoni Tate Modern, a New York-i MoMA vagy a párizsi Centre Pompidou) is felfigyeltek a régió korabeli művészetének értékeire (néhány év óta intenzíven gyűjteni kezdték – a miénknél lényegesen tekintélyesebb anyagi eszközökkel rendelkezve – a korszak helyi művészetét), másrészt néha a szó szoros értelmében is „leletmentést” kell végezni egy-egy életmű esetében. Az elmúlt években többek között a következő művészek műveivel gyarapodott a gyűjtemény: Altorjay Gábor, Baranyay András, Erdély Miklós, Ficzek Ferenc, Ion Grigorescu, Hajas Tibor, Kele Judit, Zofia Kulik, Ladik Katalin, Maurer Dóra, Pauer Gyula, St.Auby Tamás, Tót Endre, Goran Trbuljak stb.
- A vásárlások során a hiánypótlás mellett az aktuális tendenciák, jelenségek gyűjteményezése is – lévén kortárs művészeti múzeumról szó – alapvető fontosságú. Ezért folytatni kell az olyan, a fiatalabb generációhoz tartozó, magyar valamint közép- és kelet-európai művészek műveinek vásárlását, akik (ígéretes) pályájuk korai szakaszában állnak, s műveik még elérhető áron megszerezhetőek. Az elmúlt években többek között Rafał Bujnowski, Csáki László, Csákány István, Kristof Kintera, a Kis Varsó, Keserue Zsolt, David Maljković, Ciprian Mureșan, a Technica Schweiz, Tibor Zsolt, Mora Vatamanu és Florin Tudor stb. műveit vásároltuk így meg.
- Mindemellett természetesen – a rendelkezésre álló források függvényében – folytatni kell a nemzetközi művészet élvonalába tartozó művészek műveinek megvásárlását, hogy – összhangban a múzeum alapítóinak eredeti szándékával – a közép- és kelet-európai régió művészete nemzetközi összefüggésekben jelenhessen meg. Az elmúlt öt év jelentős vásárlásai közé tartoznak: Agnes Denes, Harun Farocki, Allan Sekula, Sean Snyder, Simon Starling művei.
- Szintén kiemelkedően fontos a szisztematikus vásárlás – ismét csak az anyagi lehetőségek függvényében – a régiós és hazai közép- és idősebb generáció művészeinek munkáiból, hogy a fokozatosan bővülő, épülő gyűjtemény valóban mérvadó, és a nemzetközi művészeti világ számára is meghatározó módon tudja reprezentálni a magyarországi valamint közép- és kelet-európai művészetet. Ld. például Berhidi Mária, Bukta Imre, Csontó Lajos, Károlyi Zsigmond, Katarzyna Kozyra, Zbigniew Libera, Németh Ilona, Sugár János, Várnai Gyula, Waliczky Tamás stb. elmúlt években megvásárolt műveit.
- A kiállítási és gyűjteményezési politikát a múzeum az elmúlt öt évben sem választotta élesen el egymástól, így e kettőnek a jövőben is értelemszerűen kell kiegészítenie, támogatnia egymást: ahogy az elmúlt időszakban számos egyéni és tematikus-csoportos kiállítás a meglévő gyűjteményi darabokra épült, úgy a gyűjteményt a továbbiakban is érdemes az időszak kiállításokon bemutatott művekkel gazdagítani. (Az elmúlt éveknek a kiállítási programmal szorosan összefüggő gyűjteménygyarapodásából például Csörgő Attila, Ion Grigorescu, Gerber Pál, Kokesch Ádám, vagy Mladen Stilinović műveinek megvásárlását lehet megemlíteni). A múzeum kiállítási és rezidencia programja során számos új mű születik a múzeum saját produkciójában, egyrészt saját, másrészt pályázati

finanszírozásban. Az elmúlt években például Katerina Šeda vagy Lakner Antal műveivel gyarapodott így a gyűjtemény.

A gyűjteményezési politika új irányai és súlypontjai

A gyűjteményi építkezés csak szisztematikus módon és hosszú, több évtizedes távra tervezve történhet, így lehetséges valóban kézzelfogható és jelentős gyűjteményi anyagot felmutató eredményeket elérni. A Ludwig Múzeum ráadásul – intézményi létét figyelembe véve – egy meglehetősen fiatal gyűjtemény, melynek megalapítását nem is előzte meg szakmailag gondosan felépített, több évtizedes, előkészítő jellegű állami műtárgyvásárlás, mint ahogyan az például a Szépművészeti Múzeum esetében történt a XIX. század végén. Ezért az elkövetkező öt évben a gyűjteményi politikának a múzeum alapításakor megfogalmazott, és az 1996-os Kortárs Művészeti Múzeumként való újraalapítás⁴ szellemében történő, fent vázolt gyűjteményezési stratégiát kell folytatnia, ám ehhez kapcsolódóan, illetve ezt kiegészítve a következő új gyűjteményezési fókuszok és stratégiák bevezetését, a következő hangsúlyok erősítését tartjuk szükségesnek:

A gyűjteményezés eddigi – az előző alfejezetben leírt – gyakorlatát és irányvonalát elsősorban a nemzetközi, **régiós kutatások „új felfedezéseivel”** lehet és kell bővíteni. Többek között a vonatkozó fejezetben leírt, a közép- és kelet-európai régió művészetét érintő „évtizedkutatások” is éppen azzal a nem titkolt céllal jöttek létre és zajlanak, hogy az eddig elfogadott helyi és nemzetközi kánon(oka)t egyrészt új értelmezési lehetőségekkel, másrészt viszont, az eddig nem vagy csak részben elvégzett alapkutatások révén, új művészeti korpuszokkal, azaz **korábban nem ismert, nem elismert vagy félreismert művészek** műveivel is gazdagítsák. A kutatások során ily módon felszínre bukkanó jelentős művek megvétele az elkövetkező öt év műtárgyvásárlásainak fontos részét kell hogy képezzék.

Szintén a gyűjtemény sajátosságaiból, a Ludwig-adomány összetételéből adódóan az elkövetkező évek gyűjteményezésében a **nyugat- és közép-ázsiai régió** művészetének kiemelt szerepet kell kapnia. A gyűjtemény és a letéti anyag már meglévő régió-beli művészeinek (például az azeri Togrul Farman oglu Narimanbekov és Badalov Babahan, a grúz Gia Edzgvradze, Mamuka Cechladze és Koka Ramisvili vagy az iráni Amir Kassei) művei mellé további vásárlás azért is indokolt, mert éppen az elmúlt években vált érzékelhetővé, hogy e térség művészete nemzetközileg is egyre relevánsabbá válik, melyet többek között a 2005-ös Velencei Biennálén első ízben szereplő Közép-Ázsiai Pavilon is jelez. Azt, hogy ennek a régióknak a művészete nemzetközi viszonylatban is érvényessé vált, számos új, jelentős nemzetközi fórumon megjelent publikáció is tanúsítja.⁵ A meglévő gyűjteményi darabok nyújtotta helyzeti előnyt éppen ezért is érdemes kihasználni, hiszen a nagy nemzetközi gyűjtemények akvizíciós politikájának is, úgy tűnik, hogy az egyik fontos célpontja lesz ez a régió.

A **dél-amerikai experimentális és konceptuális művészet** valamint a közép- és kelet-európai konceptuális művészet párhuzamainak szisztematikus feltáró munkája már

⁴ Szipőcs Krisztina: *A budapesti Ludwig Múzeum – Kortárs Művészeti Múzeum története. Az előzményektől 2008-ig.* In: Bencsik Barnabás – Szipőcs Krisztina – Bálványos Anna et al. (szerk.): *A gyűjtemény. Ludwig Múzeum – Kortárs Művészeti Múzeum.* Budapest, Ludwig Múzeum – Kortárs Művészeti Múzeum, 2010, p. 36.

⁵ *DISPATCH: Contemporary Art and Architecture in the Caucasus*, Artforum, April 2013. <http://artforum.com/html/issues/201304/new>

elkezdődött, lásd például a *Vivid Radical Memory* kutatási projekt (2005)⁶ és az abból kinőtt, a stuttgarteri Württembergischer Kunstverein által kezdeményezett, (többek között) magyar résztvevőkkel létrehozott *Szubverzív gyakorlatok* című kutatási, kiállítási és publikációs projektet (2008–2010).⁷ A politikai elnyomás alatt született művek sajtószerűen értelmezett konceptualizmus-felfogásukkal nem illenek bele az elsősorban angolszász irányultságú, s jóval kevésbé politikai konceptualizmus-terminusba. A konceptualizmus fogalmának ily módon szükséges kitágítására elsőként a *Global Conceptualism: Points of Origin, 1950s–1980s* című kiállítás és az azt kísérő katalógus tett kísérletet.⁸ Az argentin, chilei, perui stb. művészek hatvanas-hetvenes-nyolcvanas évekbeli munkái, a közép- és kelet-európai művészek praxisához hasonlóan, manifeszt módon jelzik a regnáló ideológiai államapparátussal való inkompatibilitásukat vagy intoleranciájukat, az egyes művek és életművek között fennálló párhuzamok miatt gyűjtésük – a szükséges források megléte esetén – ezért is lenne indokolt.

A Ludwig Múzeum gyűjteménye, az NKA támogatásával 2013 elején vásárolta meg Omara hét festményét (egy további pedig ajándékként került a gyűjteménybe). Ez volt az első alkalom, hogy **roma származású művész** munkája került a Ludwig Múzeumba. Az elmúlt néhány évben elkezdődött az a lassú, s még korántsem lezárt folyamat, melynek során a kortárs roma művészet polgárjogot nyert a kortárs művészeti intézményrendszer különböző fórumain. Ennek a folyamatnak a legjelentősebb állomása volt a 2007-es Velencei Biennálén megrendezett Első Roma Pavilon,⁹ s újabb jelentős mérföldkönek számít az idén megnyílt budapesti Gallery 8, Roma Kortárs Művészeti Tér is. A roma művészek egyre inkább evidens módon jelennek meg a különféle – többségi – művészeti helyszíneken (Omara példájánál maradva: többek között a bécsi MuMoKban megrendezett *Gender Check* című kiállításon, vagy – egyéni tárlataival – a budapesti Liget Galériában). Mint országos szakmúzeumnak, a Ludwig Múzeumnak alapvető feladata tehát, hogy fokozottan figyelje a roma kortárs képzőművészet jelenségeit, és integrálja ezeket a gyűjteményezési és kiállítási politikájába. Fontos ugyanakkor hangsúlyozni, hogy nem különálló „roma osztály” felállításában kell gondolkodni, hiszen – többek között – éppen a **marginalitásról szóló művészeti diskurzus**, a posztkolonialista tudomány és kritika tanulságai is azt mutatják, hogy ez a fajta etnicizáló, a roma művészetet „karanténba záró” felfogás éppen azt az integrációs folyamatot gátolná, amelynek legfontosabb sarokpontjait az Európai Unió (magyar elnökség alatt kidolgozott) romaintegrációs stratégiája fogalmazza meg. Ily módon a roma közösség, Magyarország, s az Európai Unió legnagyobb kisebbségének tagjai is magukénak érezhetik a gyűjteményt.

A gyűjteményezési és kiállítási politika korábban is összefonódó gyakorlata mellett – melyet többek között a korábban leírt gyűjteményből megrendezett időszaki kiállítások, illetve a gyűjteményi kiállítások évente, másfél évente történő, **tematikus szempontok szerinti újrendezése** jelez – a gyűjteményben található művek, s ezáltal a magyar valamint közép- és kelet-európai művészek nemzetközi ismertségéhez jelentős mértékben járulnak

⁶ <http://www.vividradicalmemory.org/>

⁷ *Subversive Practices, Art under Conditions of Political Repression 60s–80s / South America / Europe* May 30 – August 2, 2009, Württembergischer Kunstverein, Stuttgart.

⁸ *Global Conceptualism: Points of Origin, 1950s–1980s*. Queens Museum of Art, New York – Walker Art Center, Minneapolis, Miami Art Museum, (kiállítási katalógus), Miami: Philomena Mariani, 1999–2000, pp. 41–51.

⁹ Tímea Junghaus – Katalin Székely (eds.): *Paradise Lost – The First Roma Pavilion*, [La Biennale di Venezia, 2007, „Eveneti Collaterali”], München: Prestel, 2007.

hozzá a műtárgykölcsonzések is. A Ludwig Múzeum az elmúlt években nem csak passzív közreműködője volt a kívülről érkezett megkereséseknek, hanem nemzetközi tudományos együttműködések révén számos nemzetközi csoportos kiállítás számára ajánlott is gyűjteményéből (és más magyar és régiós gyűjteményekből) **kölcsonzésre műveket**. (Például a bécsi MuMoK-ban megrendezett *Gender Check* című kiállításra, vagy a linzi Lentos Museummal közösen megrendezett *A meztelen férfi* című tárlatra.) Az elkövetkező öt évben a múzeum éppen ezt a stratégiát szeretné erősíteni, többek között úgy, hogy **a gyűjtemény anyagát nemzetközi partnerintézményekben, külföldi, a régió művészetét jól ismerő kurátorok válogatásában** mutatja be, ezzel is hozzájárulva a magyar, valamint közép- és kelet-európai művészet nemzetközi ismertségéhez, a múzeum régiós központként való pozicionálásához. Lehetséges partnerek közé tartoznak többek között a tudományos kutatásokról szóló fejezetben említett **Translocal Network** elnevezésű projektben résztvevő intézmények: a grazi Universalmuseums Joanneum, a tallini Kumu Art Museum, a brnói Moravskij galerie, a lódzi Muzeum Sztuki, a vaduzi Kunstmuseum Lichtenstein, a Kunstmuseum Stuttgart, és a zágrábi Kortárs Művészeti Múzeum (MSU).

A Ludwig Múzeum az új Múzeumi Negyedben, a Ludwig Múzeum és a Magyar Nemzeti Galéria jelenkori anyagának egyesítése

A budapesti Ludwig Múzeum 1989-es megalapításakor az alapítók (a magyar állam részéről a Művelődési Minisztérium és a Magyar Nemzeti Galéria valamint az aacheni Ludwig Alapítvány) abban állapodtak meg, hogy a „Ludwig” nevet viselő múzeum **önállóan működik**, s gyűjteményébe, a Ludwig gyűjtőpár által **adományozott, illetve letétbe** helyezett nemzetközi művek mellé, **átkerül a Magyar Nemzeti Galéria jelenkori művészeti gyűjteménye** is a 60-as évektől.¹⁰

Ez a gyűjteményegyesítés a Ludwig Múzeum korábbi helyszínéül szolgáló Budavári Palota „A” épületében csak fizikailag valósult meg, az átadás azonban **adminisztratív nem történt meg**. Amikor a múzeum 2005-ben a Művészetek Palotájába költözött, a raktárak szűkössége ismét lehetetlenné tette a két gyűjtemény egyesítését. A magyar állam az 1989-es szerződésben vállalt kötelezettségét az 1031/2013. (I. 30.) számú, a Városligetben megépülő új, Múzeumi Negyedről szóló kormányhatározat értelmében úgy kívánja teljesíteni, hogy a Szépművészeti Múzeum és a Magyar Nemzeti Galéria XIX. század utáni gyűjteményeinek otthont adó Új Nemzeti Galéria épületének egyik szárnyában kap majd helyet a továbbra is önállóan működő Ludwig Múzeum – Kortárs Művészeti Múzeum, melynek gyűjteményébe kerül a Magyar Nemzeti Galéria modern művészeti anyaga. Így az eddig elsősorban a progresszív, a korabeli hivatalos művészettörténet-írás fő sodrából kimaradt művészek mellett az irányított, állami kultúra teremtette első nyilvánosságban, valamint az államszocializmus mindennapos vizuális kultúrájában megjelenő művészek munkáival egészül ki a gyűjtemény, lehetőséget adva arra is, hogy a korábban mereven szétválasztott kultúrpolitikai kategóriákat (az aczéli tiltott-türt-támogatott címkéket) is árnyaltabban láthassuk: többek között az egyes kategóriák közötti átjárás lehetőségeinek, a nyilvánosság szerkezeti strukturáltságának a felderítésével.

Mivel az új épület a tervek szerint 2018-ra készül el, a következő öt év az átadást, és az új épület struktúráját **előkészítő munkát** jelenti majd:

¹⁰ Szipőcs, i.m. p. 29.

- Ezek szerint a gyűjtemény, valamint a múzeum elkövetkező öt évének legfontosabb feladatai közé tartozik a Múzeumi Negyed kialakítását, az új épületek strukturáját kidolgozó munkacsoport munkájában való részvétel, illetve az aacheni Peter und Irene Ludwig Stiftunggal való folyamatos szakmai egyeztetés is. Az új épület, valamint a jövőbeli önálló működés intézményi feltételeinek a kialakításáról mind az érintett intézményekkel, mind az épületet tervező építészekkel szükséges a folyamatos egyeztetés.
- Szükséges a Magyar Nemzeti Galéria jelenkori gyűjteményének felmérése a Magyar Nemzeti Galéria munkatársainak segítségével, hiszen az új épület gyűjteményi kiállítási tereinek és raktárainak kialakítását is csak az anyag ismeretében lehet megtenni.
- A tudományos kutatást részletező fejezetben már jelzett régiós „évtizedkutatások” is – többek között – a Magyar Nemzeti Galéria jelenkori anyagának vizsgálatával is készülnek. A gyűjteményegyesítés fontos feltétele ez a szakmai munka is, hiszen nem csak fizikailag, hanem művészettörténetileg is egyesíteni kell ezeket a gyűjteményrészeket, mivel az új Múzeumi Negyed alapkonceptiója éppen az, hogy a magyar művészetet a nemzetközi művészet folyamataiba ágyazva mutassa be, s ez az, ami az alapítók fő célkitűzése volt a Ludwig Múzeum megalapításakor.

A gyűjteményfejlesztés lehetséges forrásai, a bővítés irányai és hatékony módszerei

A Ludwig Múzeum az elmúlt években részben pályázati, részben saját forrásból tudta gyűjteményét gyarapítani. A magyar műveket elsősorban az NKA és a Minisztérium (Lektorátus által lebonyolított) pályázatain, valamint a múzeum saját költségvetéséből tudtuk megvásárolni. A folyamatosan szűkülő pályázati keretek (melyeken az összes többi intézménnyel osztozik a múzeum) mellett kivételezett helyzetet jelent az aacheni Peter und Irene Ludwig Stiftung éves műtárgyvásárlási támogatása, melyet a nemzetközi gyűjtemény gyarapítására használ fel a múzeum. A gyűjteményezési politika fő gyakorlati jellemzői a következők:

- A megvásárolandó műtárgyak kiválasztását a múzeum teljes szakmai csapata végzi, és csak teljes konszenzus esetén kerül sor egy mű megvételére. Mivel a műtárgyak túlnyomó részét a múzeum pályázati pénzből tudja megvásárolni, további szűrőt jelent a pályázató szervek (az NKA, a Lektorátus és a Ludwig Stiftung) kuratóriumainak döntési hozzájárulása is.
- Az új szerzeményekből az elmúlt öt évben megrendezett kiállítások (*Új szerzemények – rég nem látott művek*, 2009 és *Valami változás*, 2011) információs anyagában a múzeum nyilvánosságra hozta az akvizíciókra felhasznált összegeket és azok forrását, éves lebontásban. Ez az átláthatóság természetesen az elkövetkező öt évben is fontos célkitűzés marad.
- Az éves vásárlási keret mértéke a pályázatok függvényében változik, de általában elmondható, hogy az elmúlt öt évben a következőképpen alakult: az NKA pályázatain három-négymillió forint, a minisztériumi pályázatokon megszerzett műtárgytámogatás négy-ötmillió forint, a Ludwig Stiftung támogatása pedig a pályázott művektől függően évi hatvan- és kilencvenezer euró között mozog.
- A múzeumnak nincsen külön műtárgyvásárlási kerete, saját büdzséjének esetleges tartalékait szoktuk műtárgyvásárlásra költeni. Ez a múzeum költségvetésének folyamatos csökkentése miatt egyre kevesebb: 2008-tól kezdődően az évi 15-25 millióról néhány millióra csökkent, mely új művek vásárlására már nem, csak az NKA, illetve a Minisztérium pályázataihoz szükséges önrészre elegendő.

Ezért a következő években kiemelt figyelmet kell fordítani a műtárgyvásárlás forrásainak bővítésére, a következő módon:

- A múzeum költségvetéséből mindenképpen szükséges egy célzott, előre tervezhető műtárgyvásárlási keretet létrehozni, amihez a Minisztérium támogatása szükséges. A tervezhetőség nagyon fontos annak érdekében, hogy a gyűjtemény valóban folyamatosan és egyenletesen fejlődhessen, és ne csak az aktuális pályázati kiírásokban megadott keretösszeg függvényében lehessen tervezni a vásárlásokat.
- A költségvetési és pályázati forrásokból történő vásárlások mellett az elmúlt években ajándékozás útján is jelentős művekkel gazdagodott a gyűjtemény, többek között Andreas Fogarasi, Geoffrey Hendricks, Nádler István, Rónai Péter, Tót Endre, Timm Ulrichs munkáival. Az elmúlt években az a gyakorlat is megerősödött, hogy a műtárgyvásárlásokat a művész, vagy az őket képviselő galéria jóvoltából ajándékozás is kíséri, mint ahogy az például Lakner Antal, Maurer Dóra, Omara, Pauer Gyula, St.Auby Tamás vagy Várnai Gyula esetében történt. Ezt a stratégiát a jövőben is folytatni szeretnénk.
- A különböző költségvetési források mellett magánszemélyek és cégek támogatását is szeretnénk a jövőben az akvizíciókba bevonni, oly módon, ahogy ez a Ludwig Múzeumok nemzetközi gyakorlata alapján történik: vagyis, hogy maga a múzeum, s annak szakmai javaslatai alapján kérnénk célzott műtárgyvásárlási támogatást a nagylelkű adományozó magánszemélyektől, illetve cégektől. A kölni Ludwig Múzeum Kasper König igazgató rendezésében mutatta be a *Museum unserer Wünsche* című kiállítást. Ennek előzménye (ahogy az összes többi, hasonló jellegű kiállítás előzménye is) a Moderna Museet 1963–64-es *Önskemuseet* (Vágyaink múzeuma) című tárlata volt, melyet a neves stockholmi múzeumigazgató, Pontus Hultén és csapata szervezett. Ennek a kiállításnak a célja az volt, hogy a múzeum gyűjteményi politikáját, s annak legfontosabb sarokpontjait a közönség elé tárják, és a gyűjtemény számára megvásárolandó, „vágyott” műveket az államnak és a potenciális szponzoroknak (cégeknek, alapítványoknak, magánszemélyeknek) megmutassák, hogy azok a múzeum számára megvásárolják az akkor még viszonylag olcsóbban beszerezhető klasszikus avantgárd műveket. Kasper König 2001-ben megrendezett tárlatával egy már meglévő műgyűjtői-mecénási kör, elsősorban az aacheni Ludwig Alapítvány, valamint az 1985 óta működő Gesellschaft für Moderne Kunst am Museum Ludwig segítségre támaszkodhatott, amikor a gyűjtemény részére megvásárolandó művek számára keresett támogatókat. A bécsi MuMoK már tudatosan nyúlt vissza ehhez a tradícióhoz: 2011-ben az új igazgató, Karola Kraus rendezte meg a *Museum der Wünsche* című kiállítást, melyen a gyűjteményt 37 olyan művel egészítette ki, amelyeket – amúgy sikerrel – szeretett volna megszerezni a múzeum számára. Hasonló műtárgyvásárlási akció¹¹ zajlott a budapesti Ludwig Múzeum 1996-os Kortárs Művészeti Múzeumként való újraalapításakor is, ám az elkövetkező öt év során tervezett *Vágyaink múzeuma* munkacímű kiállítás, követve a Ludwig-múzeumok (Hultén-től származó) hagyományát, a gyűjtemény összefüggéseiben szeretné bemutatni a múzeum számára megvásárolandó, áhított műveket. Ez a stratégia azért is fontos, mert a következetes gyűjteményépítés egyik záloga, hogy a donációk ne esetleges módon történjenek, hiszen a donátor személyes preferenciái nem feltétlenül illeszkednek a múzeum hosszabb távú gyűjteményezési stratégiájába.

¹¹ Szipőcs, i.m. p. 38.

Így viszont – ahogy Kölnben is – ez a donátori kör valódi közösséget képezhet, olyan közösséget, amelyik értő, és múzeum számára alapvető módon segíti az intézményt, amelyet így valóban a sajátjának érezhet.

A feldolgozás módja, rövidebb és hosszabb távú eredmények megjelenítésének formái

A gyűjtemény feldolgozásának legfontosabb munkája, az átfogó gyűjteményi revízió (2008–2009-ben, mely magában foglalta többek között a leltározás alapvető feladatát: a leltárkönyvek bevezetését, a művek állapotfelmérését és a digitális nyilvántartás fejlesztéseit) és a magyar nyelvű gyűjteményi katalógus megjelentetése (2010) volt. A gyűjteménnyel kapcsolatos folyamatos munka magában foglalja többek között:

- a (részben pályázat útján megvalósuló) szükséges restaurálási munkákat
- a gyűjtemény adtabázisául szolgáló Museum+ rendszer folyamatos frissítését
- a műtárgykölcsönzésekkel kapcsolatos adminisztrációt és restaurátori feladatokat
- a gyűjteményre, és a gyűjteményben őrzött művekre vonatkozó folyamatos információgyűjtést
- a honlapon megtalálható teljes gyűjteményi anyagnak az állandó frissítését (Ld. részletesebben a Digitális tudásbázisról szóló bekezdésben.)

Az elkövetkező években azonban a gyűjtemény mindennapos „karbantartásán” és adminisztrációján túl kiemelt szerepet kell hogy kapjon a gyűjteményi anyag **tudományos feldolgozása** is. Ez értelemszerűen kapcsolódik a múzeumban most is folyó és tervezett tudományos kutatómunkához és kutatási projektekhez, de fokozott figyelemmel kell a gyűjtemény (és a Ludwig-letétek) összefüggéseit is feltárni. Ennek a fókuszált tudományos munkának a következő megjelenítési formáit szeretnénk megvalósítani:

- A múzeum anyagának nemzetközi ismertté válásához elengedhetetlenül fontos egy olyan angol nyelvű kiadvány megjelentetése, mely a gyűjteményben található mintegy 100-150 kulcsmű bemutatását tartalmazza. A könyvben a művekhez rövidebb értelmező szövegeket is tervezünk. Ennek a kiadványnak az előkészítése folyamatban van, a minél szélesebb körű ismertség eléréséhez már elkezdődtek a tárgyalások jelentős nemzetközi kiadókkal a kötet megjelentetéséről.
- A gyűjteményre vonatkozó tudományos kutatómunka kulcsszava, az „Élő Archívum” a gyűjteményben őrzött művek értelmezésére vonatkozik. Az elkövetkező öt évben egy olyan kiadványsorozat elindítását tervezzük, amelynek kötetekben egy-egy mű vagy műtárgycsoport tudományos elemzése kapna helyet, a kurrens művészetelméleti megfontolások figyelembevételével. A magyar és angol nyelven megjelenő „Ludwig füzetek” munkacímen futó sorozat egyes kötetei egy-egy kulcsmű, vagy különböző szempontok szerint válogatott műegyüttesek köré szerveződnének. A kötetek szerzőinek a múzeum kutatói mellett a magyar és a nemzetközi szakmai közösség jeles képviselőit szeretnénk felkérni. A tervezett témák meghatározásánál, a tudományos kutatások irányát követve egyformán hangsúlyt kapnának a geopolitikai megfontolások (pl.: a kelet-német festészet, szovjet nonkonformista művészet stb.), és a műfaj történeti elemzések (pl.: videoművészet, festészet az ezredfordulón stb.), továbbá az egyes korszakokat bemutató elemzések (pl.: az amerikai pop art, a magyar akcionizmus kezdetei, a zuglói kör stb.), valamint elméleti téma felvetések is (pl.: genderspecifikus megközelítések, intézménykritika, a disszidens-kultúra, személyes mitológiák stb.).

- A magyar nyelvű átfogó gyűjteményi katalógus mellett az angol nyelvű változatnak leginkább ezekre, a „Ludwig füzetek”-ben feltárt összefüggésekre kell épülnie, ám ennek is, akárcsak a magyar változatnak, értelemszerűen tartalmaznia kell a gyűjtemény (és a Ludwig letét) műveinek teljes, aktuális lajstromát, valamint a magyar kötetben megjelent, a múzeum történetét bemutató tanulmányok a nemzetközi közönség számára átdolgozott változatát.

ACAX – Nemzetközi Kortárs Képzőművészeti Iroda

A művészeti múzeumok szerepének radikális megváltozása a múzeumi gyakorlat számos aspektusában érhető tetten, így a nemzetközi kapcsolati háló és hosszú távú szakmai együttműködések kiépítése is a XXI. század múzeumának megkerülhetetlen feladata. Az önmagukat a **nyitott múzeum koncepciója** mentén meghatározó intézmények nem engedhetik meg, hogy csak falaikon belülré tekintsenek, az intézményi gyakorlat messze túl kell, hogy mutasson a kiállítási és gyűjteményezési stratégia összeállításán és megvalósításán. A múzeum elemi érdeke, hogy programja izgalmas, élénk és nemzetközi szinten is érdeklődést keltő művészeti közegben valósuljon meg.

A kortárs gondolkodás egyre markánsabb része a szinergiák felismerése és kihasználása, így az szemléletmód is, hogy a szakmai közeg bármely szereplőjének sikere túlmutat önmagán, és pozitív hatással van – vagy lehet – a teljes intézményrendszerre. Elemi érdekünk tehát, hogy a **hazai művészek külföldi megjelenési lehetőségekhez és inspirációhoz jussanak**, hogy nemzetközi léptékű kihívások mentén alkothassanak és tehessék láthatóvá művészi gyakorlatukat itthon és külföldön egyaránt. Mára ezért természetes igény és egyben szakmai kötelesség, hogy a vezető múzeumok nemcsak saját tevékenységük, de tágabb művészeti szcénájuk nemzetközi jelenlétének erősítésére is szakmai prioritásként tekintsenek és ezért aktívan tegyenek.

A Ludwig Múzeumot hazai pozíciója és nemzetközi beágyazottsága eleve predestinálja ennek a szerepnek a betöltésére. Ennek szellemében az elmúlt öt évben a múzeum önálló osztályaként működő ACAX | Nemzetközi Kortárs Képzőművészeti Iroda a magyar művészeti közeg nemzetközi kapcsolati hálójának **szisztematikus kiépítésén**, az intenzív kommunikáció és folyamatos együttműködések kialakításán és fenntartásán dolgozott azért, hogy a kortárs magyar képzőművészeti élet intenzíven és sikeresen lehessen jelen a nemzetközi művészeti világ rangos fórumain. A magyar művészet nemzetközi keretek közé helyezése, a nemzetközi szakma és közönség számára is láthatóvá és értelmezhetővé tétele tehát az ACAX tevékenységében is kiemelt misszióként volt jelen az elmúlt öt évben, és meggyőződésünk szerint a következő időszakban is annak kell maradnia.

A **Check-in Budapest kurátori vizitorprogram** keretében a szakma legjelentősebb nemzetközi képviselőit hívtuk meg Magyarországra. Több, mint hetven vendégünk között volt Jens Hoffmann (Isztambul Biennále 2011; Wattis Institute, CA), Carolyn Christov-Bakargiev (Documenta 13), Anne Barlow (Art in General, NY), Beatrix Ruf (Kunsthalle Zürich), Ana Devic (Isztambul Biennále 2009), Matthew S. Witkovsky (The Art Institute of Chicago), Adam Budak (Manifesta 7), Beral Madra (Isztambul Biennále), Gerardo Mosquera (PHotoEspaña), Lorenzo Fusi (Liverpool Biennále), Cristina Freire (São Paulo Biennále), Manray Hsu (Taipei Fine Arts Museum), Viktor Misiano (Manifesta Foundation), Mai Abu ElDahab (Manifesta 6) vagy William Ewing (ICP, New York; Thames & Hudson), akik a hazai kutatómunka mellett nyilvános előadásokat is tartottak, hogy a kortárs művészet nemzetközi fejleményeit első kézből ismerhesse meg a közönség. A Check-in Budapest vizitorprogramnak köszönhetően az elmúlt években számos magyar művész kapott meghívást rangos **nemzetközi biennálékon és kiállításokon** való részvételre: többek között Csákány

István, Csörgő Attila és St.Auby Tamás a kasseli **dOCUMENTA (13)**-on, a Kis Varsó, valamint Igor és Ivan Buharov a Manifestán, Szász Lilla a közel 700.000 látogatót számláló PHotoEspaña-n, Maurer Dóra, a Société Realiste, Kaszás Tamás, valamint St.Auby Tamás a 2009-es és 2011-es **Isztambul Biennálén**, Benczúr Emese és Kis Róka Csaba a **Liverpool Biennálén**, Lakner Antal a **São Paulo Biennálén** mutatkozott be az ACAX munkájának eredményeként.

Az iroda előkészíti, koordinálja, szakmailag és anyagilag támogatja a magyar művészek megjelenését, produceri minőségében pedig új alkotásaik létrehozásában is aktív szerepet vállal. Az elmúlt években ezáltal az ACAX a legrangosabb nemzetközi biennálék hazai partner intézményévé vált.

Az iroda működésének további fontos területe magyar művészek **nemzetközi műteremprogramokban** való részvételének kezdeményezése, szervezése és támogatása, melyekre nyílt pályázaton lehet jelentkezni. Olyan jelentős, a világ művészeti központjaiban található intézményekkel vettük fel a kapcsolatot és működünk együtt, melyek az alkotás megfelelő körülményeinek biztosítása mellett a helyi – New York-i, londoni, berlini, kairói stb. – művészeti közeggel való ismerkedésben, szakmai kapcsolataik építésében, az integrálódási folyamat katalizálásában segítik rezidenseiket. Mindemellett a kortárs képzőművészet nemzetközi intézményeivel szorosan együttműködve kiállítások, konferenciák, nyilvános események és egyéb projektek szervezésében és megvalósításában is aktívan részt vesz az iroda. Általános mediátori szerepének pedig fontos része a hatékony információkövetítés az archívumon, digitális portfóliókon, önálló, kétnyelvű honlapon és hírleveleken, valamint az egyre bővülő szakmai network-ön keresztül.

Az ACAX sikeres működését igazolja, hogy 2011-ben meghívást kapott, hogy hatodik tagként csatlakozzon a **Visual Arts Platform (VAP) nemzetközi hálózatába**. A VAP-ot Európa legnagyobb presztízsű nemzeti kultúrátámogató intézményei hozták létre, így az Arts Council England, a Danish Agency for Culture, a holland Mondriaan Fund, a belgiumi BAM – Flemish Institute for Visual, Audiovisual and Media Art és a svájci Pro Helvetia; A VAP célja, hogy az intenzív információ- és tapasztalatcserén keresztül közös víziókat, művészeti- és kulturális stratégiákat dolgozzon ki és valósítson meg, és így hozzájáruljon a kortárs képzőművészet nemzetközi jelenlétének erősítéséhez. A VAP tagság nemcsak szakmai presztízszt, de számos együttműködést és anyagi támogatást is jelent számunkra, ezért a hálózatban folytatott munkának továbbra is elsőrendű fontosságúnak kell maradnia.

Az ACAX nemcsak a VAP-on, hanem számos egyéb csatornán keresztül is sikeresen von be külső forrásokat projektjei finanszírozásába, általánosságban elmondható, hogy folyamatosan nő azon hazai és külföldi, állami, közösségi és magán források száma, amelyek az állami támogatáson túl biztosítják programjaink létrejöttét. Ezek közül is kiemelkedik a 2011-ben alapított, 10.000 euró díjazású **Leopold Bloom Képzőművészeti Díj**, mely teljes egészében magántámogatásból valósul meg.

A következő években folytatni kívánjuk az ACAX munkáját, hiszen a sikerek egyértelműen igazolják a gyakorlatot. Az együttműködési projektek, a kurátori vizitor-program és a külföldi műteremprogramok mellett 2013-tól új elemként megjelenik a **budapesti kurátori rezidenciaprogram** is, mely külföldi szakembereknek biztosít hosszabb, kettő-három hónapos kutatási lehetőséget Magyarországon, az ACAX szakmai asszisztenciájával. A világszinten is frissnek számító programtípus a kurátori munka új és komplex kihívásaira adott válasz, hiszen hely-specifikus és mély kutatást, valamint a nemzetközi kapcsolati háló bővítését teszi lehetővé a kurátorok számára. Relevanciáját bizonyítja, hogy az ACAX kezdeményezéséhez máris számos európai intézmény csatlakozott azzal a szándékkal, hogy közösen nyújtsunk be pályázatot az Európai Unió 2014–2020-as kulturális keretprogramjára. A **regionális kohézió erősítése** érdekében pedig a visegrádi

szintű kurátori rezidenciaprogram tevei is elkészültek, a projektet várhatóan 2014 tavaszán indítjuk be.

Társművészeti programok

A kortárs művészet legkülönbözőbb területei folyamatos átfedésben vannak egymással és dinamikus konvergencia jellemzi viszonyukat. A fotó, zene, tánc, performatív művészetek, divat és design, urbanisztika és építészet kimagasló teljesítményeinek megjelenése a kortárs művészeti intézményekben, múzeumokban ma már szinte magától értetődő. **A magas és tömegkultúra egymásba oldódását, a kortárs művészet különböző területeinek átfedését, egymásra hatását példázó kiállítások** híven fejezik ki a korszellemnek ezt a vetületét, a különböző területek összefonódását napjaink közgondolkodásában és vizuális kultúrájában. Ezért rendkívül fontosnak tartjuk, hogy nemzetközi példákon keresztül is teret kapjanak a múzeum kiállítási programjában ezek az izgalmas és innovatív gondolkodásmódok. Az utóbbi években megrendezett, Anton Corbijn, Yona Friedman, Martin Munkácsi, Moholy-Nagy László és John Cage munkásságát feldolgozó kiállításaink folytatásaként további kiállítások megvalósítását is tervezzük a múzeum kurátorainak kutatásai, valamint nemzetközi együttműködések alapján.

Lényeges hangsúlyozni ugyanakkor, hogy a múzeum általános stratégiájához akkor illeszthetők a társművészeti programok, ha azok az éppen aktuálisan látható kiállításokhoz **szervesen kapcsolódnak**, és megrendezésük alapvető célja, hogy a bemutatásra kerülő művész vagy művészi problémafelvetés művészeti ágakon átnyúló teljességét reprezentálják. Természetesen ezekben a programokban számítunk a MüPa társintézményeinek már megszokott, aktív közreműködésére.

A Ludwig a MüPában

A Ludwig Múzeum – Kortárs Művészeti Múzeum 2005 óta a Művészetek Palotája épületében, egy többfunkciós kulturális komplexumba beágyazottan működik.

A Ludwig Múzeum működését a saját SzMSz-én kívül alapvetően meghatározza az épület valamennyi használója – MüPa, Nemzeti Filharmonikus Zenekar, Nemzeti Táncszínház, Ludwig Múzeum – által aláírt és elfogadott Működési Rend, valamint a Minisztérium és az épület tulajdonosi jogait gyakorló Konzorcium között létrejött Rendelkezésre Állási Szerződés. Bár ezek a megállapodások és a működés alapvető rendjét szabályozó dokumentumok rendkívüli aprólékossággal határozzák meg az egyes intézmények jogosultságait és kötelezettségeit, valamint egymáshoz való viszonyukat, ezek egyrészt nem változtathatatlanok: az évenkénti egyeztetést és felülvizsgálatot a Működési Rend maga írja elő. Másrészt a múzeum jelenlegi pozíciója olyan fizikai, építészeti, intézményi és pénzügyi keretfeltételeket határoz meg a szakmai működés számára, amelyek csak az épületben rezidens partnerintézményekkel kialakított rugalmas és kölcsönös jószándékon alapuló együttműködési stratégiák mellett jelenthetnek **pozitív szinergiákat**. Az elmúlt öt év tapasztalatai azt igazolták a múzeum számára, hogy ha az általános légkört és az egyedi koperációkat is ez a szellem hatja át, akkor minden érintett számára kedvező helyzetek teremődnek, ellenkező esetben viszont csak a működési diszfunkcionalitás nyer teret. Annyi mindenesetre megállapítható, hogy az évek során lezajlott egy rendkívül intenzív összezsírozódási folyamat, amelynek eredményeként mostanra a mindennapi együttműködések rugalmasan és olajozottan történnek, s nagyon bízunk benne, hogy a jövőben is így maradnak.

Az elmúlt időszak során a Ludwig Múzeum – Kortárs Művészeti Múzeum folyamatosan arra törekedett, és a számos hosszú távú és sikeres együttműködés – különösen a koncertterem és a kiállítások **közös-jegy rendszere** esetében – azt igazolta, hogy kedvező feltételek fennállása és a különböző szakmai és anyagi érdekek kölcsönös figyelembe vétele mellett működőképes lehet az intézményi kooperáció. A **Nemzeti Filharmonikusokkal** való együttműködésünk kiemelkedő példái továbbá a John Cage kiállításához kapcsolódó programok: egyrészt a közös, művészeti és zenei foglalkozásokból álló múzeumpedagógiai programok, másrészt olyan jelentős események, mint Kocsis Zoltán fellépése a kiállítóterben. Az ilyen magas művészi értékű és sikeres együttműködéseket a további időszakban is folytatni és szorosabbra fogni szeretnénk.

Kommunikáció és szponzoráció

A kommunikációs stratégia főbb hangsúlyai, eddigi megfontolások és eredményei

A Ludwig Múzeum kommunikációs stratégiájának középpontjában a **látogatóbarát múzeum** gyakorlatának és ennek vizuális reprezentációjának szisztematikus építése áll. A múzeum vizuális megjelenése a következetesen felépített és átgondolt stratégia részeként egy XXI. századi művészeti intézmény nyitottságát közvetíti a kortárs magyar és nemzetközi szcénában zajló folyamatok összefüggésében. A vizuális kultúrában betöltött szerepéből kifolyólag a múzeum küldetésének tekinti a modern, letisztult formavilágú grafikai design közvetítését és mind szélesebb körű elterjesztését. Az elmúlt években számos díj igazolja a tevékenységünk eredményességét.

Az elmúlt öt évben a múzeum **folyamatosan reagált** a közönség média használati szokásainak drámai gyorsasággal zajló változásaira, és az új látogatói elvárásokra. Kommunikációjának súlypontja a korábbi szinte egyeduralgó print-média felületekről az online megjelenésekre és a közösségi médiában való intenzív jelenlétre helyeződött. A web.2 megjelenése szinte forradalmi változást eredményezett a múzeum és közönsége közötti viszonyban. A korábban szinte csak bentről kifelé, egyirányúan kommunikáló múzeum **kétoldalú párbeszédet kezdeményezhetett** a kortárs művészetre nyitott közönséggel. Az interakció eredményeként mára a múzeum számára is egyértelművé vált, hogy sikerének záloga a művészet szakmai közegének és közönségének egyenrangú kezelése, alá és fölérendeltség nélkül. 2013-ra elértük, hogy a **közösségi média felületein keresztül közel 40 ezren követik nap mint nap** a múzeumban zajló eseményeket. Többségük a fiatalabb korosztályhoz tartozik, ahhoz, amely rendkívül tudatosan és kritikusan, ugyanakkor nagy nyitottsággal és kíváncsisággal szemléli a világban zajló folyamatokat, a kortárs művészetet nem utópisztikus művészeti irányzatnak, hanem a mai kor szerves részének, a valóság értelmezését segítő inspiráló eszköznnek tekinti. Meg akarja ismerni és érteni, és ami a legizgalmasabb kihívás a művészeti közeg számára: véleményt is akar formálni róla. A múzeum körül végérvényesen leomlani látszanak a megközelíthetetlen aurájának évszázadok alatt felépített falai.

Ezek a feltartóztathatatlan változások jelentik az elkövetkező öt év kommunikációs kihívásait. A **digitális média térhódítása** a múzeum életében is változásokat követel. A nagy külföldi múzeumokban már létrejöttek az új-média osztályok, a nemzetközi múzeumkommunikációs konferenciákon a kreativitás mellett elsősorban az ezáltal felvetett témák szerepelnek.

Ma már számos múzeumban a látogatás része a mobiltelefon használata, a hagyományos audio guide rendszerek helyett a látogatók saját készülékeiket használják akár audio vezetésre akár az ún. *augmented reality* applikációkon keresztül a műtárgyak komplexebb

tartalmi megismerésére. A virtuális kiállítások és a digitális múzeum már a jelenünk részei. Kiaknázatlan lehetőségek rejlenek a bemutatott kiállítások virtuális dokumentációjában, elsősorban tudományos és oktatási célú felhasználásukban, de sokkal szélesebb körű hozzáférhetőségük által is új dimenziók nyílhatnak meg.

Vajon veszélyt jelent a múzeumok számára a virtuális térben való megjelenés? Veszély helyett véleményünk szerint sokkal inkább **lehetőséget és kihívást**. Lehetőség egy sokkal **dinamikusabb ismeretátadásra**, bevonásra és együttgondolkodásra, és kihívás, mivel a múzeumnak fel kell készülnie a közönség véleményének és kritikai attitűdjének elfogadására, az ebből adódó tanulságok levonására. A Ludwig Múzeum a következő években ennek a forradalmi átalakulásnak a motorja és **kreatív katalizátora** kíván lenni, támaszkodva a munkatársaink által az évek során felhalmozott speciális ismeretekre.

Kulturális turizmus

Az elkövetkező öt év fontos stratégiai feladatai közé tartozik a kulturális turizmus fejlesztése, mind intézményi, mind a kulturális intézményrendszer és a hazai turizmus egyes szereplői közti együttműködések szintjén.

A kortárs művészet ma már hívószó egy város kulturális kínálatának népszerűsítésében. A **kortárs Budapest** számos külföldi turista számára vonzó utazási célpont lehet, a gazdag programkínálattal rendelkező város eddig kiaknázatlan lehetősége, hogy ezt az új, rendkívül izgalmas arcát is megmutassa.

Egy **közös kommunikációs platform** létrehozásában és az érintett intézmények és szolgáltatók együttműködési modelljének kialakításában a Ludwig Múzeum úttörő szerepet kíván vállalni.

A turizmusban való aktív részvétel mellett stratégiai feladat a kulturális turizmus oktatási rendszerébe való bekapcsolódás is. A **Corvinus Egyetemmel** elkezdett együttműködés keretében a **Kulturális turizmus tárgy szemináriumi óráit a múzeum szakemberei** tartották. Ebben az újszerű képzési formában a hallgatók már a képzés során valós projektekkel találkozhatnak, amelyekbe bekapcsolódva hasznos gyakorlati tapasztalatokat gyűjthetnek. Hasonló együttműködések szeretnénk más turisztikai oktatási intézményekkel is kialakítani.

Szponzoráció

Az elkövetkező öt év új feladatok elé állítja a múzeumot. Az elmúlt években kialakított szponzori együttműködések a gazdasági változások következtében átalakulóban vannak. A hagyományos támogatási rendszert felváltja a **kreatív együttgondolkodáson** alapuló partneri viszony, a hosszú távú elköteleződés záloga a múzeum progresszív értékeket bemutató **következetes kiállításpolitikája és stratégiai programtervezése**.

A szponzorációs stratégia kialakításában azokat a partnereket kell megszólítani, akik felismerik az innovatív technológia és a kortárs művészet összekapcsolásában rejlő potenciális lehetőségeket és akik kommunikációs stratégiájában, a fiatalok számára egyre vonzóbb múzeum melletti, hosszú távú elköteleződés, fontos társadalmi szerepvállalást is jelent. Ennek az elköteleződésnek lehet egy újfajta modellje a gyűjteményi stratégiáról szóló fejezetben említett, a múzeum által szervezett műtárgy-donáció akció, melyet a **Vágyaink múzeuma** című kiállítás keretében tervezünk beindítani.